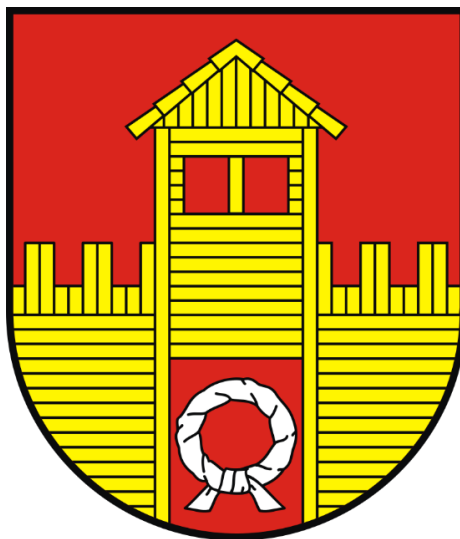

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY RYPIN NA LATA 2021-2025

**GMINA RYPIN
POWIAT RYPIŃSKI
WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE**

ZAMAWIAJĄCY	GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W RYPINIE
WYKONAWCA OPRACOWANIA	WESTMOR CONSULTING

RYPIN 2021 R.

Opracowanie:

Westmor Consulting

Urszula Wódkowska

ul. Królewiecka 27, 87-800 Włocławek

NIP: 556-102-79-09

REGON: 910263330

Siedziba: ul. 1 Maja 1A, 87-704 Bądkowo

Zespół autorów pod kierownictwem Karoliny Drzewieckiej – Kierownika Projektu:

Joanna Kaszubska – Konsultant

Mateusz Grzelak – Młodszy Analityk

Spis treści

1. Wprowadzenie.....	4
2. Metodologia opracowania Strategii.....	12
3. Diagnoza sytuacji społecznej.....	13
3.1. Charakterystyka sytuacji społecznej.....	13
3.1.1. Charakterystyka ogólna Gminy Rypin.....	13
3.1.2. Demografia.....	14
3.1.3. Rynek pracy	18
3.1.4. Gospodarka mieszkaniowa.....	21
3.1.5. Ochrona zdrowia	22
3.1.6. Edukacja	22
3.1.7. Kultura i sport	27
3.1.8. Podmioty wsparcia społecznego.....	29
3.1.9. Współpraca z organizacjami pozarządowymi	41
3.2. Problemy społeczne występujące na terenie gminy Rypin	42
3.2.1. Bezrobocie	43
3.2.2. Ubóstwo	46
3.2.3. Problemy osób z niepełnosprawnością oraz długotrwale lub ciężko chorych	48
3.2.4. Problemy osób starszych.....	51
3.2.5. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego.....	54
3.2.6. Uzależnienia.....	65
3.2.7. Bezdomność.....	70
3.2.8. Przemoc w rodzinie	70
3.2.9. Przestępczość	74
3.3. Wyniki badania ankietowego.....	75
3.4. Analiza SWOT	86
4. Prognoza zmian w zakresie objętym strategią	89
4.1. Prognoza demograficzna	89
4.2. Prognoza zmian	90
5. Wizja rozwoju społecznego i cele strategiczne	91
6. Kierunki niezbędnych działań	93
7. Sposób realizacji strategii oraz jej ramy finansowe	94
8. Monitoring i wskaźniki pomiaru stopnia realizacji strategii.....	95
9. Wnioski i podsumowanie	99
10. Spis tabel i wykresów, rysunków	101

1. Wprowadzenie

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Rypin na lata 2021-2025 jest dokumentem definiującym najważniejsze kierunki interwencji w odniesieniu do problemów społecznych występujących na terenie gminy Rypin. Jest narzędziem materializacji lokalnej polityki społecznej. Zobowiązanie sporządzenia dokumentu wynika z art. 17 ust. 1 pkt. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2020 r. poz. 1876 z późn. zm.), w którym zostało napisane: „*do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka*”.

W Strategii wskazano obszary problemowe, cele i kierunki działań. Osiągnięcie wyznaczonych celów i rezultatów podlegać będzie stałemu monitoringowi i okresowej ewaluacji. Planowanie strategiczne zakłada myślenie długofalowe, skupione na dążeniu do realizacji określonego celu działań. W obszarze rozwiązywania problemów społecznych jest to przede wszystkim integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka, a w konsekwencji zachowanie lub podniesienie spójności społecznej w społeczności lokalnej.

W Strategii uwzględniono zakres problematyki społecznej w następujących dziedzinach:

1. Bezrobocie,
2. Ubóstwo,
3. Problemy osób z niepełnosprawnością oraz długotrwale lub ciężko chorych,
4. Problemy osób starszych,
5. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego,
6. Uzależnienia,
7. Bezdomność,
8. Przemoc w rodzinie,
9. Przestępczość.

Wskazane dziedziny nie mają charakteru rozłącznego – cechą charakterystyczną są wzajemne powiązania, zarówno w odniesieniu do obszaru funkcjonalnego, jak i na płaszczyźnie podmiotowej.

Zgodnie z art. 16b, ust 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2020 r. poz. 1876 z późn. zm.), strategia rozwiązywania problemów społecznych zawiera przede wszystkim:

- 1) diagnozę sytuacji społecznej;

- 2) prognozę zmian w zakresie objętym strategią;
- 3) określenie:
 - celów strategicznych projektowanych zmian,
 - kierunków niezbędnych działań,
 - sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
 - wskaźników realizacji działań.

Akty prawne regulujące opracowanie i wykonanie gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych stanowią również:

- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2020 r. poz. 713 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2020 r. poz. 1409 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. z 2020 r. poz. 685);
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz.U. z 2019 r. poz. 2133 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2020 r. poz. 821 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2020 r. poz. 1057);
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2020 r. poz. 218 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. z 2020 r. poz. 2050);
- ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz.U. z 2020 r. poz. 1348);
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. z 2020 r. poz. 111);
- ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz.U. z 2019 r. poz. 2407);
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2019 r. poz. 2277 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2020 r. poz. 426 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. z 2020 r. poz. 176);
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz.U. z 2020 r. poz. 2085);

- ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 38);
- ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz.U. z 2020 r. poz. 35 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji (Dz.U. z 2019 r. poz. 1472);
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2019 r. poz. 1666 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz.U. z 2020 r. poz. 808 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2020 r. poz. 1575 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2020 r. poz. 1359);
- ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2020 r. poz. 53 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2020 r. poz. 266 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2020 r. poz. 256 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz.U. z 2019 r. poz. 351 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2019 r. poz. 869 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu Cywilnego (Dz.U. z 2020 r. poz. 611 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu tworzenia lokali mieszkalnych na wynajem, mieszkań chronionych, noclegowni, schronisk dla bezdomnych, ogrzewalni i tymczasowych pomieszczeń (Dz.U. z 2020 r. poz. 508 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2020 r. poz. 1398 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz.U. z 2018 r. poz. 969);
- ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz.U. z 2020 r. poz. 295 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2020 r. poz. 1327 z późn. zm.);

- uchwała nr 140 Rady Ministrów z dnia 15 października 2018 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego rządowego programu "Posiłek w szkole i w domu" na lata 2019-2023 (M.P. 2018 poz. 1007);
- ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz.U. z 2020 r. poz. 1329);
- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start” (Dz.U. z 2018 r. poz. 1061);
- ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (Dz.U. z 2020 r. poz. 833 z późn. zm.).

Różnorodność problemów społecznych nakłada na realizatorów polityki społecznej konieczność uwzględniania adekwatnych instrumentów pomocowych. Głównym celem strategii rozwiązywania problemów społecznych jest pogłębianie i rozwój form pracy socjalnej, kooperacja z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się problemami społecznymi oraz instytucjami funkcjonującymi w sferze polityki społecznej, Świadomość przenikania się perspektyw problemowych wskazuje, iż w rozwiązywanie problemów społecznych powinni zostać zaangażowani różni przedstawiciele społeczni – poza przedstawicielami sektora publicznego także przedstawiciele sektora pozarządowego oraz pozostali członkowie wspólnoty samorządowej Gminy Rypin.

Przy rozwiązywaniu problemów społecznych należy położyć nacisk na wykorzystanie dostępnych instrumentów o charakterze innowacyjnym i aktywizującym, w tym z zakresu ekonomii społecznej. Aby można było mówić o angażowaniu członków społeczności lokalnej w proces strategicznego rozwiązywania problemów społecznych, ich udział musi zostać uwzględniony na każdym etapie planowania strategicznego – począwszy od wyboru kierunków priorytetowych, a skończywszy na opracowaniu planu wdrażania i monitorowania Strategii.

Skuteczna strategia to taka, która jest konkretnym instrumentem kierunkowania i programowania działań społecznych. To zbiór reguł, które metodycznie stosowane pozwalają na efektywne działanie, urzeczywistniając jednocześnie sukces podejmowanych przedsięwzięć. Stanowią szansę na skuteczne budowanie i wykorzystanie potencjału w sferze instytucjonalnej i społecznej na rzecz kształtowania ładu społecznego.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Rypin na lata 2021-2025 jest wieloletnim dokumentem programowym, stanowiącym niebagatelne znaczenie dla zapewnienia bezpieczeństwa socjalnego jego mieszkańców, zwłaszcza grup społecznych, którym grozi izolacja społeczna.

POWIĄZANIE Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI WYŻSZEGO SZCZEBŁA

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest jednym ze sposobów realizacji strategii rozwoju gminy i dokumentem wdrażającym politykę lokalną, a w wyniku tego dokumentem wypełniającym politykę regionalną i krajową. Konstruowana jest zgodnie z logiką kaskadowego układu strategii i programów, co ma na celu uspołnienie podejścia do procesu programowania, zarówno w odniesieniu do relacji strategii z programami szerszego zasięgu jak i programami konstruowanymi w jej ramach. W praktyce oznacza to, że długo i średniookresowe programy operacyjne i strategiczne na poziomie krajowym są planami wykonawczymi dla polityk formułowanych na poziomie Unii Europejskiej. Z kolei na poziomie lokalnym programy operacyjne i strategie rozwoju stanowią głównie długo i średniookresowe plany wykonawcze dla polityk formułowanych na poziomie krajowym. Zachowanie spójności niesie ze sobą również korzyści związane z możliwością aplikowania o środki pomocowe z funduszy UE.

Poniżej ukazano sprzężenie niniejszego dokumentu z dokumentami strategicznymi wyższego szczebla, włączając te, które wydaje Unia Europejska.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Rypin na lata 2021-2025 wpisuje się w elementy polityki spójności Unii Europejskiej, która ma wspierać rozwój inteligentny, zrównoważony i sprzyjający włączeniu społecznemu. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu koncentruje się na zwiększeniu aktywności zawodowej społeczeństw UE, podnoszeniu kwalifikacji obywateli oraz walce z ubóstwem.

Na poziomie krajowym przedmiotowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych wpisuje się w dokumenty strategiczne, które powstawały w okresie finalizacji prac nad strategią „Europa 2020”. Wspólną podstawę dla krajowych dokumentów strategicznych stanowi raport „POLSKA 2030”.

Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030 to dokument mający na celu przede wszystkim poprawę jakości życia obywateli. Ukazuje on główne tendencje, wyzwania i schematy rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, a także kierunki zagospodarowania przestrzennego państwa. Powyższy dokument wyznaczył trzy strategiczne obszary, w których powinien odbywać się rozwój Polski:

- Obszar konkurencyjności i innowacyjności gospodarki:
 - Innowacyjność gospodarki i kreatywność indywidualna,
 - Polska Cyfrowa,

- Kapitał ludzki,
- Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko,
- Obszar równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski:
 - Rozwój regionalny,
 - Transport,
- Obszar efektywności i sprawności państwa:
 - Kapitał społeczny,
 - Sprawne państwo.

Realizacja *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Rypin na lata 2021-2025* umożliwi wsparcie mieszkańców gminy, a co za tym idzie, wpłynie pozytywnie na przyrost i efektywność kapitału społecznego.

Narodowa Strategia Integracji Społecznej

Narodowa Strategia Integracji Społecznej została opracowana z powodu przystąpienia Polski do realizacji drugiego zadania ze Strategii Lizbońskiej UE, stawiającego na unowocześnienie europejskiego modelu socjalnego, inwestowanie w ludzi i pokonywanie izolacji społecznej. Państwo powinno tworzyć warunki kształtowania kapitału społecznego poprzez spójną politykę. Niekorzystne warunki ekonomiczne, dyskryminacja ze względu na niepełnosprawność, choroby, uzależnienia prowadzą do marginalizacji społecznej. Wdrożenie *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Rypin na lata 2021-2025*, umożliwi realizację koncepcji Narodowej Strategii Integracji Społecznej.

Projekt „Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030

Trwają prace nad uchwaleniem przez Radę Ministrów Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030. Obecnie opracowany został Projekt ww. dokumentu. Głównym celem SRKS jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. W dokumencie wyznaczono następujące trzy cele szczegółowe:

1. Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne,
2. Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich,
3. Zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju.

Działania skierowane do mieszkańców gminy Rypin, w szczególności beneficjentów Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rypinie będą miały wpływ na osiągnięcie wyżej wymienionych założeń, a zwłaszcza na zwiększenie aktywności i wzrost poziomu umiejętności wspomagających rozwój kapitału społecznego.

Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+

Dokument przyjęty został Uchwałą Nr XXVIII/399/20 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 21 grudnia 2020 r.

W Strategii ustanowiono następujący cel nadrzędny: „Jakość życia typowa dla wysoko rozwiniętych regionów europejskich”.

W powyższej Strategii sformułowano pięć następujących celów głównym rozwoju województwa:

1. Skuteczna edukacja,
2. Zdrowe, aktywne i zamożne społeczeństwo,
3. Konkurencyjna gospodarka,
4. Dostępna przestrzeń i czyste środowisko,
5. Spójne i bezpieczne województwo.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Rypin na lata 2021-2025 przyczyni się do realizacji celu głównego 2. Zdrowe, aktywne i zamożne społeczeństwo, w ramach którego określono takie cele operacyjne jak:

- Aktywność społeczna i rozwój społeczeństwa obywatelskiego,
- Rozwój wrażliwy społecznie,
- Zdrowie,
- Kultura, sztuka i dziedzictwo narodowe,
- Sport i aktywność fizyczna,

oraz do realizacji celu głównego 4. Dostępna przestrzeń i czyste środowisko, w ramach którego wyznaczono taki cel operacyjny jak:

- Infrastruktura rozwoju społecznego.

Wyżej wymienione założenia uwzględnione zostały również w *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Rypin na lata 2021-2025*. Wspólnie dokumenty te przyczynią się do poprawy jakości życia mieszkańców i rozwoju społecznego.

Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Rypińskiego

Dokument przyjęty został Uchwałą Nr 3/2019 Komitetu Sterującego Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Rypińskiego z dnia 15 kwietnia 2019 roku.

Strategia określa następujące cele strategiczne:

1. Konkurencyjne gospodarowanie,

2. Zdrowe i zintegrowane społeczeństwo,
3. Kreowanie systemu kształcenia w oparciu o wymogi rynku pracy,
4. Opieka nad lokalnym dziedzictwem kulturowym,
5. Rozwój infrastruktury technicznej z zachowaniem walorów naturalnych regionu oraz poprawą stanu środowiska.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Rypin na lata 2021-2025 wpisuje się w cel 2. Zdrowe i zintegrowane społeczeństwo, który zakłada poszerzanie oferty i jakości usług medycznych oraz wdrażanie programów profilaktycznych i prozdrowotnych, skuteczną aktywizację osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, rozbudowę oferty usług opiekuńczych poprzez tworzenie placówek opieki społecznej oraz powiększanie wachlarza usług kierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych, zwiększenie dostępności opieki nad dziećmi do lat 3 oraz promocji edukacji przedszkolnej. Wobec powyższego oba dokumenty są ze sobą zgodne.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych w Powiecie Rypińskim na lata 2015-2024

Dokument przyjęty został Uchwałą Nr XXXV/203/14 Rady Powiatu w Rypinie z dnia 28 października 2015 roku.

Wizją rozwoju społecznego Powiatu Rypińskiego określoną w Strategii jest:

Powiat Rypiński

- jest powiatem o bogatym środowisku naturalnym i wspaniałych tradycjach historycznych wykorzystywanych do rozwoju przedsiębiorczości i agroturystyki,
- umożliwia wysoki poziom życia mieszkańcom poprzez zrównoważony rozwój gospodarczy i społeczny, rozwiniętą infrastrukturę techniczną i komunikacyjną, bazę kulturalno-oświatowo-sportową, służbę zdrowia,
- wspiera rozwój organizacji pozarządowych oraz zapewnia swoim mieszkańcom profesjonalną opiekę socjalną.

W oparciu o przeprowadzoną diagnozę kluczowych problemów społecznych występujących w Powiecie Rypińskim w Dokumencie wyznaczono następujące cele strategiczne:

- I. Ograniczenie zjawiska bezrobocia poprzez odpowiednią politykę rynku pracy w powiecie rypińskim,
- II. Wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych,
- III. Rozwój systemu wspierania osób starszych, długotrwale lub ciężko chorych,
- IV. Wspieranie rodzin i rozwój systemu pieczy zastępczej,

- V. Wsparcie i rozwijanie działań na rzecz rodzin i osób znajdujących się w sytuacji kryzysowej oraz dotkniętych różnymi uzależnieniami,
- VI. Partnerstwo służb społecznych.

Realizacja *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Rypin* na lata 2021-2025 przyczyni się do poprawy sytuacji społecznej na obszarze powiatu, ponieważ uwzględnia ona w swoich założeniach wyznaczone w Strategii powiatowej cele strategiczne. Oba dokumenty są zatem ze sobą spójne, gdyż mają na celu zdiagnozowanie problemów społecznych oraz wyznaczenie działań skierowanych do ich rozwiązania.

Program Rewitalizacji Gminy Rypin na lata 2016-2023

LPR przyjęty został Uchwałą Nr XIV/108/19 Rady Gminy Rypin z dnia 30 grudnia 2019 roku. Gmina Rypin realizuje Program Rewitalizacji Gminy Rypin na lata 2016-2023, który stanowi podstawę do realizacji działań, mających na celu poprawę warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni wykluczeniem z lokalnej społeczności. Dokument jest narzędziem służącym rozwiązywaniu problemów na obszarach zdegradowanych wyznaczonych do rewitalizacji.

Celem głównym określonym w Dokumencie jest: przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywności społecznej. W celu jego osiągnięcia wyznaczone zostały następujące cele strategiczne do realizacji:

- Wzrost aktywności społecznej, ożywienie społeczne osób z grup defaworyzowanych, głównie osób w wieku poprodukcyjnym,
- Zapewnienie optymalnych warunków umożliwiających wzrost efektów nauczania.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Rypin umożliwi realizację wyżej wymienionych celów Programu Rewitalizacji Gminy Rypin. W ramach rewitalizacji istotne jest w pierwszej kolejności rozwiązywanie problemów społecznych. W ramach LPR zaplanowano prowadzenie szerokiego zakresu działań mających na celu włączanie społeczne i zawodowe osób, rodzin i środowisk znajdujących się w trudnych sytuacjach życiowych oraz rozwój aktywnych form integracji społecznej. *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych* jest dokumentem strategicznym, w którym również uwzględniane są kwestie mające na celu pomoc mieszkańcom gminy, przede wszystkim osobom w trudnej sytuacji życiowej poprzez prowadzenie działań społecznych, edukacyjnych, aktywizujących wpływających na poprawę ich sytuacji życiowej.

2. Metodologia opracowania Strategii

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Rypin na lata 2021-2025 została podzielona na trzy zasadnicze części.

Pierwsza część – rozdział 3 – ukazuje charakterystykę sytuacji społecznej gminy Rypin. Zbadano strukturę demograficzną, stan gospodarki oraz sytuację na rynku pracy. Przedstawiono także dostępne dla mieszkańców usługi społeczne, czyli: pomoc społeczną, edukację i ochronę zdrowia.

Analizy dokonano w oparciu o:

- informacje Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rypinie,
- dane Powiatowego Urzędu Pracy w Rypinie,
- dane Komendy Powiatowej Policji w Rypinie
- dane Głównego Urzędu Statystycznego,
- dane dostępne na stronach internetowych oraz w dokumentach strategicznych Gminy.

W pierwszej części ukazano także rezultaty przeprowadzonego badania ankietowego, którego celem było rozpoznanie problemów społecznych i potrzeb mieszkańców. Charakterystykę sytuacji społecznej reasumuje analiza SWOT – analiza mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń.

Część drugą – rozdział 4 – stanowi prognoza zmian problemów społecznych wskazanych w części diagnostycznej. Prognoza ta została podzielona na 2 główne części:

- prognozę demograficzną sporządzoną w oparciu o Prognozę dla gmin na lata 2017-2030 opracowaną przez GUS;
- prognozę zmian problemów społecznych na terenie gminy Rypin w wyniku realizacji *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Rypin na lata 2021-2025* oraz zadań w zakresie pomocy społecznej, które będą miały na celu przeciwdziałanie i niwelowanie istniejących problemów.

Prognoza stanowi fundament do określania celów strategicznych i kierunków działań.

Część trzecia – rozdziały 5-8 to określenie celów strategicznych i kierunków działań niezbędnych do zmniejszenia negatywnych zjawisk społecznych występujących na terenie gminy Rypin. Ukazano w niej również sposób realizacji *Strategii* oraz określono możliwe wskaźniki monitorowania wykonania planowanych działań.

3. Diagnoza sytuacji społecznej

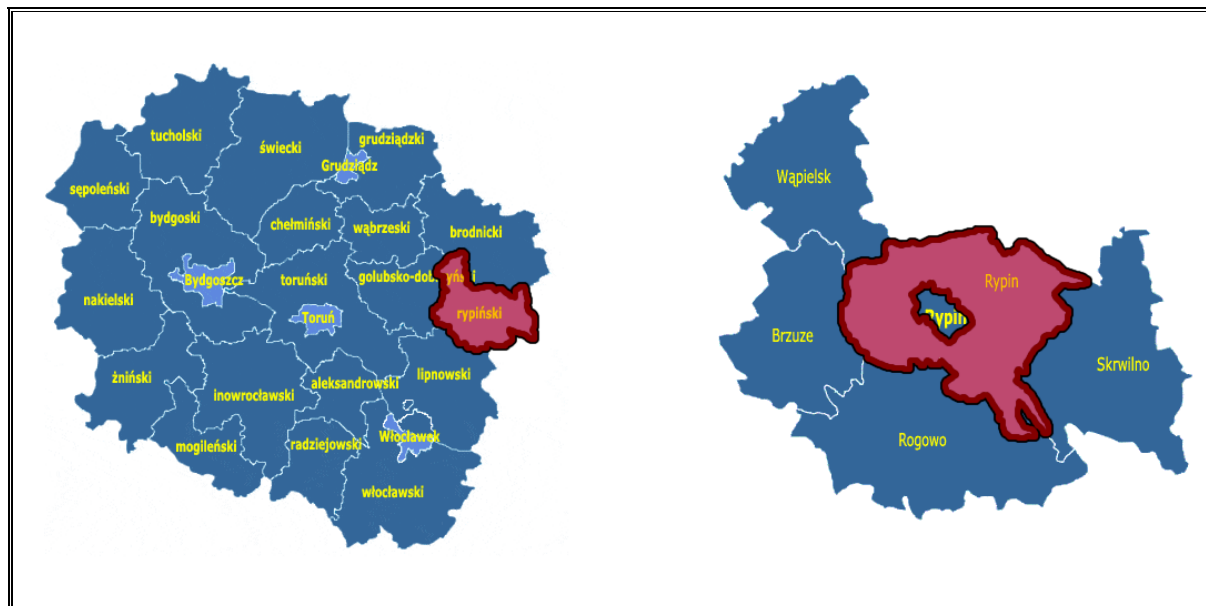
3.1. Charakterystyka sytuacji społecznej

3.1.1. Charakterystyka ogólna Gminy Rypin

Gmina Rypin jest gminą wiejską, położoną w powiecie rypińskim, we wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego, około 50 km na zachód od Torunia i około 90 km od Bydgoszczy. Siedzibą władz Gminy jest miasto Rypin. Według danych GUS jej powierzchnia

wynosi 132 km², a gęstość zaludnienia 57 os./km². Jednostka podzielona jest na 24 sołectwa.

Rysunek 1. Położenie gminy Rypin na tle województwa kujawsko-pomorskiego i powiatu rypińskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://gminy.pl>

Gmina Rypin graniczy z:

- miastem Rypin (powiat rypiński, woj. kujawsko-pomorskie),
- gminą Osiek (powiat brodnicki, woj. kujawsko-pomorskie),
- gminą Świdziebnia (powiat brodnicki, woj. kujawsko-pomorskie),
- gminą Skrwilno (powiat rypiński, woj. kujawsko-pomorskie),
- gminą Rogowo (powiat rypiński, woj. kujawsko-pomorskie),
- gminą Brzuze (powiat rypiński, woj. kujawsko-pomorskie),
- gminą Wąpielsk (powiat rypiński, woj. kujawsko-pomorskie).

Podstawę komunikacji na obszarze gminy stanowią drogi wojewódzkie:

- nr 534 relacji Grudziądz – Golub-Dobrzyń – Rypin,
- nr 557 relacji Lipno – Rypin,
- nr 560 relacji Brodnica – Rypin – Bielsk,
- nr 563 relacji Rypin – Żuromin – Mława.

Przez teren gminy przebiega również linia kolejowa nr 33 relacji Kutno – Brodnica.

3.1.2. Demografia

Zgodnie z danymi Urzędu Gminy Rypin w roku 2019 gminę zamieszkiwało 7 539 osób, z czego liczba kobiet wyniosła 3 711 osób, tj. 49,22%, a liczba mężczyzn 3 828 osób, tj.

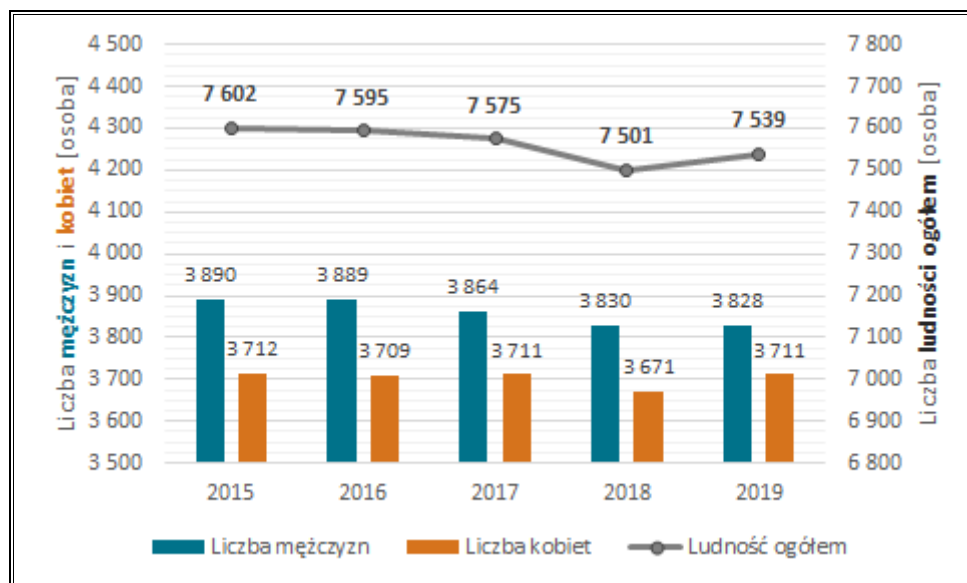
50,78%. Na przestrzeni analizowanych lat (2015-2019) liczba mieszkańców zmniejszyła się. Spadek dotyczył zarówno liczebności kobiet, jak i mężczyzn. Liczba mieszkańców ogółem zmniejszyła się o 63 osoby, tj. o 0,83%.

Tabela 1. Liczba mieszkańców gminy Rypin z podziałem na płeć w latach 2015-2019

Wyszczególnienie		Jednostka miary	2015	2016	2017	2018	2019
Ogółem		Osoba	7 602	7 595	7 575	7 501	7 539
w tym:	Mężczyźni	Osoba	3 890	3 889	3 864	3 830	3 828
		%	51,17%	51,20%	51,01%	51,06%	50,78%
	Kobiety	Osoba	3 712	3 709	3 711	3 671	3 711
		%	48,83%	48,83%	48,99%	48,94%	49,22%

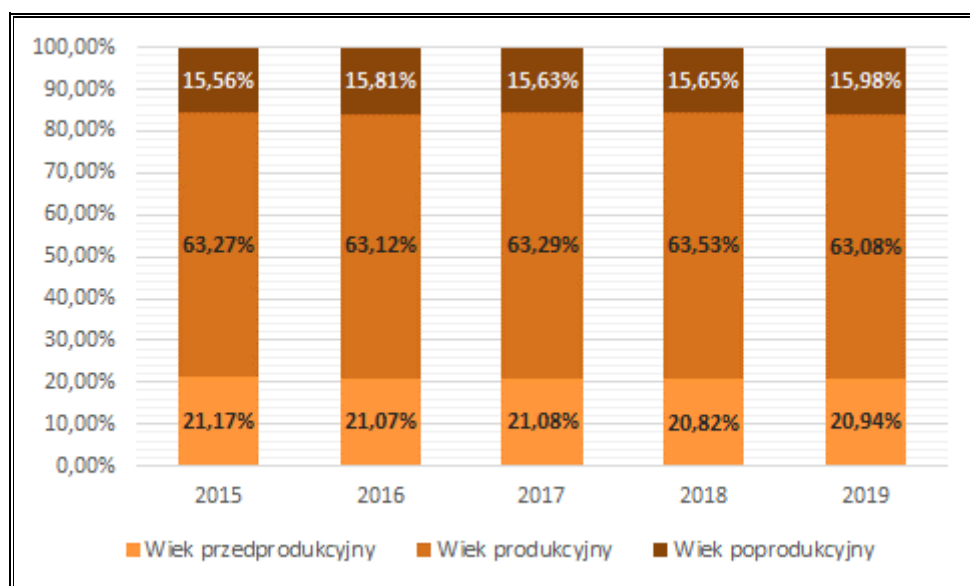
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Rypin

Wykres 1. Liczba mieszkańców gminy Rypin z podziałem na płeć w latach 2015-2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Rypin

Analizując sytuację demograficzną w zakresie poszczególnych grup ekonomicznych na terenie gminy Rypin w 2019 roku, najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku produkcyjnym – 63,08% ludności ogółem. Ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowiła 20,94% populacji, natomiast osoby w wieku poprodukcyjnym były najmniej liczną grupą – w ogólnej liczbie ludności stanowiły 15,98%.

Wykres 2. Udział poszczególnych grup ekonomicznych gminy Rypin w ogólnej liczbie ludności w [%] w latach 2015-2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Rypin

Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym na przestrzeni lat 2015-2019 zmniejszyła się o 30 osób, tj. 1,86%, ludność w wieku produkcyjnym o 55 osób, tj. 1,14%, natomiast ludność w wieku poprodukcyjnym wzrosła o 22 osoby, tj. 1,86%. Szczegóły zostały zaprezentowane w poniższej tabeli.

Tabela 2. Liczba ludności gminy Rypin w latach 2015-2019 wg grup ekonomicznych

Wyszczególnienie		Jednostka	2015	2016	2017	2018	2019
Ludność w wieku przedprodukcyjnym	Ogółem	Osoba	1 609	1 600	1 597	1 562	1 579
	Kobiety		835	825	810	796	799
	Mężczyźni		774	775	787	766	780
Ludność w wieku produkcyjnym	Ogółem	Osoba	4 810	4 794	4 794	4 765	4 755
	Kobiety		2 649	2 639	2 646	2 631	2 615
	Mężczyźni		2 161	2 155	2 148	2 134	2 140
Ludność w wieku poprodukcyjnym	Ogółem	Osoba	1 183	1 201	1 184	1 174	1 205
	Kobiety		406	422	408	403	413
	Mężczyźni		777	779	776	771	792

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Rypin

Spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, a także wzrost udziału liczby osób w wieku poprodukcyjnym świadczą negatywnie o sytuacji demograficznej na terenie gminy. Zaobserwować można proces starzenia się społeczeństwa. Wzrost liczby osób starszych wiąże się z koniecznością zaspokojenia rosnących potrzeb tej grupy społeczeństwa, głównie w zakresie opieki społeczno – socjalnej i zdrowotnej.

PRZYRÓST NATURALNY

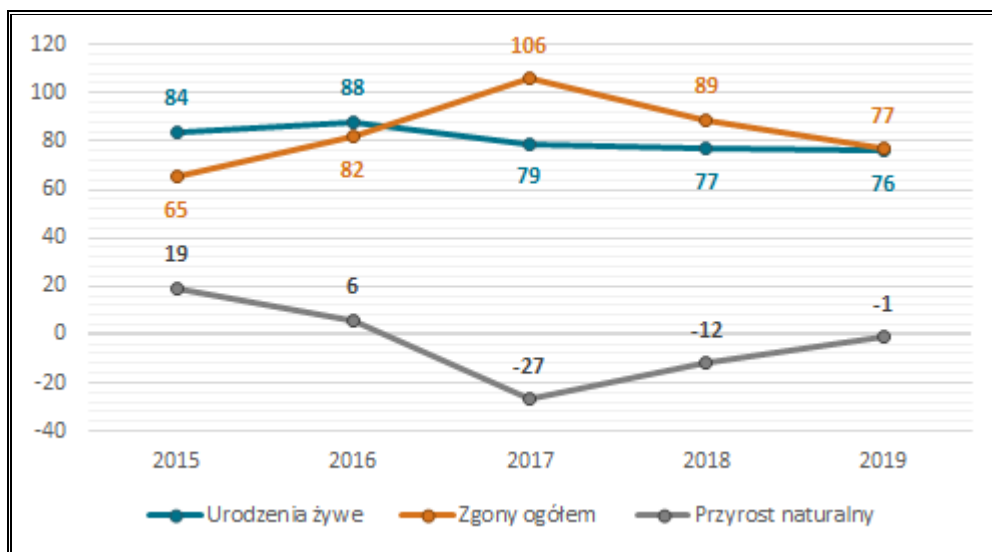
W pierwszej połowie analizowanego okresu (2015-2017) obserwujemy trend spadkowy przyrostu naturalnego na terenie gminy, który związany jest głównie z rosnącą ilością zgonów ze szczytem w roku 2017, kiedy to zmarło aż 106 osób. Liczba osób zmarłych przewyższyła wtedy liczbę urodzeń i przyrost naturalny osiągnął wynik ujemny. Od roku 2017 liczba zgonów systematycznie maleje, co powoduje że przyrost naturalny rośnie, dalej jednak przyjmuje on wartości ujemne, które świadczą o większej liczbie zgonów niż urodzeń żywych. Szczegółowe dane przyrostu naturalnego na terenie gminy Rypin przedstawione zostały w poniższej tabeli oraz na wykresie.

Tabela 3. Urodzenia żywe i zgony ogółem oraz przyrost naturalny w gminie Rypin w latach 2015-2019

Wyszczególnienie		Jednostka	2015	2016	2017	2018	2019
Urodzenia żywe	Ogółem	Osoba	84	88	79	77	76
	Mężczyźni		40	46	31	40	46
	Kobiety		44	42	48	37	30
Zgony ogółem	Ogółem	Osoba	65	82	106	89	77
	Mężczyźni		32	41	65	50	48
	Kobiety		33	41	41	39	29
Przyrost naturalny	Ogółem	Osoba	19	6	-27	-12	-1
	Mężczyźni		8	5	-34	-10	-2
	Kobiety		11	1	7	-2	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Rypin

Wykres 3. Przyrost naturalny w gminie Rypin w latach 2015-2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Rypin

MIGRACJE

Poprzez migracje rozumie się stałą lub czasową zmianę miejsca pobytu. Saldo migracji ma istotny wpływ na wysokość populacji danego obszaru. Analizując dane Głównego Urzędu Statystycznego dotyczące migracji na obszarze gminy na przestrzeni lat 2015-2019 można zauważyć, że z wyjątkiem roku 2018, w całym pozostałym okresie zanotowano dodatnie saldo migracji, co świadczy o większej liczbie osób meldujących się niż wymeldowujących na terenie gminy.

3.1.3. Rynek pracy

Gmina Rypin ma charakter typowo rolniczy. Głównym miejscem pracy i głównym źródłem utrzymania dla większości mieszkańców są zakłady pracy w pobliskim Rypinie oraz praca w gospodarstwach rolnych, które prowadzą m.in. produkcję roślinną, zwierzęcą oraz sadowniczą.

Według danych GUS na terenie gminy Rypin w roku 2019 zarejestrowanych było 506 podmiotów gospodarczych, z czego 491, tj. 97,04% funkcjonowało w sektorze prywatnym. Liczba podmiotów gospodarczych ogółem od roku 2015 wzrosła o 107 działalności tj. o 26,82%. W analizowanym okresie, w sektorze publicznym liczb podmiotów nie zmieniła się, natomiast jeżeli chodzi o sektor prywatny to liczba podmiotów wzrosła o 105, tj. o 27,20%. Strukturę działalności gospodarczej prowadzonej na terenie gminy, zarówno w sektorze publicznym jak i prywatnym prezentuje tabela poniżej.

Tabela 4. Struktura działalności gospodarczej według sektorów na terenie gminy Rypin w latach 2015-2019

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Podmioty gospodarki narodowej					
Ogółem	399	403	422	462	506
Sektor publiczny					
Ogółem	12	12	13	12	12
Państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	10	10	11	10	10
Spółki handlowe	1	1	1	1	1
Sektor prywatny					
Ogółem	386	389	406	447	491
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	321	319	334	373	396
Spółki handlowe	24	27	28	27	29
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	3	3	2	1	0
Spółdzielnie	1	1	1	1	2
Fundacje	0	0	0	1	1
Stowarzyszenia i organizacje społeczne	9	9	10	12	13

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/>

W sektorze prywatnym można zaobserwować przodowanie dwóch sekcji nad innymi. Jest to sekcja G powiązana z handlem hurtowym i detalicznym, naprawą pojazdów samochodowych, włączając motocykle (141 podmiotów) oraz sekcja F związana z branżą budowlaną (92 podmioty).

Natomiast działalność gospodarcza w sektorze publicznym na terenie gminy Rypin w 2019 roku koncentrowała się głównie w sekcji P (edukacja) – 10 podmiotów.

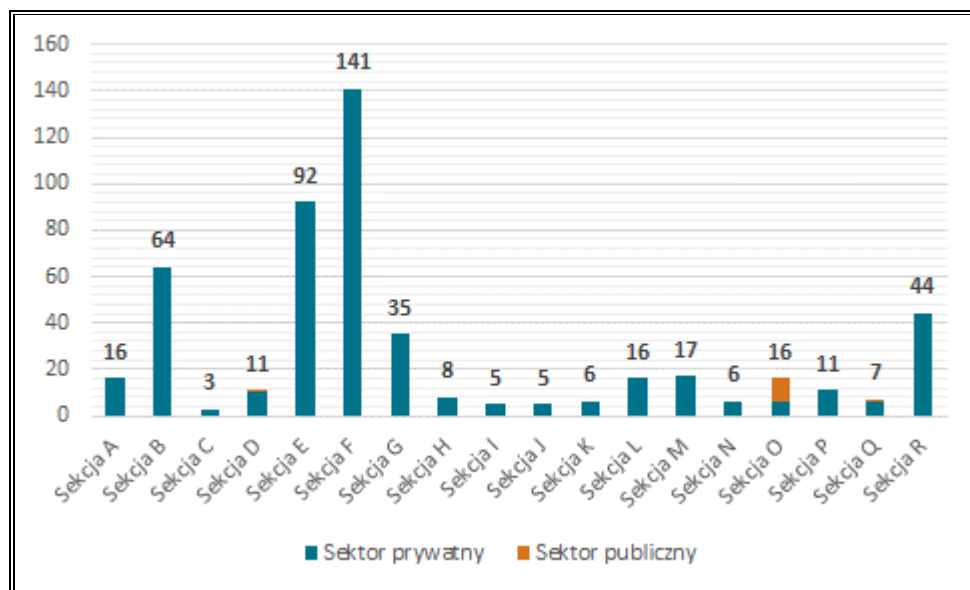
Ogółem największy wzrost w latach 2015-2019 odnotowały sekcje S i T (pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby), które zanotowały wzrost o 25 działalności (131,58%). Natomiast, największy spadek zanotowała sekcja E (dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją), w której liczba podmiotów zmniejszyła się o 2, tj. 16,67%.

Tabela 5. Podział i liczba podmiotów gospodarczych w gminie Rypin w latach 2015-2019

Wyszczególnienie	Jednostka	2015	2016	2017	2018	2019
Sektor publiczny						
Sekcja E	Podmiot	1	1	1	1	1
Sekcja P	Podmiot	10	10	11	10	10
Sekcja R	Podmiot	1	1	1	1	1
Sektor prywatny						
Sekcja A	Podmiot	17	15	14	16	16
Sekcja C	Podmiot	52	57	59	59	64
Sekcja D	Podmiot	3	3	3	3	3
Sekcja E	Podmiot	12	12	10	10	10
Sekcja F	Podmiot	69	66	64	78	92
Sekcja G	Podmiot	136	127	127	139	141
Sekcja H	Podmiot	28	29	32	31	35
Sekcja I	Podmiot	7	6	7	7	8
Sekcja J	Podmiot	3	4	6	5	5
Sekcja K	Podmiot	3	4	3	5	5
Sekcja L	Podmiot	5	5	5	5	6
Sekcja M	Podmiot	7	12	16	16	16
Sekcja N	Podmiot	10	10	11	15	17
Sekcja O	Podmiot	5	5	5	6	6
Sekcja P	Podmiot	2	3	4	4	6
Sekcja Q	Podmiot	4	7	11	13	11
Sekcja R	Podmiot	4	4	6	6	6
Sekcje S i T	Podmiot	19	20	23	29	44

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/>

Wykres 4. Liczba podmiotów gospodarczych (wg sekcji PKD) w roku 2019 w gminie Rypin

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/>

Legenda:

A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
B	Górnictwo i wydobywanie
C	Przetwórstwo przemysłowe
D	Wytwarzanie i zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
E	Dostawa Wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
F	Budownictwo
G	Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
H	Transport i gospodarka magazynowa
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
J	Informacja i komunikacja
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalności wspierająca
O	Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne
P	Edukacja
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
S	Pozostała działalność usługowa
T	Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby
U	Organizacje i zespoły eksterytorialne

3.1.4. Gospodarka mieszkaniowa

Według danych GUS w 2019 roku na terenie gminy Rypin znajdowało się 2 144 mieszkań (wzrost o 90 szt., tj. 4,38% w stosunku do roku 2015) o łącznej powierzchni 193 499 m² (wzrost o 10 898 m², tj. 5,97% w stosunku do roku 2015). Liczba izb w tym samym roku wyniosła 9 253 i wzrosła w stosunku do roku 2015 o 469 szt., tj. 5,34%. Zauważany jest zatem rozwój mieszkalnictwa w gminie na przestrzeni analizowanego okresu.

Tabela 6. Zasoby mieszkaniowe na terenie gminy Rypin w latach 2015-2019

Wyszczególnienie	Jednostka	2015	2016	2017	2018	2019
Mieszkania	szt.	2 054	2 073	2 095	2 114	2 144
Izby	szt.	8 784	8 887	9 006	9 103	9 253
Powierzchnia użytkowa mieszkań	m ²	182 601	184 929	187 633	189 706	193 499

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/>
Zadaniem własnym Gminy jest tworzenie warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych swoim obywatelom. Zakres odpowiedzialności obejmuje przede wszystkim zapewnienie lokali socjalnych mieszkańcom o niskich dochodach. Lokale socjalne służą zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych osobom o niskich dochodach, nieposiadającym tytułu prawnego do lokalu oraz osób eksmitowanych na podstawie wyroku sądowego.

Zgodnie z danymi Gminnego Ośrodka Pomocy w Rypinie zasób mieszkaniowy gminy w roku 2020 obejmował 7 lokali mieszkalnych, 28 lokali socjalnych i budynek gospodarczy:

- Borzymin 5: 1 lokal mieszkalny,
- Sadłowo: 5 lokali mieszkalnych,
- Starorypin Rządowy 13: 1 lokal mieszkalny,
- Marianki 31: 3 lokale socjalne,
- Marianki 31A: 4 lokale socjalne,
- Stępowo 37: 2 lokale socjalne,
- Puszcza Rządowa 35: 19 lokali socjalnych + budynek gospodarczy.

Mimo systematycznych prac nad modernizacją stanu technicznego lokali znajdujących się w zasobie mieszkaniowym gminy i oddawaniu nowych, liczba mieszkań socjalnych w gminie Rypin jest jednak w dalszym ciągu niewystarczająca. Mieszkaniowy zasób gminy Rypin to budynki stare i zamortyzowane, wymagające dużych nakładów na remonty, modernizacje i konserwacje. Sytuacja finansowa Gminy i polityka czynszowa nie pozwalają na wygospodarowanie odpowiedniej ilości środków na remonty i modernizacje budynków i lokali. Dlatego też Gmina realizuje te zadania w formie remontów częściowych, które stanowią jedynie działania zabezpieczające proces degradacji budynków.

3.1.5. Ochrona zdrowia

Za ochronę zdrowia na terenie gminy oraz zapewnienie podstawowej opieki medycznej mieszkańcom odpowiada Wiejski Ośrodek Zdrowia w Sadłowie podlegający pod Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Rypinie. Posiada on w swoich strukturach poradnię ogólną, poradnię dziecięcą i poradnię stomatologiczną. Na terenie gminy w roku 2020 nie funkcjonowała żadna apteka ani punkt apteczny.

Dostęp do aptek, lekarzy specjalistów i szpitala zapewniają pobliskie miasta, głównie Rypin.

Na terenie gminy w analizowanych latach 2015-2019, można zaobserwować wzrost udzielonych porad lekarskich ogółem o 640 porad, tj. 8,50%. Szczegółowe informacje przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 7. Opieka zdrowotna na terenie gminy Rypin

Wyszczególnienie	Jednostka	2015	2016	2017	2018	2019
Ambulatoryjna opieka zdrowotna - porady lekarskie ogółem	-	7 411	7 740	7 913	7 777	8 041
Przychodnie ogółem	ob.	1	1	1	1	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/>
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rypinie w roku 2019 przeznaczył część środków finansowych na zakup materiałów i usług związanych z realizacją działań profilaktycznych, w tym na dofinansowanie zakupu programów profilaktycznych realizowanych w szkołach, zakupiono ulotki o tematyce profilaktyki narkomanii oraz sfinansowano szkolenie nauczycieli w zakresie profilaktyki narkomani

3.1.6. Edukacja

Na terenie gminy funkcjonuje 6 szkół podstawowych. Są to:

- Szkoła Podstawowa im. ks. kard. Stefana Wyszyńskiego w Borzyminie,
- Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Kowalkach,
- Szkoła Podstawowa w Sadłowie,
- Szkoła Podstawowa im. Kornela Makuszyńskiego w Starorypinie Rządowym,
- Szkoła Podstawowa im. Marii Skłodowskiej – Curie w Stępowie,
- Szkoła Podstawowa w Zakroczu.

Dodatkowo przy wszystkich Szkołach Podstawowych znajdują się punkty przedszkolne.

Ponadto na terenie gminy w miejscowości Dylewo znajdują się Niepubliczna Szkoła Podstawowa Specjalna oraz przedszkole "Słoneczko".

Każda z wyżej wymienionych placówek oświatowych zapewnia dostęp do wykwalifikowanej kadry opiekuńczo-wychowawczej oraz bogatą ofertę dydaktyczną. Dyrektorzy jednostek oświatowych systematycznie zakupują pomoce dydaktyczne oraz sprzęt sportowy niezbędny do prowadzenia zajęć edukacyjnych. Szkoły na terenie gminy zapewniają wszechstronny rozwój podopiecznych, dają poczucie bezpieczeństwa, są przyjazne i otwarte. Kadra pedagogiczna dzięki swojej wiedzy, umiejętnościom i doświadczeniu dobrze przygotowuje dzieci do dalszego etapu edukacji. Wśród uczniów i nauczycieli panuje miła i życzliwa atmosfera. Placówki szkolne znajdujące się na terenie gminy są wyposażone w pracownie komputerowe, a także w infrastrukturę niezbędną do uprawiania sportów i rekreacji.

Bazę oświatową stanowią zespoły boisk do gry w piłkę nożną, piłkę ręczną, koszykówkę i siatkówkę oraz hale sportowe znajdujące się przy niektórych placówkach szkolnych, z których korzystają uczniowie, różne grupy sportowe oraz mieszkańcy gminy.

Poniższa tabela przedstawia dane na temat liczby uczniów uczęszczających do poszczególnych kategorii placówek oświatowych, funkcjonujących na terenie gminy Rypin.

Tabela 8. Liczba uczniów na terenie gminy Rypin

Placówka oświatowa	Liczba uczniów [osoba]
Publiczne	766
Szkoła Podstawowa im. ks. kard. Stefana Wyszyńskiego w Borzyminie	221
Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Kowalkach	142
Szkoła Podstawowa w Sadłowie	138
Szkoła Podstawowa im. Kornela Makuszyńskiego w Starorypinie Rządowym	138
Szkoła Podstawowa im. Marii Skłodowskiej – Curie w Stępowie	68
Szkoła Podstawowa w Zakroczu	59
Niepubliczne	34
Niepubliczne przedszkole „Słoneczko” w Dylewie	15
Niepubliczna Szkoła Podstawowa Specjalna w Dylewie	19
Ogółem	800

Źródło: <https://rspo.men.gov.pl/>

W roku 2017 nastąpiła reforma systemu oświaty polegająca na wygaszeniu gimnazjów i powrót w części założeń do systemu sprzed roku 1999. Zgodnie z Ustawą z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz.U. z 2020 r., poz. 910 z późn. zm.) proces rekrutacji do gimnazjów został wstrzymany. Od 1 września 2017 r. rozpoczęło się „wygaszanie” szkół gimnazjalnych. W roku szkolnym 2017/2018 uczniowie, z rocznika 2016/2017, którzy ukończyli VI klasę szkoły podstawowej trafili do klasy VII. Ostatni rocznik objęty nauką w gimnazjach zakończył edukację gimnazjalną w roku szkolnym 2018/2019, w związku z

czym 1 września 2019 roku gimnazja zostały zlikwidowane. Egzamin gimnazjalny zastąpiony został pisaniem na zakończenie 8-letniej szkoły podstawowej egzaminem ósmoklasisty.

Stosunek osób uczących się w szkołach podstawowych i gimnazjalnych do całej populacji osób będących w wieku przypisanym danemu poziomowi kształcenia (wskaźnik skolaryzacji) na terenie gminy Rypin w okresie 2015-2019 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 9. Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego na terenie gminy Rypin w latach 2015-2019

Wyszczególnienie	Jedn. Miary	2015	2016	2017	2018	2019
Szkoły podstawowe	%	76,79	80,64	77,69	78,40	79,09
Gimnazja	%	94,80	92,64	95,40	93,68	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/>

Na przestrzeni lat 2015-2019 dla szkół podstawowych i gimnazjów z obszaru gminy współczynnik skolaryzacji brutto na terenie gminy kształtował się na poziomie poniżej 100%. Skolaryzacja poniżej 100% spowodowana jest tym, że część uczniów uczy się w placówkach oświatowych poza terenem gminy, głównie w mieście Rypin.

W poniższej tabeli przedstawiono średnie wyniki z egzaminu gimnazjalnego przeprowadzonego w latach 2017-2019 na terenie gminy.

Tabela 10. Średnie wyniki procentowe egzaminu gimnazjalnego w [%] w gminie Rypin w latach 2017-2019

Wyszczególnienie		Gimnazjum w Kowalkach (Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Kowalkach)		
		2017	2018	2019
Część Humanistyczna	J. polski	66,3	65,3	64,4
	Historia, WOS	55,6	53,2	53,6
Część Matematyczno-Przyrodnicza	Część matematyczna	45,7	53,9	41,9
	Część przyrodnicza	47,6	51,7	43,6
J. angielski	Poziom podstawowy	81,8	82,0	70,8
	Poziom rozszerzony	70,2	65,8	54,8
J. niemiecki	Poziom podstawowy	59,5	53,4	52,3
	Poziom rozszerzony	100,0	31,4	—
J. rosyjski	Poziom podstawowy	46,8	48,8	47,4
	Poziom rozszerzony	—	—	—

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku

Analizując wyniki z egzaminu gimnazjalnego przeprowadzanego na terenie gminy zauważalny jest spadek średnich wyników na przestrzeni lat 2017-2019 dla większości przedmiotów.

Porównując z kolei wyniki egzaminu ósmoklasisty, szkół na terenie gminy Rypin w roku 2019 i 2020 z wynikami dla powiatu rypińskiego i województwa kujawsko-pomorskiego można zauważyć, że przeważająca większość średnich wyników szkół z obszaru gminy dla każdego przedmiotu była niższa od średnich wyników dla powiatu i województwa. Wyjątek stanowiły wyniki Szkoły Podstawowej im. Kornela Makuszyńskiego w Starorypinie Rządowym, której uczniowie częściej osiągnęli wyniki równe lub wyższe od średniej dla powiatu rypińskiego i województwa kujawsko-pomorskiego.

Tabela 11. Średnie wyniki procentowe egzaminu ósmoklasisty w [%] dla szkół na terenie gminy Rypin, powiatu rypińskiego i województwa kujawsko-pomorskiego w roku 2019 i 2020

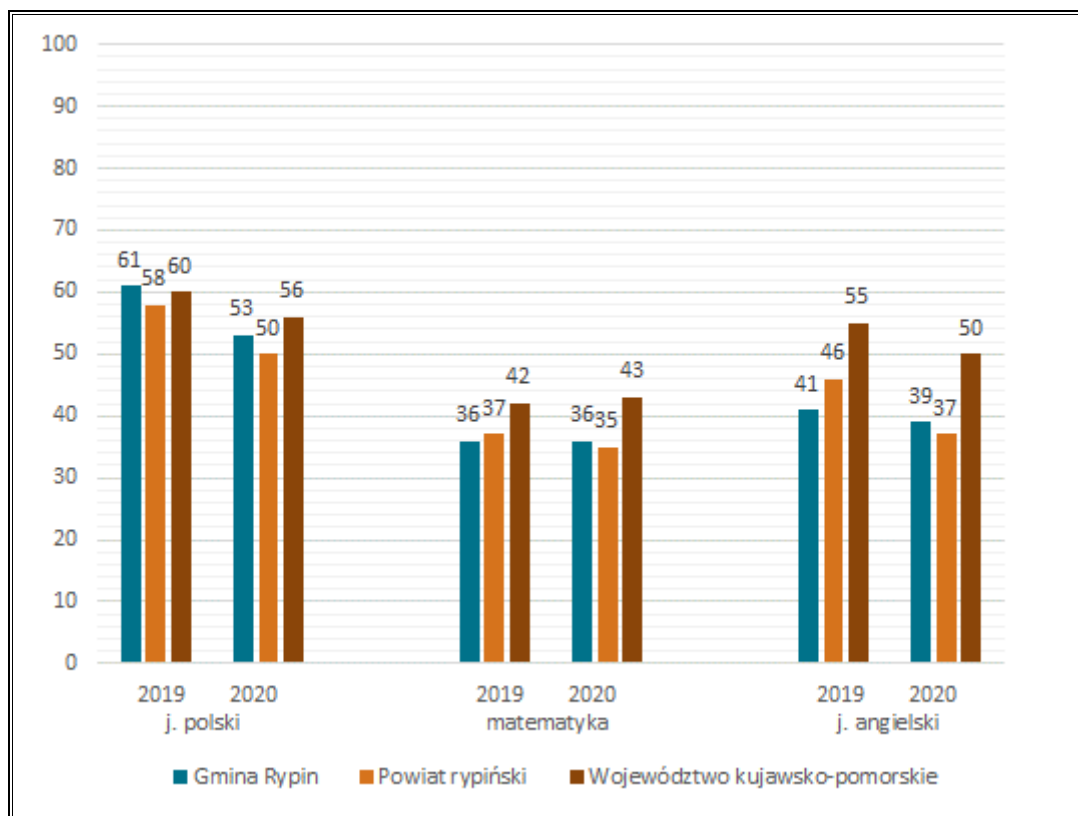
Rok	Wyszczególnienie	Język polski	Matematyka	Język angielski	Język niemiecki
2019	Szkoła Podstawowa im. ks. kard. Stefana Wyszyńskiego w Borzyminie	65	35	34	—
	Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Kowalkach	72	35	45	—
	Szkoła Podstawowa w Sadłowie	48	37	53	25
	Szkoła Podstawowa im. Kornela Makuszyńskiego w Starorypinie Rządowym	74	42	34	—
	Szkoła Podstawowa im. Marii Skłodowskiej – Curie w Stępowie	41	36	50	—
	Szkoła Podstawowa w Zakroczu	54	31	31	—
	Gmina Rypin	61	36	41	25
	Powiat rypiński	58	37	46	37
	Województwo kujawsko-pomorskie	60	42	55	33
2020	Szkoła Podstawowa im. ks. kard. Stefana Wyszyńskiego w Borzyminie	61	32	27	—
	Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Kowalkach	62	29	36	—
	Szkoła Podstawowa w Sadłowie	45	36	57	24
	Szkoła Podstawowa im. Kornela Makuszyńskiego w Starorypinie Rządowym	57	43	40	—
	Szkoła Podstawowa im. Marii Skłodowskiej – Curie w Stępowie	49	44	45	—
	Szkoła Podstawowa w Zakroczu	48	34	32	—
	Gmina Rypin	53	36	39	24
	Powiat rypiński	50	35	37	35
	Województwo kujawsko-pomorskie	56	43	50	36

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku

Poniżej uszeregowano w kolejności placówki oświatowe z obszaru gminy według poziomu nauczania (od najwyższego do najniższego) na podstawie średnich wyników z egzaminu ósmoklasisty z lat 2019-2020:

- Szkoła Podstawowa im. Kornela Makuszyńskiego w Starorypinie Rządowym,
- Szkoła Podstawowa w Sadłowie,
- Szkoła Podstawowa im. Marii Skłodowskiej – Curie w Stępowie,
- Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Kowalkach,
- Szkoła Podstawowa im. ks. kard. Stefana Wyszyńskiego w Borzyminie,
- Szkoła Podstawowa w Zakroczu.

Wykres 5. Średnie wyniki procentowe egzaminu ósmoklasisty w [%] na terenie gminy Rypin, powiatu rypińskiego i woj. kujawsko-pomorskiego w latach 2019-2020

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku

Uczniowie znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej i rodzinnej mogą ubiegać się o stypendia szkolne przyznawane przez Wójta Gminy Rypin. Stypendium może otrzymać uczeń zamieszkały na terenie gminy Rypin, znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej, wynikającej z niskich dochodów na osobę w rodzinie. Na szczególne uwzględnienie zasługują rodziny dotknięte problemem bezrobocia, niepełnosprawności, ciężkiej lub długotrwałej choroby, wielodzietności, braku umiejętności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych, alkoholizmu lub narkomanii, a także gdy rodzina jest niepełna lub wystąpiło zdarzenie losowe. Stypendium przyznawane jest w formie całkowitego lub częściowego pokrycia kosztów udziału w zajęciach edukacyjnych, a także pomocy rzeczowej o charakterze edukacyjnym, w tym w szczególności zakupu podręczników.

W roku 2019 na pomoc materialną dla uczniów o charakterze socjalnym wydatkowano kwotę 192 642,38 zł, w tym środki własne Gminy wyniosły 19 264,24 zł. Z pomocy materialnej skorzystało 189 uczniów. Ponadto Gmina Rypin zapewnia niezbędne materialne formy pomocy, które umożliwiają właściwy rozwój i możliwość kształcenia dzieci i młodzieży zamieszkałych w gminie Rypin, szczególnie w tych rodzinach, które borykają się z problemami finansowymi.

3.1.7. Kultura i sport

Korzystanie z dóbr i usług prowadzonych przez instytucje zajmujące się kulturą i sportem ma wpływ na jakość życia mieszkańców i świadczy o poziomie rozwoju społecznego. Na terenie gminy Rypin zadania z zakresu kultury realizuje **Gminna Biblioteka Publiczna w Kowalkach** oraz jej dwie filie w Borzyminie i Sadłowie, mieszczące się w budynkach szkół podstawowych. Biblioteka jest samodzielną jednostką samorządową Gminy Rypin, która realizuje swoje działania statutowe w sferze gromadzenia, opracowania, przechowywania, udostępniania i ochrony materiałów bibliotecznych.

Celem Biblioteki jest zaspokajanie i rozwijanie potrzeb oświatowych, informacyjnych i kulturalnych mieszkańców Gminy oraz upowszechnianie i promocja kultury lokalnej. Do podstawowych zadań Biblioteki należy:

- gromadzenie i opracowywanie materiałów bibliotecznych, bez względu na ich formę służącą zaspokojeniu potrzeb informacyjnych, edukacyjnych, samokształceniowych i kulturalnych środowiska, z uwzględnieniem materiałów dotyczących własnej gminy i regionu,
- pełnienie funkcji ośrodka informacji biblioteczno-bibliograficznej i publicznej na terenie gminy,
- współpraca z biblioteką miejsko-powiatową w zakresie organizacji sprawnej sieci informacji na terenie całego powiatu,
- udostępnianie zbiorów na miejscu, wypożyczanie na zewnątrz, prowadzenie wymiany międzybibliotecznej,
- udostępnianie komputerowych baz danych,
- organizowanie różnego rodzaju imprez popularyzujących wiedzę, kulturę, książkę i czytelnictwo, a także współpraca z placówkami oświatowymi w tym zakresie,
- współdziałanie z bibliotekami wchodzącymi w skład ogólnokrajowej sieci bibliotecznej oraz innymi bibliotekami oraz instytucjami dla dobra mieszkańców gminy i użytkowników biblioteki,
- realizacja działań w zakresie wychowania, edukacji i upowszechniania kultury,
- wielokierunkowa działalność kulturalna i edukacyjna, zgodnie z aktualnym zapotrzebowaniem społeczności lokalnej.

Działalność biblioteczna na terenie gminy upowszechnia czytelnictwo poprzez prowadzenie lekcji bibliotecznych, imprez literackich (czytanie bajek, dyskusji nad książką czy opowiadań bajek), a także imprez edukacyjnych jak m.in. zajęć świetlicowych, biblioterapii czy gier planszowych. Ponadto biblioteka oraz jej filie ściśle współpracują z placówkami oświatowymi oraz Miejsko - Powiatową Biblioteką Publiczną w Rypinie. Oferta książkowa bibliotek zawiera

zarówno lektury szkolne jak i literaturę piękną, literaturę beletrystyczną, popularno-naukową i naukową oraz regionalia dla dzieci, młodzieży i dorosłych, które są na bieżąco uzupełniane o aktualne nowości wydawnicze.

Na dzień 1 stycznia 2020 roku liczba zbiorów bibliotecznych Gminnej Biblioteki Publicznej w Kowalkach wynosiła 34 236 pozycji. W 2019 roku placówka obsługiwała łącznie 940 czytelników, zaś z usług instytucji skorzystało 69 019 indywidualnych użytkowników. Placówka biblioteczna oraz wszystkie jej filie są skomputeryzowane i mają dostęp do Internetu.

Oprócz biblioteki, ważną funkcję kulturalną na terenie gminy pełnią placówki oświatowe, świetlice wiejskie i remizy OSP, które są miejscem spotkań mieszkańców oraz animatorem życia kulturalnego na wsi. Zapewniają dodatkowy dostęp do źródeł wiedzy i do nowości wydawniczych oraz tworzą środowisko alternatywnego spędzania czasu przez dzieci i młodzież, spełniając w ten sposób swoje zadania statutowe. Zmodernizowane obiekty wpływają na integrację lokalnej społeczności oraz promocję wspólnego spędzania czasu wolnego. Dzięki działaniom obejmującym remonty szkół, remiz i świetlic, obywatele gminy otrzymują atrakcyjne warunki do zbiorowych spotkań, zabawy oraz pracy. Ponadto niniejsze obiekty dają możliwość tworzenia kół i grup zainteresowań zrzeszających różne grupy wiekowe ludności lokalnej. W efekcie funkcjonowania szkół, świetlic oraz remiz, osiągnięta została swoista integracja mieszkańców. Ponadto odnowione budynki w powiązaniu z pięknymi krajobrazami i walorami przyrodniczymi zwiększają atrakcyjność gminy pod względem rekreacyjno-turystycznym.

Do obiektów OSP działających na terenie gminy należą:

- Strażnica OSP i świetlica wiejska w Godziszewach,
- Strażnica OSP i świetlica wiejska w Kowalkach,
- Strażnica OSP i świetlica wiejska w Rypalkach Prywatnych,
- Strażnica OSP i świetlica wiejska w Sadłowie,
- Strażnica OSP i świetlica wiejska w Stępowie,
- Strażnica WOSP i świetlica wiejska w Zakroczu.

Natomiast pozostałymi obiektami kulturowymi na terenie gminy są:

- Świetlica wiejska w Balinie,
- Świetlica wiejska w Borzyminie,
- Świetlica wiejska w Cetkach,
- Świetlica wiejska w Czyżewie,
- Świetlica wiejska w Dębianach,

- Świetlica wiejska w Dylewie,
- Świetlica wiejska w Głowińsku,
- Świetlica wiejska w Mariankach,
- Świetlica wiejska w Puszczy Rządowej,
- Świetlica wiejska w Rusinowie,
- Świetlica wiejska w Starorypinie Prywatnym.

Ponadto na terenie gminy działają również organizacje i stowarzyszenia, których głównym zadaniem jest zaspokajanie kulturalnych potrzeb mieszkańców oraz kreowanie kulturalnej tożsamości tego regionu. Należą do nich: Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Gminy Rypin oraz 17 Kół Gospodyń Wiejskich.

Zadania z zakresu upowszechniania sportu na terenie gminy, realizują przede wszystkim szkoły, przy których zlokalizowane są zespoły boisk do gry w piłkę nożną, piłkę ręczną, koszykówkę i siatkówkę, z których korzystają uczniowie, różne grupy sportowe oraz mieszkańcy gminy.

Placówki kultury i sportu znajdujące się na terenie gminy mają za zadanie prowadzić działalność upowszechniającą kulturę, sport i rekreację. Odbywa się to poprzez rozbudzanie zainteresowań kulturalnych mieszkańców, organizowanie imprez, zajęć kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych, kształtowanie nawyków aktywnego uczestnictwa w powyższych działaniach oraz udostępnianie bazy na działalność sportowo-rekreacyjną.

3.1.8. Podmioty wsparcia społecznego

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia. Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie z organizacjami społecznymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi, fundacjami, stowarzyszeniami, pracodawcami oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

Realizacja zadań wynikających z ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej polega w szczególności na:

- przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń,
- pracy socjalnej,
- prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej,
- analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej,

- realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych,
- rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom, które znajdują się w ciężkich sytuacjach życiowych, a w szczególności z powodu:

- ubóstwa,
- sieroctwa,
- bezdomności,
- bezrobocia,
- niepełnosprawności,
- długotrwałej lub ciężkiej choroby,
- przemocy w rodzinie,
- potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,
- brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy,
- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- alkoholizmu lub narkomanii,
- zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej,
- klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Celem pomocy społecznej jest zaspokajanie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka. Pomoc społeczna powinna w miarę możliwości doprowadzić do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Rodzaj, forma i rozmiar świadczenia powinny być odpowiednie do okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy. Świadczenie pomocy społecznej powinno służyć również umacnianiu rodziny. Potrzeby osoby i rodziny korzystającej z pomocy powinny zostać uwzględnione, jeżeli odpowiadają celom i możliwościom pomocy społecznej.

Ustawowe zadania pomocy społecznej na terenie gminy, wypełnia **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rypinie** (dalej GOPS), funkcjonujący w Rypinie przy ul. Lipnowskiej 4.

Według danych placówki na dzień 31 grudnia 2019, w Ośrodku zatrudnionych było 11 osób na umowę o pracę i 1 osoba po stażu na czas określony na stanowiskach:

- Kierownik - wymiar czasu pracy – 1 etat,
- Główny księgowy - wymiar czasu pracy – 1 etat,
- Pracownik socjalny - wymiar czasu pracy – 1 etat,
- Starszy pracownik socjalny - wymiar czasu pracy – 1 etat,
- Starszy pracownik socjalny - wymiar czasu pracy – 1 etat,
- Starszy pracownik socjalny - wymiar czasu pracy – 1 etat,
- Asystent rodziny - wymiar czasu pracy – 1 etat,
- Podinspektor ds. świadczeń rodzinnych - wymiar czasu pracy – 1 etat,
- Podinspektor ds. pomocy osobom uprawnionym do alimentów - wymiar czasu pracy – 1 etat,
- Podinspektor ds. świadczeń wychowawczych - wymiar czasu pracy – 1 etat,
- Pracownik administracyjny - wymiar czasu pracy – 1 etat,

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej jest jednostką organizacyjną Gminy Rypin, realizującą zadania administracji rządowej i samorządowej z zakresu pomocy społecznej. Bieżące funkcjonowanie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej zapewniają środki finansowe z budżetu gminy oraz środki z budżetu państwa.

Celem placówki jest wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia ich niezbędnych potrzeb i umożliwianie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka. Główne cele pomocy społecznej obejmują:

- pomoc osobom i rodzinom oraz doprowadzenie do ich życiowego usamodzielniania,
- zapewnienie dochodu na poziomie interwencji socjalnej - dla osób nie posiadających dochodu lub o niskich dochodach, w wieku poprodukcyjnym i osobom niepełnosprawnym,
- zapewnienie dochodu do wysokości poziomu interwencji socjalnej osobom i rodzinom o niskich dochodach, które wymagają okresowego wsparcia,
- zapewnienie profesjonalnej pomocy rodzinom dotkniętym skutkami patologii społecznej, w tym przemocą w rodzinie,
- integracja społeczna osób wykluczonych społecznie,
- stworzenie sieci usług socjalnych.

Do zadań Ośrodka należy prowadzenie całokształtu spraw w zakresie pomocy społecznej, a w szczególności:

- przyznawanie i wypłacanie przewidzianych ustawą świadczeń,

- praca socjalna, rozpoznanie socjalnych potrzeb społecznych,
- prowadzenie i rozwój niezbędnej infrastruktury socjalnej,
- analiza i ocena zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej,
- realizacja zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych,
- rozwijanie nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb,
- realizacja programów aktywności lokalnej, odpowiadających na potrzeby społeczności lokalnych i grup,
- tworzenie gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rypinie oferuje następujące formy pomocy:

- świadczenia pieniężne: zasiłek stały, zasiłek okresowy, zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy, zasiłek i pożyczka na ekonomiczne usamodzielnienie, pomoc na usamodzielnienie i kontynuowanie nauki, wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd, świadczenie pieniężne na utrzymanie i naukę języka polskiego dla cudzoziemców,
- świadczenia niepieniężne: praca socjalna, bilet kredytowany, składki na ubezpieczenie zdrowotne, składki na ubezpieczenie społeczne, pomoc rzeczowa w tym na ekonomiczne usamodzielnienie, sprawienie pogrzebu, poradnictwo specjalistyczne, interwencja kryzysowa, schronienie, posiłek, niezbędne ubranie, usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, mieszkanie chronione, pobyt i usługi w domu pomocy społecznej, pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych.

W Ośrodku realizowane są również zadania z zakresu świadczeń rodzinnych, alimentacyjnych, świadczenia wychowawczego 500+, świadczenia „Dobry start”, stypendium, dodatki mieszkaniowe i dodatek energetyczny.

GOPS w Rypinie współpracuje z kuratorami z Sądu Rejonowego w Rypinie. Podczas wizyty kuratora dochodzi do omówienia sytuacji rodzin i możliwości udzielenia im pomocy. Współpraca realizowana jest również z Powiatowym Urzędem Pracy w Rypinie, placówkami oświatowymi, Wiejskim Ośrodkiem Zdrowia, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Komendą Powiatową Policji w Rypinie.

Do obowiązków Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rypinie należy realizacja zadań własnych i zadań zleconych w zakresie ustalonym ustawami (wskazanymi w rozdziale 1 niniejszej Strategii), w tym przede wszystkim ustawą o pomocy społecznej, zgodnie z którą ośrodki pomocy społecznej realizują następujące zadania:

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, ośrodki pomocy społecznej realizują następujące zadania:

1. Zadania własne gminy o charakterze obowiązkowym:

- a) sporządzanie, zgodnie z art. 16a, oceny w zakresie pomocy społecznej,
- b) udzielania schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym,
- c) przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych,
- d) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych,
- e) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego,
- f) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- g) przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowego,
- h) opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem,
- i) praca socjalna,
- j) organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- k) prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych,
- l) dożywianie dzieci,
- m) sprawianie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym,
- n) kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu,
- o) pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- p) sporządzanie sprawozdawczości i przekazywanie jej województwu, również w formie dokumentu elektronicznego, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego,
- q) utworzenie i utrzymywanie ośrodka pomocy społecznej, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników,
- r) przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych,

- s) opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o oświadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- t) opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

2. Zadania własne gminy:

- a) przyznawanie i wypłacanie zasiłków specjalnych celowych,
- b) przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze,
- c) prowadzenie i zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki,
- d) podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznaczonych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych,
- e) współpraca z powiatowym urzędem pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, upowszechniania informacji o usługach poradnictwa zawodowego i o szkoleniach oraz realizacji Programu Aktywizacja i Integracja, o którym mowa w przepisach o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

3. Zadania zlecone z zakresu administracji rządowej:

- a) organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- b) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną,
- c) prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- d) realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia,
- e) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych także udzielanie schronienia posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom, o których mowa w art. 5a,
- f) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia oraz zapewnianie posiłku i niezbędnego ubrania cudzoziemcom, którym udzielono zgody na pobyt ze względów humanitarnych lub zgody na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- g) wypłacanie wynagrodzenia za sprawowanie opieki.

Zgodnie z art. 36 ustawy o pomocy społecznej, świadczeniami z pomocy społecznej są:

1) świadczenia pieniężne:

- zasiłek stały,
- zasiłek okresowy,
- zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy,
- zasiłek i pożyczka na ekonomiczne usamodzielnienie,
- pomoc na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki,
- świadczenie pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego dla cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach,
- wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd;

2) świadczenia niepieniężne:

- praca socjalna,
- bilet kredytowany,
- składki na ubezpieczenie zdrowotne,
- składki na ubezpieczenia społeczne,
- pomoc rzeczowa, w tym na ekonomiczne usamodzielnienie,
- sprawienie pogrzebu,
- poradnictwo specjalistyczne,
- interwencja kryzysowa,
- schronienie,
- posiłek,
- niezbędne ubranie,
- usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, w ośrodkach wsparcia oraz w rodzinnych domach pomocy,
- specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania oraz w ośrodkach wsparcia,
- mieszkanie chronione,
- pobyt i usługi w domu pomocy społecznej,
- pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu chronionym, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, pomoc na zagospodarowanie – w formie rzeczowej dla osób usamodzielnianych.

W ustawie o pomocy społecznej określone są zadania gminnego ośrodka pomocy społecznej. W szczególności należy do nich zaliczyć pracę socjalną. Zgodnie z art. 45 jest ona świadczona na rzecz poprawy funkcjonowania rodzin i osób w ich środowisku społecznym, jak również na rzecz zapobiegania pogorszeniu się ich sytuacji.

Praca socjalna prowadzona jest:

- z osobami i rodzinami w celu rozwinięcia lub wzmocnienia ich aktywności i samodzielności życiowej;
- ze społecznością lokalną w celu zapewnienia współpracy i koordynacji działań instytucji i organizacji istotnych dla zaspokajania potrzeb członków społeczności.

Celem pracy socjalnej jest umożliwienie, wspieranie lub wywołanie zmiany sposobu funkcjonowania osoby i rodziny oraz jej otoczenia, a także wzmacnianie potencjału osób i rodzin do przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych.

Jest to ważny element pracy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej prowadzony przez pracowników socjalnych. Do etapów metodycznego postępowania pracy socjalnej należą:

1. Diagnoza i ocena;
2. Wyznaczenie celów działania;
3. Opracowanie planu działania i budowa indywidualnego pakietu usług;
4. Realizacja planu działania;
5. Systematyczne ewaluacja działań;
6. Ewaluacja końcowa.

Źródło: K. Kadela, J. Kowalczyk, Standardy pracy socjalnej Rekomendacje organizacyjne i praktyczne

Pracownik socjalny w pierwszej kolejności przeprowadza analizę sytuacji danej rodziny w oparciu o zasoby oraz jej ograniczenia. Musi dokładnie poznać sytuację bytową osób i rodzin, które zgłaszają się o pomoc. Analizę sytuacji rodziny przeprowadza się za pomocą takich narzędzi jak kwestionariusz wywiadu środowiskowego lub innej specjalistycznej dokumentacji, służącej precyzyjnemu opracowaniu diagnozy rodziny. W kwestionariuszu tym znajdują się m.in. takie informacje jak:

- dane osoby z którą przeprowadza się wywiad, dane o rodzinie,
- informacje o członkach rodziny,
- analiza budżetu domowego rodziny,
- sytuacja mieszkaniowa osoby/rodziny,
- sytuacja osób wspólnie zamieszkujących,
- sytuacja zawodowa osoby/rodziny,
- sytuacja zdrowotna rodziny,

- sytuacja osób niepełnosprawnych,
- sytuacja osób uzależnionych od alkoholu lub narkotyków,
- potrzeby osób lub rodzin zgłoszone podczas przeprowadzenia wywiadu,
- ocena sytuacji osoby/rodziny i wnioski pracownika socjalnego,
- plan pomocy lub działań na rzecz osoby lub rodziny.

Źródło: J. Krzyszkowski (pod. red.), POLITYKA, POMOC, PRACA, Podręcznik dla pracowników socjalnych, Wybrane aspekty pracy socjalnej

Pracownicy socjalni analizują i oceniają zjawiska, które powodują zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej oraz zajmują się kwalifikowaniem do uzyskania tych świadczeń oraz plan pomocy (projektowanie działań). Ich zakres obowiązków obejmuje także pomoc w uzyskaniu poradnictwa dotyczącego możliwości rozwiązywania problemów oraz pobudzaniu społecznej aktywności i inspirowaniu działań samopomocowych w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych osób, rodzin, grup i środowisk społecznych.

Wobec powyższego, świadczenie pracy socjalnej może odbywać się m.in. poprzez monitorowanie sytuacji interesantów, poradnictwo specjalistyczne, edukację, pomoc w przygotowaniu do pełnienia określonej roli społecznej. Praca socjalna opiera się również na podejmowaniu różnego rodzaju interwencji np. odebranie dziecka wobec bezpośredniego zagrożenia zdrowia i życia lub wobec osób starszych pozostawionych bez należytej opieki albo doświadczających przemocy domowej oraz występowanie na rzecz osoby/rodziny do innych instytucji, celem objęcia pomocą według ich kompetencji.

W przypadku umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej, pracownik socjalny ma za zadanie monitorowanie ich sytuacji życiowej, edukowaniu w zakresie nabywania właściwych kompetencji wychowawczych, a także ocenianiu oraz opiniowaniu dla organizatorów pieczy zastępczej ich gotowości i motywacji do ponownego przejęcia opieki nad dzieckiem.

Praca socjalna świadczona jest osobom i rodzinom bez względu na posiadany dochód. Może być prowadzona w oparciu o kontrakt socjalny lub projekt socjalny. Wykorzystuje się w niej właściwe dla tej działalności metody i techniki, stosowane z poszanowaniem godności osoby i jej prawa do samostanowienia.

Prawo do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej przysługuje osobom samotnie gospodarującym, których dochód nie przekracza kwoty 701 zł zwanej „kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej” oraz osobom w rodzinie, których dochód na osobę nie przekracza kwoty 528 zł, zwanej „kryterium dochodowym na osobę w rodzinie”.

Z kolei zgodnie z art. 32 ustawy z dnia 7 lipca 2017 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z systemami wsparcia rodzin zasiłek rodzinny przysługuje osobom, których:

- miesięczny dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 674 zł,
- w przypadku, gdy członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności, zasiłek rodzinny przysługuje, jeśli przeciętny miesięczny dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 764 zł.

Ustawa o świadczeniach rodzinnych określiła osoby, którym przysługuje prawo do pobierania zasiłku rodzinnego. Są nimi:

- rodzice dziecka,
- jedno z rodziców dziecka,
- opiekun prawny dziecka,
- opiekun faktyczny dziecka,
- osoba ucząca się.

Zgodnie z ustawą o świadczeniach rodzinnych, świadczeniami rodzinnymi są:

1. Zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego,
2. Świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy oraz świadczenie pielęgnacyjne,
3. Zapomoga wypłacana przez gminy, na podstawie art. 22a i art. 22b,
4. Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka,
5. Świadczenie rodzicielskie.

Tabela 12. Pomoc społeczna na terenie gminy Rypin - zadania własne Gminy w latach 2015-2019

Forma pomocy		Liczba świadczeń [szt.]					Kwota świadczeń [zł]				
		2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
Zasiłki stałe		309	372	456	412	460	130 404	166 988	209 418	207 865	232 504
w tym przyznane dla osoby:	samotnie gospodarującej	230	254	356	353	359	101 313	135 740	189 554	194 583	209 358
	pozostającej w rodzinie	79	118	100	59	101	29 091	31 248	19 864	13 282	23 146
Zasiłki okresowe		998	717	580	602	445	399 136	317 189	227 791	215 049	164 627
w tym przyznane z powodu:	bezrobocia	884	613	448	532	367	378 012	278 767	198 040	188 462	138 855
	długotrwałej choroby	66	40	48	33	18	13 084	10 208	12 458	10 587	7 175
	niepełnosprawności	48	64	84	37	60	8 040	28 214	17 293	16 000	18 597
Posiłek		68 264	67 893	67 900	156 203	104 994	155 700	216 255	181 300	291 537	217 690
w tym:	dla dzieci	68 264	67 893	67 900	156 203	104 994	155 700	216 255	181 300	291 537	217 690
Usługi opiekuńcze - ogółem		8 294	10 768	10 952	13 016	10 613	164 538	127 569	119 953	172 445	169 842
Zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego		5	3	1	2	1	39 000	5 000	2 000	4 000	2 000
Sprawienie pogrzebu		1	1	0	0	0	350	1 800	0	0	0
Inne zasiłki celowe i w naturze ogółem		b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	155 100	104 181	117 831	90 001	93 641
w tym:	Zasiłki specjalne celowe	13	9	20	8	12	3 690	5 269	6 078	3 940	6 125
Razem		77 871	79 754	79 889	170 235	116 513	1 044 228	938 982	858 293	980 897	880 304
Odpłatność Gminy za pobyt w domu pomocy społecznej		39	73	55	92	74	101 881	213 467	242 281	341 470	305 316

Źródło: Dane GOPS w Rypinie

Powyższa tabela przedstawia formy pomocy oferowane mieszkańcom gminy Rypin przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rypinie. Na przestrzeni lat 2015-2019 liczba świadczeń i ich kwota ulegały wahaniom. Wskaźniki w poszczególnych obszarach form pomocy kształtowały się następująco:

- liczba świadczeń zasiłku stałego zwiększyła się o 48,87%, a kwota wzrosła o 102 100,00 zł, tj. 78,30%.
- liczba świadczeń zasiłku okresowego zmniejszyła się o 55,41%, a kwota o 234 509,00 zł, tj. 58,75%.
- kwota świadczeń innych zasiłków celowych i w naturze ogółem zmniejszyła się o 61 459,00 zł, tj. 39,63%.
- największa liczba świadczeń przeznaczona była na posiłki dla dzieci, natomiast pod względem wysokości środków pieniężnych na nie wydanych – na odpłatność Gminy za pobyt w domu pomocy społecznej.

W tabeli poniżej przedstawiono dane dotyczące rodzaju i skali pomocy społecznej na terenie gminy, udzielonej przez GOPS.

Tabela 13. Liczba beneficjentów pomocy społecznej oferowanej przez GOPS w Rypinie na przestrzeni lat 2015-2019

Powód trudnej sytuacji życiowej		Liczba rodzin					Liczba osób w tych rodzinach				
		2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
Ubóstwo		704	702	621	656	606	2 492	2 457	2 135	2 473	2 130
Bezdomność		2	2	0	0	3	2	2	0	0	3
Potrzeba ochrony macierzyństwa		83	75	60	62	55	457	263	270	338	298
w tym:	Wielodzietność	83	30	58	61	15	457	105	261	334	90
Bezrobocie		178	182	141	117	70	534	637	494	409	184
Niepełnosprawność		82	80	80	78	71	256	230	225	225	200
Długotrwała lub ciężka choroba		63	70	73	72	84	160	245	142	158	162
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych		27	22	55	15	13	88	84	194	46	60
w tym:	Rodziny niepełne	24	20	54	8	5	73	70	189	28	15
	Rodziny wielodzietne	3	2	1	7	8	15	14	5	18	45
Przemoc w rodzinie		13	6	20	10	9	45	21	70	35	28
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Alkoholizm		35	12	8	17	15	122	242	36	60	52
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego		0	2	2	3	1	0	2	2	3	1
Zdarzenie losowe		0	2	1	2	1	0	7	4	7	4
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna		5	1	0	0	0	12	5	0	0	0

Źródło: Dane GOPS w Rypinie

Biorąc pod uwagę liczbę rodzin, główną przyczyną trudnej sytuacji beneficjentów pomocy społecznej Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rypinie jest: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba oraz potrzeba ochrony macierzyństwa.

3.1.9. Współpraca z organizacjami pozarządowymi

Gmina Rypin co roku uchwała Roczny program współpracy gminy Rypin z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego. Obecnie obowiązującym jest Program przyjęty na 2021 rok Uchwałą Nr XXI/163/20 Rady Gminy Rypin z dnia 27 listopada 2020 roku.

Celem głównym programu jest kształtowanie społeczeństwa obywatelskiego i rozwiązywanie problemów społecznych w środowisku lokalnym, poprzez budowanie i umacnianie partnerstwa pomiędzy gminą a organizacjami pozarządowymi.

Cele szczegółowe programu to:

- podniesienie jakości życia i pełniejsze zaspokojenie potrzeb mieszkańców gminy poprzez zwiększenie aktywności organizacji pozarządowych,
- stworzenie warunków do powstania inicjatyw i struktur funkcjonujących na rzecz społeczności lokalnej,
- promocja działalności organizacji pozarządowych,
- wykorzystanie potencjału i możliwości organizacji pozarządowych,
- otwarcie na innowacyjność i konkurencyjność w wykonywaniu zadań publicznych,
- integracja organizacji pozarządowych realizujących zadania publiczne,
- promowanie i wzmacnianie postaw obywatelskich,
- podnoszenie skuteczności i efektywności działań w sferze zadań publicznych.

Współpraca Gminy Rypin z organizacjami pozarządowymi może mieć charakter finansowy i pozafinansowy. Współpraca realizowana jest przy poszanowaniu zasad: pomocniczości, suwerenności stron, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji i jawności. Jako priorytetowe dla Gminy Rypin w roku 2021 zostały określone zadania publiczne z następujących dziedzin należących w świetle ustawy, do sfery zadań pożytku publicznego:

- ochrona i promocja zdrowia,
- przeciwdziałanie patologiom społecznym,
- nauka, edukacja, oświata i wychowanie,
- kultura,
- upowszechnianie kultury fizycznej,
- działalność charytatywna,

- pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównanie szans tych rodzin i osób.

Za szczególnie ważne uznaje się też zadania i przedsięwzięcia realizowane przy udziale środków uzyskanych lub pochodzących spoza budżetu Gminy (tj. środków samorządu wojewódzkiego, funduszy krajowych oraz zagranicznych, itp.).

Poniżej przedstawiono organizacje pozarządowe funkcjonujące na terenie gminy Rypin, także te, w których Gmina jest członkiem. Informacje o części z nich pochodzą z KRS.

- Ochotnicza Straż Pożarna w: Godziszewach, Kowalkach, Rypałkach Prywatnych, Sadłowie, Stępowie i Zakroczu,
- Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Gminy Rypin,
- 17 Kół Gospodyń Wiejskich,
- Ludowy Klub Sportowy GROT w Kowalkach,
- Uczniowski Klub Sportowy Gimnazjum w Kowalkach,
- Gminna Akademia Piłkarska PASJA.

3.2. Problemy społeczne występujące na terenie gminy Rypin

Problem społeczny jest to zjawisko, które dla większej lub znaczącej części pewnej zbiorowości stanowi fakt uciążliwy oraz wymagający przeciwdziałania. Problemy społeczne mogą stanowić przeszkodę do efektywnego funkcjonowania państwa, bądź nawet uniemożliwiają realizację celów społecznych.

Do najpowszechniejszych problemów społecznych można zaliczyć:

- ubóstwo,
- sieroctwo,
- bezdomność,
- bezrobocie,
- niepełnosprawność,
- długotrwałe i ciężkie choroby,
- alkoholizm i narkomania,
- przemoc w rodzinie.

W celu zniwelowania lub zmniejszenia problemów społecznych państwo oferuje pomoc społeczną. Według ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2020 r. poz. 1876 z późn. zm.) *pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej,*

współpracując w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

Realizacją zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy Rypin zajmuje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rypinie.

3.2.1. Bezrobocie

Bezrobocie, obok ubóstwa i niepełnosprawności, to jeden z największych problemów gospodarczych i społecznych naszej cywilizacji. W wyniku tego zjawiska diametralnie pogarsza się stan życia osób nim dotkniętych, co wiąże się z izolacją społeczną. Niepokojącym zjawiskiem jest dziedziczenie bezrobocia. Związek przyczynowo – skutkowy wyjaśnia, że w większości bezrobotni rodzice nie są w stanie zapewnić swoim dzieciom odpowiedniego wykształcenia. Ponadto sami będąc w sytuacji niekorzystnej egzystencjonalnie, często nieświadomie przekazują złe wzorce i cechy charakteru, które powinni wyeliminować. Do wzorców tych należą m.in.: bezradność, pesymizm i brak wpływu na życiową sytuację. W ten sposób upowszechnia się bierność, która prowadzi do trwałego braku zatrudnienia. Najczęściej osoby te mają niski poziom wykształcenia, więc konieczne w tym przypadku są spotkania i zajęcia z psychologiem.

W tabeli poniżej zostały przedstawione szczegółowe dane dotyczące liczby bezrobotnych na terenie gminy Rypin.

Tabela 14. Liczba bezrobotnych na terenie gminy Rypin w latach 2015-2019

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Stopa bezrobocia rejestrowanego [%]					
Stopa bezrobocia rejestrowanego	8,88	7,86	6,42	6,10	4,61
Liczba osób bezrobotnych [osoba]					
Ogółem	415	370	301	285	214
Kobiety	272	253	204	189	152
Mężczyźni	143	117	97	96	62
Liczba osób bezrobotnych z prawem do zasiłku	64	69	61	59	46
Liczba osób bezrobotnych absolwentów	22	16	10	16	9
Liczba osób bezrobotnych niepełnosprawnych	21	15	13	16	7
Liczba osób bezrobotnych wg wieku [osoba]					
Bezrobotni do 25 roku życia	85	71	42	41	28
Bezrobotni od 26 do 50 roku życia	232	224	191	183	148
Bezrobotni powyżej 51 roku życia	98	75	68	61	38

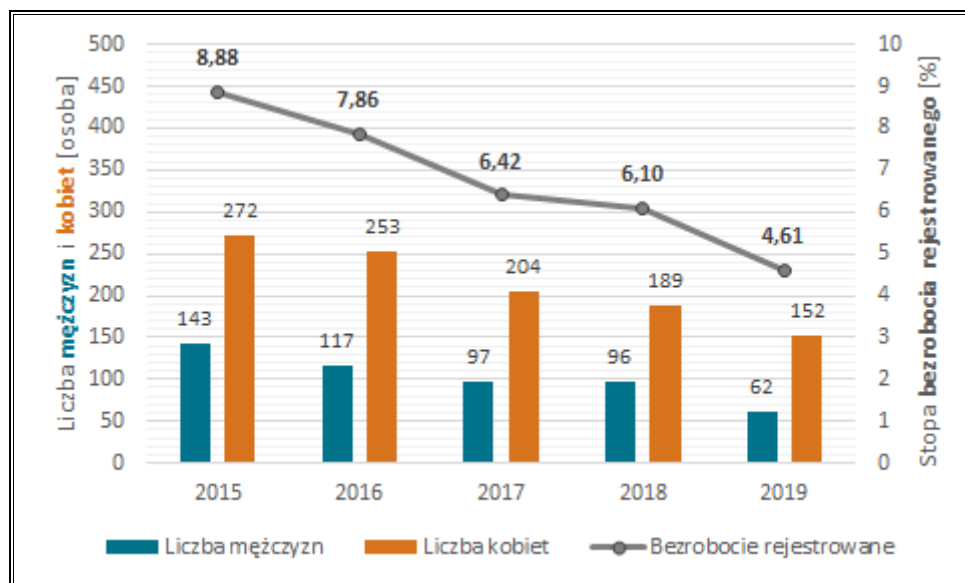
Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba osób bezrobotnych wg czasu pozostawania bez pracy [osoba]					
Bezrobotni do 1 miesiąca	35	31	26	40	34
Bezrobotni od 1 do 12 miesięcy	191	182	144	144	110
Bezrobotni od 12 do 24 miesięcy	78	57	42	33	33
Bezrobotni powyżej 24 miesięcy	111	100	89	68	38
Liczba osób bezrobotnych wg wykształcenia [osoba]					
Wykształcenie gimnazjalne i poniżej	184	159	128	123	85
Wykształcenie zasadnicze zawodowe	88	90	70	65	48
Wykształcenie średnie ogólnokształcące	34	28	20	23	17
Wykształcenie policealne i średnie zawodowe	84	77	62	59	52
Wykształcenie wyższe	25	16	21	15	13

Źródło: Dane GOPS w Rypinie

Analizując strukturę bezrobocia na terenie gminy należy zauważyć, że:

- stopa bezrobocia rejestrowanego na przestrzeni lat 2015-2019 zmniejszyła się o 4,27 p. proc.,
- liczba bezrobotnych w latach 2015-2019 spadła o 201 osób, tj. o 48,43%,
- liczba osób bezrobotnych z prawem do zasiłku na przestrzeni lat 2015-2019 zmniejszyła się o 28,13%, liczba bezrobotnych absolwentów o 59,09%, a liczba osób bezrobotnych niepełnosprawnych o 66,67%,
- liczba osób bezrobotnych w analizowanych latach w grupie osób w wieku do 25 roku życia zmniejszyła się o 67,06%, w grupie osób między 26 a 50 rokiem życia zmniejszyła się o 36,21%, a w grupie osób powyżej 50 roku życia o 61,25%,
- w przypadku czasu pozostawania bez pracy, w 2019 r. najliczniejszą grupę stanowiły osoby pozostające bez pracy od 1 miesiąca do 12 miesięcy – 51,16% (110 bezrobotnych),
- pod względem wykształcenia wśród osób bezrobotnych w 2019 r. największy udział miała grupa osób z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej.

Wykres 6. Liczba bezrobotnych na terenie gminy Rypin w latach 2015-2019

Źródło: Dane GOPS w Rypinie

Na terenie gminy Rypin na przestrzeni lat 2015-2019 liczba rodzin objętych pomocą z powodu bezrobocia zmniejszyła się o 60,67%, a liczba osób w tych rodzinach o 65,54%.

Tabela 15. Liczba beneficjentów GOPS w Rypinie korzystających z pomocy z powodu bezrobocia

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba rodzin	178	182	141	117	70
Liczba osób w tych rodzinach	534	637	494	409	184

Źródło: Dane GOPS w Rypinie

Na terenie gminy Rypin działania zmierzające do ograniczenia zjawiska bezrobocia podejmuje min. Powiatowy Urząd Pracy w Rypinie. Do form aktywizacji bezrobotnych i poszukujących pracy stosowanych przez PUP zaliczamy: pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe i informację zawodową, pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy, szkolenia i inne formy podnoszenia kwalifikacji, usługi dla niepełnosprawnych poszukujących pracy, prace interwencyjne, roboty publiczne, prace społecznie użyteczne, staż oraz przygotowanie zawodowe dorosłych. Urzędnicy przekazują sobie wzajemnie informacje niezbędne dla dopasowania form wsparcia do potrzeb klientów. Wśród nich znajdują się zaświadczenia i dane dotyczące faktu zarejestrowania klienta w Powiatowym Urzędzie Pracy lub Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej, dokumenty dostarczające informacji o wypłacanych świadczeniach lub historii wsparcia, a także wysokości dochodu istotnej dla możliwości zaproponowania niektórych form pomocy. Z osobami bezrobotnymi pracownicy socjalni zawierają kontrakty socjalne i motywują do szukania pracy. Udzielana jest również osobom bezrobotnym pomoc finansowa.

PRACA SPOŁECZNA

Gmina Rypin organizuje również dla osób bezrobotnych prace społecznie użyteczne, mające na celu ich aktywizacji i zapobieganie wykluczeniu społecznemu z powodu bezrobocia.

W roku 2019 wypłacono świadczenia pieniężne dla 12 osób za prace społecznie użyteczne wykonywane w miesiącach marzec-listopad 2019 roku. Zadanie było realizowane na podstawie porozumienia z Powiatowym Urzędem Pracy w Rypinie w sprawie organizacji prac społecznie użytecznych dla osób bezrobotnych bez prawa do zasiłku, korzystających z pomocy społecznej.

3.2.2. Ubóstwo

Ubóstwo definiuje się jako niedostateczną ilość środków materialnych dla zaspokojenia potrzeb jednostki. Ośrodek pomocy społecznej jest zobowiązany do pomocy ludziom, których miesięczny dochód nie przekracza kwoty określonej w ustawie o pomocy społecznej na podstawie kryterium dochodowego. Jednymi z najczęstszych powodów ubóstwa są bezrobocie i niechęć podejmowania jakiejkolwiek pracy.

Tabela 16. Liczba beneficjentów objętych pomocą GOPS w Rypinie z powodu ubóstwa

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba rodzin	704	702	621	656	606
Liczba osób w tych rodzinach	2 492	2 457	2 135	2 473	2 130

Źródło: Dane GOPS w Rypinie

Na terenie gminy Rypin na przestrzeni lat 2015-2019 liczba rodzin objętych pomocą z powodu ubóstwa zmniejszyła się o 13,92%, a liczba osób w tych rodzinach o 14,53%.

POMOC W ZAKRESIE DOŻYWIANIA

Na terenie gminy Rypin od roku 2014 do końca roku 2018 realizowany był rządowy program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014-2020. Celem tego programu było ograniczenie zjawiska niedożywiania dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji. Program ten realizowany był na terenie gminy przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rypinie. W ramach programu udzielano wsparcia dzieciom oraz uczniom do ukończenia nauki w szkole ponadgimnazjalne, a także osobom dorosłym. Przyznawane wsparcia mogło być realizowane w formie świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności oraz gorącego posiłku albo świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych.

PROGRAM „POSIŁEK W SZKOLE I W DOMU”

Od 2019 roku na terenie gminy działa wieloletni rządowy program „Posiłek w szkole i w domu”. Celem programu jest zapewnienie posiłku dzieciom, uczniom i młodzieży oraz

objęcie pomocą osób dorosłych, zwłaszcza starszych, chorych lub niepełnosprawnych i samotnych, a także wzmocnienie opiekuńczej funkcji szkoły podstawowej poprzez tworzenie warunków umożliwiających spożywanie przez uczniów posiłku w trakcie pobytu w szkole. Program zaplanowano do realizacji na lata 2019-2023.

W ramach Programu na obszarze gminy z dożywiania skorzystało 298 dzieci w wieku szkolnym, korzystających z gorącego posiłku w stołówkach szkolnych. 148 rodzinom przyznano zasiłek celowy na zakup żywności oraz wypłacono łącznie 494 świadczenia.

W 2019 roku w ramach środków własnych objętych dożywianiem było 42 uczniów z terenu gminy Rypin, uczęszczających do szkół znajdujących się na terenach sąsiednich gmin. Wypłacono zasiłek celowy na zakup żywności dla 14 rodzin oraz w ramach zawartej umowy darowizny, zakupiono paczki żywnościowe dla 6 podopiecznych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Ponadto Gmina sfinansowała również dowóz posiłków do szkół znajdujących się na terenie gminy Rypin.

DODATKI MIESZKANIOWE I ZRYCZAŁTOWANY DODATEK ENERGETYCZNY

Dodatek mieszkaniowy przysługuje na podstawie tytułu prawnego, powierzchni lokalu oraz kryterium dochodowego. Dochód stanowią wszelkie przychody po odjęciu kosztów uzyskania przychodów oraz po odliczeniu składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i chorobowe. Dodatek mieszkaniowy przysługuje osobom, których średni miesięczny dochód na jednego członka gospodarstwa domowego w okresie 3 miesięcy poprzedzających datę złożenia wniosku o przyznanie dodatku mieszkaniowego nie przekracza 175% kwoty najniższej emerytury w gospodarstwie jednoosobowym i 125% tej kwoty w gospodarstwie wieloosobowym.

Kryterium dochodowe ulega zmianie każdorazowo przy waloryzacji świadczeń emerytalnych i rentowych. Decyzje przyznające dodatek mieszkaniowy wydawane są na okres 6 miesięcy.

Ponadto mieszkańcy gminy otrzymać mogą zryczałtowany dodatek energetyczny. Jest on formą pomocy przeznaczoną dla osób otrzymujących dodatek mieszkaniowy mającą na celu częściową rekompensatę kosztów zakupu energii elektrycznej. Wysokość dodatku energetycznego wynosi dla gospodarstwa domowego prowadzonego przez osobę samotną 11,37 zł miesięcznie, dla gospodarstwa domowego składającego się z 2 do 4 osób - 15,80 zł miesięcznie, a dla gospodarstw domowych składających się z co najmniej 5 osób – 18,96 zł miesięcznie.

Na terenie gminy w roku 2019 wypłacono dodatki mieszkaniowe dla 19 rodzin będących najemcami lokali mieszkalnych oraz zryczałtowane dodatki energetyczne dla 3 rodzin.

PRACA SOCJALNA

Na rzecz poprawy funkcjonowania osób i rodzin w środowisku społecznym świadczona jest praca socjalna w formie poradnictwa. Praca socjalna świadczona jest osobom i rodzinom, które mają trudności w rozwiązywaniu swoich problemów bez względu na posiadany dochód. W roku 2019 z tej formy pomocy skorzystało 80 osób z obszaru gminy.

3.2.3. Problemy osób z niepełnosprawnością oraz długotrwale lub ciężko chorych

Niepełnosprawność to jeden z bardzo poważnych problemów współczesnego świata. Wiąże się on z obniżeniem sprawności funkcji fizycznych, umysłowych bądź psychicznych. Osoby dotknięte tymi schorzeniami są często wykluczane z życia społecznego. Muszą codziennie zmagać się z wieloma problemami, np. niedostosowaniem infrastruktury do ich potrzeb. Niejednokrotnie towarzyszy temu izolacja społeczna oraz trudności ze znalezieniem pracy.

Na terenie gminy Rypin na przestrzeni lat 2015-2019 liczba rodzin objętych pomocą z powodu niepełnosprawności zmniejszyła się o 13,41%, a liczba osób w tych rodzinach o 21,88%.

Tabela 17. Liczba beneficjentów objętych pomocą GOPS w Rypinie z powodu niepełnosprawności

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Liczb rodzin	82	80	80	78	71
Liczba osób w rodzinach	256	230	225	225	200

Źródło: Dane GOPS w Rypinie

Niepełnosprawność kwalifikuje się na podstawie typu choroby i obszaru, jaki ona obejmuje. Orzekanie o niepełnosprawności oraz jej stopniowanie określa Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz.U. z 2018 r. poz. 2027 z późn. zm.). Rodzaje niepełnosprawności oznaczane są według kodów. Na podstawie tego dokumentu określa się następujące kody dla przyczyn niepełnosprawności:

- 01-U Upośledzenie umysłowe;
- 02-P Choroby psychiczne;
- 03-L Zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu;
- 04-O Choroby narządu wzroku;
- 05-R Upośledzenie narządu ruchu;
- 06-E Epilepsja;
- 07-S Choroby układu oddechowego i krążenia;
- 08-T Choroby układu pokarmowego;

- 09-M Choroby układu moczowo-płciowego;
- 10-N Choroby neurologiczne;
- 11-I Inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego;
- 12-C Całościowe zaburzenia rozwojowe.

Osoby niepełnosprawne egzystują inaczej i potrzebują pomocy zarówno ze strony społeczeństwa, jak i instytucji publicznych. Do głównych podmiotów, które świadczą wsparcie i opiekę osobom niepełnosprawnym z gminy Rypin, należą m.in.: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rypinie oraz Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rypinie. Pomoc może przybierać różne formy m.in. współpraca i kierowanie do Środowiskowych Domów Samopomocy, kierowanie do DPS, pomoc sąsiedzka, pomoc w zebraniu dokumentacji do ZOL, pomoc w zakupie leków, kierowanie na komisje lekarskie czy informowanie o ulgach i przysługujących uprawnieniach.

Istotnym problemem dla osób borykających się z niepełnosprawnością są restrykcyjne kryteria dochodowe, które decydują o tym, czy osoba niepełnosprawna otrzyma odpowiednią pomoc finansową i materialną, czy też nie. Należy bowiem pamiętać, że niepełnosprawność w rodzinie bardzo nadwyręża domowy budżet, a oferta publicznej i prywatnej opieki medycznej oraz innych podmiotów w zakresie terapii i rehabilitacji jest niewystarczająca. W związku z tym, osoby niepełnosprawne i ich rodziny są zmuszone korzystać z kosztownych usług świadczonych przez prywatne podmioty. Pogorszenie sytuacji finansowej wynika również z rezygnacji z pracy w celu opieki nad niepełnosprawną osobą. Nierzadko mają również miejsce problemy z powrotem na rynek pracy opiekuna osoby niepełnosprawnej i trudności w znalezieniu opieki nad taką osobą na czas pracy zawodowej.

Warto także podkreślić, że niepełnosprawność w rodzinie nie tylko wpływa na sytuację finansową, ale także na inne sfery życia rodziny. Częstymi problemami, które pojawiają się są: wyczerpanie, wypalenie, depresja, kryzysy małżeńskie (odchodzenie partnerów, z reguły mężczyzn od rodziny).

Osoby niepełnosprawne objęte są pomocą w formie usług opiekuńczych. Ośrodek realizuje również specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi z których korzystają głównie dzieci. W ramach usług opiekuńczych Gmina realizowała zadania z zakresu świadczenia usług specjalistycznych wykonywanych w miejscu zamieszkania. W 2019 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rypinie zatrudniał 17 terapeutów świadczących usługi dla 13 dzieci niepełnosprawnych. Osoby niepełnosprawne mogą

również korzystać z pomocy psychoterapeuty w działającym Punkcie Konsultacji Psychologiczno – Terapeutycznej.

PRAWO DO ŚWIADCZEŃ OPIEKI ZDROWOTNEJ FINANSOWANYCH ZE ŚRODKÓW PUBLICZNYCH

Na mocy art. 54 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych przyznaje się prawo do świadczeń zdrowotnych. Świadczenia zdrowotne są wydawane na podstawie decyzji administracyjnych i są finansowane przez oddział wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia.

ZASIŁEK PIELEGNACYJNY

Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje niepełnosprawnemu dziecku, osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, osobie, która ukończyła 75 lat, osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia. Przyznawany jest on, aby pokryć częściowo wydatki, które wynikają z konieczności zapewnienia osobie niepełnosprawnej opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Nie jest on zależny od dochodu. Wysokość zasiłku pielęgnacyjnego od 1 listopada 2019 r. wynosi 215,84 zł. Zasiłek pielęgnacyjny nie przysługuje osobie przebywającej w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie, jeżeli instytucja zapewnia nieodpłatnie pełne utrzymanie, osobie uprawnionej do dodatku pielęgnacyjnego, który jest wypłacany przez ZUS i KRUS oraz jeżeli członkowi rodziny przysługuje za granicą świadczenia na pokrycie wydatków związanych z pielęgnacją tej osoby (chyba, że przepisy koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej).

ZASIŁEK RODZINNY

Zasiłek rodzinny przyznawany jest na częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka. Przyznawany jest na określony czas, tj. do ukończenia przez dziecko 18 roku życia lub nauki w szkole, ale nie dłużej niż do ukończenia 21 roku życia, albo 24 roku życia, jeśli kontynuuje naukę w szkole i legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności. Zasiłek przyznawany jest jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 674 zł. Natomiast w przypadku, gdy członkiem rodziny jest dziecko z orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności, zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 764 zł.

DODATEK DO ŚWIADCZENIA RODZINNEGO Z TYTUŁU KSZTAŁCENIA I REHABILITACJI DZIECKA

Dodatek ten przysługuje matce lub ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka albo opiekunowi prawnemu dziecka, a także osobie uczącej się na pokrycie zwiększonych wydatków związanych z rehabilitacją lub kształceniem dziecka w wieku: do ukończenia 16. roku życia (jeżeli legitymuje się orzeczeniem o niepełnosprawności) lub powyżej 16. roku życia do ukończenia 24. roku życia (jeżeli legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności).

SPECJALNY ZASIŁEK OPIEKUŃCZY

Zasiłek przysługuje osobom, na których ciąży obowiązek alimentacyjny, a także małżonkom, jeżeli nie podejmują zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej - w celu sprawowania stałej opieki nad osobą z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności. Ponadto muszą zostać spełnione następujące wskazania: konieczność stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

ŚWIADCZENIE PIELEGNACYJNE

Świadczenie pielęgnacyjne z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej przysługuje matce albo ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka, osobie będącej rodziną zastępczą spokrewnioną lub innym osobom, na których ciąży obowiązek alimentacyjny (z wyjątkiem osób o znacznym stopniu niepełnosprawności - jeżeli nie podejmują lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności).

RENTA SOCJALNA

Przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało: przed ukończeniem 18. roku życia; w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej (przed ukończeniem 25. roku życia) albo w trakcie kształcenia w szkole doktorskiej, studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

3.2.4. Problemy osób starszych

Starość to nieuchronny etap życia każdego człowieka, pomimo to pojęcie starości nie zostało jeszcze jednoznacznie zdefiniowane. Za podstawowe cechy starości uznaje się stopniowy wzrost zależności od otoczenia, demencja i szczególnie widoczne postępujące ograniczenie ruchowe. Główne problemy osób starszych to uczucie izolacji i braku przydatności w ukształtowanej hierarchii społecznej, a także samotność i w dużej mierze życie

w ubóstwie. Rozpropagowany kult pięknego ciała i młodości prowadzi do spychania na margines osób starszych oraz wykluczenia z życia zawodowego i społecznego.

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) za początek starości uznaje 60 rok życia. Wyróżnia trzy zasadnicze etapy starości:

- 60 – 75 rok życia – wiek podeszły (tzw. wczesna starość);
- 75 – 90 rok życia – wiek starczy (tzw. późna starość);
- 90 rok życia i powyżej – wiek sędziwy (tzw. długowieczność).

Według danych GUS na terenie gminy w 2019 roku mieszkało 1 581 osób starszych, z czego kobiety stanowiły 53,57%.

Tabela 18. Osoby starsze na terenie gminy Rypin w 2019 roku

Grupa wiekowa	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
60-64 lata	487	266	221
65-69 lat	362	181	181
70-74 lata	304	131	173
75-79 lat	147	60	87
80-84 lata	139	53	86
Powyżej 85 lat	142	43	99
Razem	1 581	734	847

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/>

WYKLUCZENIE CYFROWE

Osoby wykluczone cyfrowo nie posiadają lub nie mają dostępu do technologii cyfrowych, przez co różnią się z osobami, które w tej sferze poruszają się sprawnie i efektywnie. Warto podkreślić, że korzystanie z Internetu jest mocno związane z wiekiem – im osoby starsze, tym rzadziej z niego korzystają, zwykle z powodu braku umiejętności i przeszkolenia w tym zakresie lub braku chęci. Bardzo dużą skalę tego zjawiska obserwuje się najczęściej w grupach społeczno – ekonomicznych takich jak: emeryci i renciści.

W zakresie wykluczenia cyfrowego kluczowym rozwiązaniem jest konieczne stymulowanie potrzeb i propagowanie rozwijania kompetencji korzystania z Internetu, w szczególności wśród osób starszych. Co więcej, należy ukazywać profity wynikające z tego działania, gdyż to mogłoby sprawić, że problem wykluczenia cyfrowego i odsetek ludzi niekorzystających z Internetu uległby zmniejszeniu.

USŁUGI OPIEKUŃCZE

Usługi opiekuńcze to forma pomocy społecznej udzielana w ramach systemu wsparcia socjalnego. Uzyskać ją mogą osoby samotne, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób, a są jej pozbawione. Dzieli się ona na:

- **Usługi opiekuńcze**, które obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem.
- **Specjalistyczne usługi opiekuńcze**, które są usługami dostosowanymi do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym.

Mieszkańcy gminy Rypin mogą zwrócić się o pomoc w formie usług opiekuńczych do Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rypinie. Zakres usług, wysokość odpłatności lub jej brak ustali Kierownik Ośrodka na podstawie przeprowadzonego w przedmiotowej sprawie wywiadu środowiskowego.

Odpłatność za świadczone usługi opiekuńcze na obszarze gminy reguluje Uchwała Nr XXVII/168/17 Rady Gminy Rypin z dnia 26 września 2017 r. w sprawie *określenia szczegółowych warunków przyznawania i odpłatności za usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz szczegółowych warunków częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat, jak również trybu ich pobierania* zmieniana przez Uchwałę Nr VI/132/20 Rady Gminy Rypin z dnia 29 maja 2020 r. *zmieniającą uchwałę w sprawie określenia szczegółowych warunków przyznawania i odpłatności za usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz szczegółowych warunków częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat, jak również trybu ich pobierania*.

Wg powyższych uchwał:

- koszt jednej godziny usług opiekuńczych ustalony został w wysokości 15,50 zł,
- koszt jednej godziny specjalistycznych usług opiekuńczych z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi ustalany został w wysokości 40,00 zł.

Wysokość kosztu jednej godziny usług opiekuńczych i specjalistycznych podlega jednak częściowemu lub całkowitemu zwolnieniu z pełnej kwoty w zależności od wysokości dochodu osoby lub osoby w rodzinie ustalonego zgodnie z ustawą o pomocy społecznej w procentowym stosunku do kryterium dochodowego określonego w ustawie.

Szczegółowy wykaz częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat z kosztu jednej godziny usług opiekuńczych bądź specjalistycznych na terenie gminy Rypin prezentuje poniższa tabela.

Tabela 19. Wysokość kosztu jednej godziny usług opiekuńczych i specjalistycznych świadczonych w ramach pomocy społecznej na terenie gminy w zależności od dochodu

[%] dochodu osoby w stosunku do kryterium dochodowego określonego w art. 8 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej	Wysokość odpłatności liczona od kosztu usługi w [%]	
	Osoba samotna i osoba samotnie gospodarująca	Osoba w rodzinie
Do 100	0	0
Powyżej 100 do 150	10	20
Powyżej 150 do 200	15	25
Powyżej 200 do 250	20	35
Powyżej 250 do 300	35	70
Powyżej 300 do 400	55	85
Powyżej 400 do 500	85	100

Źródło: Uchwała Nr XXVII/168/17 Rady Gminy Rypin z dnia 26 września 2017 r. zmieniana przez Uchwałę Nr VI/132/20 Rady Gminy Rypin z dnia 29 maja 2020 r.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej objął opieką osoby chore, niepełnosprawne, wymagające opieki osób innych. Wysokie wydatki na usługi opiekuńcze spowodowane są zwiększeniem liczby osób wymagających wsparcia. Z uwagi na fakt, że czas oczekiwania na miejsce w zakładzie opiekuńczo-leczniczym jest długi, a szpitale wypisują pacjentów wkrótce po zakończeniu specjalistycznego leczenia, cały ciężar opieki nad osobami niezdolnymi do samodzielnej egzystencji spoczywa na pomocy społecznej.

W roku 2019 Gmina realizowała świadczenia usług opiekuńczych dla 19 osób starszych i niepełnosprawnych z terenu gminy Rypin. W ramach usług opiekuńczych realizowano również zadania z zakresu świadczenia usług specjalistycznych wykonywanych w miejscu zamieszkania.

3.2.5. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego

Rodzina to podstawowa jednostka społeczna, na której opiera się istnienie całego społeczeństwa. Jest powołana do rozwoju jednostkowego i najlepiej kształtuje życie człowieka. To najlepsze naturalne środowisko, w którym dziecko jest otoczone opieką oraz ma możliwość rozwijania swoich umiejętności i zaspokajania podstawowych potrzeb.

Właściwemu funkcjonowaniu rodziny może zagrażać bardzo dużo czynników, wśród których istotną rolę odgrywają dysfunkcje społeczne. Główne źródła dezorganizacji rodzin stanowią: przemoc, alkoholizm, narkomania, długotrwałe bezrobocie czy ubóstwo. Takie zjawiska są przyczyną problemów z brakiem integracji i rozwoju przestrzeni sąsiedzkiej. Jeżeli w rodzinie

pojawiają się powyższe dysfunkcje, odpowiednie instytucje i służby zobligowane są do podjęcia na jej rzecz odpowiednich działań. Należy wspierać rodzinę, by przywrócić jej prawidłowe funkcjonowanie.

Zastosowane rozwiązania powinny polegać na kooperacji różnych podmiotów wsparcia społecznego, głównie po to, aby udzielona pomoc dawała jak największe prawdopodobieństwo dobrego rozwiązania problemów rodzin dysfunkcyjnych. Oprócz wsparcia finansowego powinno uwzględnić się również pomoc psychologów, pedagogów czy policji, po to, by walczyć z trudnościami i rozwijać umiejętności wychowawcze rodzin oraz budować więzi rodzinne.

W przypadkach bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych rodziny mogą liczyć na wsparcie ze strony GOPS. W poniższej tabeli przedstawione zostały dane dotyczące liczby rodzin i osób w rodzinach, które korzystały z pomocy społecznej w wyniku bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego.

Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na terenie gminy na przestrzeni badanego okresu zmniejszyła się o 51,85%, a liczba osób w tych rodzinach o 31,82%.

Tabela 20. Beneficjenci pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych na terenie gminy Rypin

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba rodzin	27	22	55	15	13
Liczba osób w rodzinach	88	84	194	46	60

Źródło: Dane GOPS w Rypinie

Liczba rodzin otrzymująca pomoc z tytułu potrzeby ochrony macierzyństwa, w tym wielodzietności na przestrzeni lat 2015-2019 spadła o 28 rodzin, tj. 33,73%.

Tabela 21. Beneficjenci pomocy społecznej z tytułu potrzeby ochrony macierzyństwa i wielodzietności na terenie gminy Rypin

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba rodzin, w tym:	83	75	60	62	55
wielodzietność	457	263	270	338	298

Źródło: Dane GOPS w Rypinie

ŚWIADCZENIE WYCHOWAWCZE „RODZINA 500+”

Gmina Rypin działa zgodnie z realizowanym na terenie całego kraju programem wsparcia dla rodzin wychowujących dzieci „Rodzina 500 Plus”, który reguluje ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz.U. z 2019 r. poz. 2407). Program

polega na wypłacaniu rodzinom świadczeń wychowawczych w wysokości 500,00 zł miesięcznie na dziecko, co ma zapewnić częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych. Od 1 lipca 2019 roku programem objęto wszystkie dzieci do 18 roku życia bez względu na dochody uzyskiwane przez rodzinę. Świadczenie to można otrzymać, składając wniosek do Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rypinie.

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2019 roku do Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rypinie wpłynęło 936 wniosków o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego. Wypłacono 14 304 świadczenia wychowawcze na łączną kwotę 7 126 899,00 zł. Zadanie zostało sfinansowane w całości ze środków budżetu państwa.

W roku 2019, w porównaniu do roku 2018 wzrosła liczba złożonych wniosków o 244, co miało wpływ na zdecydowany wzrost kwoty wypłaconych świadczeń, głównie z uwagi na zmianę przepisów związanych ze zniesieniem kryterium dochodowego na pierwsze dziecko.

JEDNORAZOWA ZAPOMOGA Z TYTUŁU URODZENIA SIĘ DZIECKA „BECIKOWE”

Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka, przysługująca na każde urodzone żywe dziecko zależy od dochodu rodziny, który w przeliczeniu na osobę nie może przekroczyć kwoty 1 922 zł. Drugim warunkiem jest dostarczenie zaświadczenia wystawionego przez lekarza lub położną potwierdzającego pozostawanie kobiety pod opieką medyczną nie później niż od 10 tygodnia ciąży do porody (wymóg dotyczy tylko biologicznych rodziców). Wyżej wymienione świadczenie przysługuje na wniosek złożony w terminie do 12 miesięcy od dnia narodzin dziecka, a w przypadku gdy wniosek dotyczy dziecka objętego opieką prawną, opieką faktyczną albo dziecka przysposobionego – w terminie 12 miesięcy od dnia objęcia dziecka opieką albo przysposobienia, nie później niż do ukończenia przez dziecko 18 roku życia. Wniosek złożony po terminie pozostaje bez rozpoznania. Wysokość świadczenia wynosi 1 000 zł i jest ono wydawane jednorazowo.

W roku 2019 Gmina Rypin wypłaciła 43 jednorazowe zapomogi z tytułu urodzenia dziecka.

ŚWIADCZENIE PIELEGNACYJNE

Od 1 stycznia 2010 r. przyznanie prawa do świadczenia pielęgnacyjnego nie jest uzależnione od spełnienia kryterium dochodowego. Świadczenie pielęgnacyjne z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej przysługuje:

1. matce albo ojcu;
2. innym osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2020 r. poz. 1359) ciąży obowiązek alimentacyjny;

3. opiekunowi faktycznemu dziecka (tj. osobie faktycznie opiekującej się dzieckiem, która wystąpiła z wnioskiem do sądu rodzinnego o przysposobienie dziecka):
- jeżeli nie podejmują lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji, albo osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Osobie innej niż spokrewniona w pierwszym stopniu, na której ciąży obowiązek alimentacyjny, świadczenie pielęgnacyjne przysługuje, pod warunkiem, że nie ma osoby spokrewnionej w pierwszym stopniu albo, gdy osoba ta nie jest w stanie sprawować opieki nad osobą niepełnosprawną.

Świadczenie pielęgnacyjne nie przysługuje, jeżeli:

1. osoba sprawująca opiekę ma ustalone prawo do emerytury, renty, renty socjalnej, zasiłku stałego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego;
2. osoba wymagająca opieki:
 - pozostaje w związku małżeńskim,
 - została umieszczona w rodzinie zastępczej, z wyjątkiem rodziny zastępczej spokrewnionej z dzieckiem, na której ciąży obowiązek alimentacyjny, albo w związku z koniecznością kształcenia, rewalidacji lub rehabilitacji w placówce zapewniającej całodobową opiekę, w tym w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym i korzysta w niej z całodobowej opieki przez więcej niż 5 dni w tygodniu, z wyjątkiem zakładów opieki zdrowotnej;
3. osoba w rodzinie ma ustalone prawo do wcześniejszej emerytury na to dziecko;
4. osoba w rodzinie ma ustalone prawo do dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego albo do świadczenia pielęgnacyjnego na to lub na inne dziecko w rodzinie;
5. na osobę wymagającą opieki członek rodziny jest uprawniony za granicą do świadczenia na pokrycie wydatków związanych z opieką, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

W roku 2019 Gmina Rypin wypłaciła 551 świadczeń pielęgnacyjnych oraz 1 968 zasiłków pielęgnacyjnych.

FUNDUSZ ALIMENTACYJNY

Świadczenie z funduszu alimentacyjnego jest wypłacane na dziecko, jeśli jeden z rodziców dziecka nie płaci alimentów. Świadczenie wypłaca gmina właściwa ze względu na zamieszkanie dziecka i przysługuje osobie uprawnionej:

- do ukończenia przez 18 roku życia;
- do ukończenia nauki w szkole lub w szkole wyższej, jednak nie dłużej niż do ukończenia 25 roku życia;
- bezterminowo, jeśli osoba uprawniona legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności

Wysokość świadczenia uzależniona jest od wysokości zasądzonych alimentów, jednak nie może być wyższa niż 500 zł na dziecko.

Świadczenie z funduszu alimentacyjnego może otrzymać osoba, która spełnia kryterium dochodowe, które od 1 października 2020 do września 2021 roku wynosi 900 zł na osobę w rodzinie. Świadczenia nie będą przysługiwać w wypadku, gdy:

- osoba uprawniona ukończyła 18 rok życia i nie uczy się w szkole lub szkole wyższej;
- osoba uprawniona ukończyła 25 rok życia i nie legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- dochód na osobę w rodzinie przekracza kryterium dochodowe;
- egzekucja alimentów okazała się skuteczna;
- osoba uprawniona zawarła związek małżeński;
- osoba uprawniona została umieszczona w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie lub w pieczy zastępczej.

Gmina w każdej chwili może wstrzymać wypłatę świadczenia z funduszu alimentacyjnego, mimo że jest ono przyznawane na określony okres czasu. Stanie się to, gdy:

- osoba uprawniona odmówi udzielenia bądź nie udzieli w wyznaczonym terminie wyjaśnień, co do okoliczności mających wpływ na prawo do świadczeń,
- osoba uprawniona odmówi udzielenia organowi prowadzącemu postępowanie egzekucyjne informacji mających wpływ na skuteczność egzekucji lub udzieli informacji nieprawdziwych,
- osoba uprawniona nie podejmuje świadczeń przez trzy kolejne miesiące kalendarzowe.

W roku 2019 Gmina Rypin wypłaciła 729 świadczeń z funduszu alimentacyjnego. Mimo prowadzonej egzekucji przez komorników oraz działań podejmowanych przez organ właściwy dłużnika, zwroty od dłużników alimentacyjnych są niewielkie głównie z powodu dużego bezrobocia wśród dłużników.

ŚWIADCZENIE „DOBRY START”

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rypinie realizuje rządowy program „Dobry start”. Zgodnie z brzmieniem rozporządzenia Rady Ministrów z 30 maja 2018 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start” (Dz.U. z 2018 r. poz. 1061) świadczenie przysługuje raz w roku w kwocie 300 zł. na dziecko uczące się w szkole, aż do ukończenia przez nie 20. roku życia. Dzieci niepełnosprawne, uczące się w szkole, otrzymują świadczenie do ukończenia przez nie 24. roku życia. Świadczenie to przysługuje rodzicom, opiekunom faktycznym, opiekunom prawnym, rodzinom zastępczym, osobom prowadzącym rodzinne domy dziecka, dyrektorom placówek opiekuńczo-wychowawczych, dyrektorom regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych – raz w roku na dziecko oraz osobom uczącym się – raz w roku bez względu na dochód rodziny. „Dobry start” nie przysługuje natomiast dzieciom lub osobom uczącym się umieszczonym w domu pomocy społecznej, schronisku dla nieletnich, zakładzie poprawczym, areszcie śledczym, zakładzie karnym, szkole wojskowej lub innej szkole, jeżeli instytucje te zapewniają nieodpłatnie pełne utrzymanie, bądź na dziecko z tytułu rozpoczęcia rocznego przygotowania przedszkolnego (zerówka).

W okresie od 1 lipca 2019 roku do 31 grudnia 2019 roku wypłacono 1 052 świadczenia na łączną kwotę 315 600,00 zł. W tym okresie do GOPS w Rypinie wpłynęły 724 wnioski o ustalenie prawa do świadczenia „Dobry Start”. W stosunku do roku poprzedniego liczba wypłaconych świadczeń zmniejszyła się o 4 świadczenia. Zadanie zostało w całości sfinansowane ze środków budżetu państwa.

USTAWA „ZA ŻYCIEM”

Jest to ustawa o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin. Jednorazowe świadczenie przysługuje matce lub ojcu dziecka, opiekunowi prawnemu, opiekunowi faktycznemu dziecka bez względu na dochód. Świadczenie to przysługuje z tytułu urodzenia się żywego dziecka posiadającego zaświadczenie potwierdzające ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu wystawione przez lekarza ubezpieczenia zdrowotnego posiadającego specjalizację II stopnia lub tytuł specjalisty w dziedzinie położnictwa i ginekologii, perinatologii lub neonatologii. Jednorazowe świadczenie przysługuje, jeżeli kobieta pozostawała pod opieką medyczną nie później niż od 10 tygodnia ciąży do porodu.

ASYSTENT RODZINY

Asystent rodziny towarzyszy jej przez pewien czas, udziela niezbędnego wsparcia, pomaga wprowadzać zmiany w myśleniu i zachowaniu. Wszystko to ma na celu dostosowanie

środowiska rodzinnego do prawidłowego rozwoju dzieci i zapewnieniu im niezbędnego bezpieczeństwa.

Zadaniami asystenta rodziny są:

- prowadzenie poradnictwa i edukacji dla rodzin będących w trudnej sytuacji życiowej oraz udzielenia informacji na temat pomocy świadczonej przez właściwe instytucje rządowe, samorządowe i organizacje pozarządowe,
- udzielenie pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, a dokładnie w znalezieniu pracy, podnoszeniu kwalifikacji zawodowych oraz zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego,
- współpraca z jednostkami administracji rządowej i samorządowej, właściwymi organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami i osobami specjalizującymi się w działaniach na rzecz dziecka i rodziny,
- sporządzenie planu pracy z rodziną we współpracy z zespołem interdyscyplinarnym,
- monitorowanie funkcjonowania rodziny po zakończeniu pracy z rodziną,
- sporządzanie na wniosek Sądu opinii o rodzinie i jej członkach,
- współpraca z zespołem interdyscyplinarnym lub grupą roboczą, na podstawie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Od stycznia 2017 roku zgodnie z ustawą z 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz.U. z 2020 r. poz.1329) kobieta w ciąży i jej rodzina, w której przyjdzie albo przyszło na świat ciężko chore dziecko; kobiety, które otrzymały informacje o tym, że ich dziecko może umrzeć w trakcie ciąży lub porodu; kobiety, których dziecko zmarło bezpośrednio po porodzie na skutek wad wrodzonych, a także kobiety, które po porodzie nie oddadzą dzieci do domu dziecka, mają prawo do skorzystania ze wsparcia asystenta rodziny. Zgodnie z przepisami rodzina jest uprawniona do porad w zakresie:

- przezwyciężenia trudności w pielęgnacji i wychowaniu dziecka,
- wsparcia psychologicznego,
- pomocy prawnej, w szczególności w zakresie praw rodzicielskich i uprawnień pracowniczych,
- dostępu do rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz świadczeń opieki zdrowotnej.

W roku 2019 wsparciem asystenta rodziny na terenie gminy objętych było 12 rodzin przeżywających trudności wychowawcze, w których znajdowały się 63 osoby, z czego 44 to dzieci.

KARTA DUŻEJ RODZINY

Karta Dużej Rodziny to rządowy program finansowany ze środków budżetu państwa, skierowany do rodzin mających na utrzymaniu co najmniej troje dzieci, niezależnie od tego jakim dochodem dysponuje rodzina. Posiadacze Karty Dużej Rodziny mogą korzystać z katalogu oferty kulturalnej, rekreacyjnej czy transportowej na terenie całego kraju. Karta Dużej Rodziny przyznawana jest bezpłatnie, przy czym wyjątek stanowi wydanie duplikatu oraz wydanie karty w formie elektronicznej, w przypadku gdy: członkowi rodziny wielodzietnej, na jego wniosek, wydana już została wyłącznie karta tradycyjna i następnie członek rodziny wielodzietnej wnioskuję o kartę elektroniczną albo członkowi rodziny wielodzietnej, na jego wniosek, udostępniona już została karta elektroniczna i następnie członek rodziny wielodzietnej wnioskuję o wydanie karty tradycyjnej.

W 2019 roku złożono 50 wniosków o wydanie Karty Dużej Rodziny.

ŚWIADCZENIA RODZINNE

Świadczenia rodzinne realizowane są na podstawie ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. z 2020 r. poz. 111), Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 lipca 2018 r. w sprawie wysokości dochodu rodziny albo dochodu osoby uczącej się stanowiących podstawę ubiegania się o zasiłek rodzinny i specjalny zasiłek opiekuńczy, wysokości świadczeń rodzinnych oraz wysokości zasiłku dla opiekuna (Dz.U. z 2018 r. poz. 1497).

ZASIŁEK DLA OPIEKUNÓW

W dniu 15 maja 2014 r. weszła w życie ustawa z 4 kwietnia 2014 roku o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz.U z 2020 r. poz. 1297), w której określono warunki nabywania oraz zasady ustalania i wypłacania zasiłków dla opiekunów osobom, które utraciły prawo do świadczenia pielęgnacyjnego z dniem 1 lipca 2013 r. w związku z wygaśnięciem z mocy prawa decyzji przyznającej prawo do świadczenia pielęgnacyjnego na podstawie art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 7 grudnia 2012 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2012 r. poz. 1548 oraz Dz.U. z 2013 r. poz. 1557) z dniem 1 lipca 2013 r.

Zasiłek dla opiekuna przysługuje:

- za okresy od dnia 1 lipca 2013 r. do dnia poprzedzającego dzień wejścia w życie ustawy, w których osoba spełniała warunki do otrzymania świadczenia pielęgnacyjnego określone w ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. z 2020 r., poz. 111) w brzmieniu obowiązującym w dniu 31 grudnia 2012 r. (bez ograniczenia

wiekowego powstania niepełnosprawności, ale z zachowaniem kolejności obowiązku alimentacyjnego);

- od dnia wejścia w życie ustawy, jeżeli osoba spełnia warunki do otrzymania świadczenia pielęgnacyjnego określone w ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych w brzmieniu obowiązującym w dniu 31 grudnia 2012 r. (bez ograniczenia wiekowego powstania niepełnosprawności, ale z zachowaniem kolejności obowiązku alimentacyjnego).

W roku 2019 Gmina Rypin wypłaciła 12 939 zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami oraz 63 zasiłki dla opiekunów.

ŚWIADCZENIE RODZICIELSKIE

Od stycznia 2016 r. świadczenie rodzicielskie należy do katalogu świadczeń rodzinnych. Postępowanie w sprawie przyznania świadczeń rodzicielskich kończy się wydaniem decyzji administracyjnej.

Świadczenie rodzicielskie to wypłacane po urodzeniu dziecka wsparcie finansowe dla rodziców, którzy nie mają uprawnień do zasiłku macierzyńskiego (nie podlegają ubezpieczeniu chorobowemu). Mogą więc z niego skorzystać m. in. studenci, osoby bezrobotne (niezależnie od tego czy są zarejestrowane w urzędzie pracy czy nie), osoby pracujące na podstawie umów zlecenia i o dzieło oraz rolnicy.

Zasadniczo świadczenie przysługuje matce dziecka. Świadczenie rodzicielskie przysługuje również ojcu dziecka w przypadku:

- skrócenia okresu pobierania świadczenia rodzicielskiego na wniosek matki dziecka po wykorzystaniu przez nią tego świadczenia za okres co najmniej 14 tygodni od dnia urodzenia dziecka,
- śmierci matki dziecka,
- porzucenia dziecka przez matkę.

Świadczenie rodzicielskie przysługuje także:

- opiekunowi faktycznemu dziecka (tj. osobie faktycznie opiekującej się dzieckiem, jeżeli wystąpiła z wnioskiem do sądu rodzinnego o przysposobienie dziecka) w przypadku objęcia opieką dziecka w wieku do ukończenia 7. roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego – do ukończenia 10. roku życia;
- rodzinie zastępczej, z wyjątkiem rodziny zastępczej zawodowej, w przypadku objęcia opieką dziecka w wieku do ukończenia 7. roku życia, a w przypadku dziecka, wobec

którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego – do ukończenia 10. roku życia;

- osobie, która przysposobiła dziecko, w przypadku objęcia opieką dziecka w wieku do ukończenia 7. roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego – do ukończenia 10. roku życia.

Świadczenie rodzicielskie wynosi 1 000 zł netto miesięcznie i jest przyznawane niezależnie od dochodu rodziny.

Świadczenie rodzicielskie nie przysługuje w następujących przypadkach:

- nie otrzymają go osoby otrzymujące zasiłek macierzyński;
- w momencie, gdy jeden rodzic otrzymuje zasiłek macierzyński, drugi rodzic/opiekun nie będzie mógł skorzystać ze świadczenia rodzicielskiego;
- świadczenie nie będzie przysługiwać również wtedy, gdy rodzice/opiekunowie korzystają z tego typu świadczeń z tytułu urodzeniu dziecka w innych systemach niż powszechny system ubezpieczeniowy (np. funkcjonariusze służb mundurowych);
- gdy dziecko zostało umieszczone w pieczy zastępczej (w przypadku matki lub ojca lub osoby, która przysposobiła dziecko);
- gdy rodzic/opiekun nie sprawuje lub zaprzestał sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem, np. w związku z wykonywaniem pracy zarobkowej uniemożliwiającej sprawowanie tej opieki;
- gdy w związku z wychowywaniem / opieką nad tym samym dzieckiem jest już ustalone prawo do świadczenia rodzicielskiego, dodatku do zasiłku rodzinnego w okresie urlopu wychowawczego, świadczenia pielęgnacyjnego, specjalnego zasiłku opiekuńczego lub zasiłku dla opiekuna;
- gdy osobom uprawnionym do świadczenia rodzicielskiego przysługuje za granicą świadczenie o podobnym charakterze do świadczenia rodzicielskiego, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

Osoba pobierająca świadczenie rodzicielskie nie może jednocześnie wykonywać pracy, która uniemożliwia jej sprawowanie osobistej opieki nad dzieckiem.

W roku 2019 Gmina Rypin wypłaciła 217 świadczeń rodzicielskich.

PIECZA ZASTĘPCZA

Obowiązująca od dnia 1 stycznia 2012 r. ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2020 r. poz. 821 z późn. zm.) reguluje kwestie związane z pomocą dziecku i rodzinie przez państwo i samorządy. Na terenie gminy

systematycznie opracowywany i wdrażany jest na kolejne lata Gminny Program Wspierania Rodziny. W chwili opracowywania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Rypin obowiązuje Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2020-2022 dla Gminy Rypin, przyjęty Uchwałą Nr XV/127/20 przez Radę Gminy Rypin z dnia 4 lutego 2020 r.

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych to zespół planowanych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełnienia tych funkcji. System pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadku niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców.

Rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych organ wykonawczy gminy zapewnia wsparcie, które polega w szczególności na:

- analizie sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie;
- wzmocnieniu roli i funkcji rodziny;
- rozwijaniu umiejętności opiekuńczo - wychowawczych rodziny;
- podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny;
- pomocy w integracji rodziny;
- przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny;
- dążeniu do reintegracji rodziny;

Wspieranie rodziny jest prowadzone w formie pracy z rodziną oraz pomocy w opiece i wychowaniu dziecka. Wsparcie następuje za jej zgodą i aktywnym udziałem, z uwzględnieniem zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego. Piecza zastępcza jest sprawowana w formie rodzinnej oraz instytucjonalnej. Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej następuje na podstawie orzeczenia Sądu. Objęcie dziecka pieczą zastępczą następuje na okres nie dłuższy niż do osiągnięcia pełnoletniości. Osoba, która osiągnęła pełnoletniość przebywająca w pieczy zastępczej rodzinnej lub instytucjonalnej może pozostać w pieczy za zgodą odpowiednio rodziny zastępczej lub dyrektora placówki, nie dłużej niż do ukończenia 25 roku życia. Osoba ta musi spełniać określone warunki:

- kontynuuje naukę w szkole, w zakładzie kształcenia nauczycieli, na uczelni, u pracodawcy,
- legitymuje się orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności i kontynuuje naukę w szkole, w zakładzie kształcenia nauczycieli, na uczelni, na kursach, jeśli ich ukończenie jest zgodne z indywidualnym programem usamodzielnienia, u pracodawcy w celu przygotowania zawodowego.

Dziecko pozbawione w części lub w całości opieki rodzicielskiej może być umieszczone w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Na terenie gminy Rypin nie funkcjonuje żadna placówka opiekuńczo-wychowawcza ani dom dziecka. W ramach realizacji zadania związanego ze wspieraniem rodziny w roku 2019 Ośrodek współfinansował pobyt 13 dzieci z terenu gminy Rypin w pieczy zastępczej. Łączny koszt jaki poniosła Gmina na to zadanie to 59 798,34 zł.

3.2.6. Uzależnienia

Uzależnienie to odczuwalny przez osobę przymus zażywania określonych środków, które mogą powodować skutki niebezpieczne dla zdrowia lub życia.

Przyczyny uzależnień mogą być:

- psychospołeczne – zaburzone oddziaływanie środowiska rodzinnego i szkolno-wychowawczego, czego przyczyną są różnorodne niepowodzenia w życiu (w sferze zawodowej lub osobistej), co w konsekwencji może doprowadzić do wycofania się jednostki w świat iluzji,
- biopsychiczne – zaburzenia emocjonalne i związana z nimi podatność na uzależnienia, zaburzony rozwój osobowości, nadpobudliwość psychiczna,
- kulturowe – potrzeba odniesienia sukcesu, zbyt mała ilość rozrywek, brak atrakcyjnych zajęć, brak celów i perspektyw, ogólna dostępność środków odurzających, sprzeciw wobec obowiązujących i społecznie akceptowanych systemów norm i wartości.

Najczęściej występującymi uzależnieniami jest alkoholizm i narkomania. Nadużywanie alkoholu, czy sięganie po narkotyki jest bardzo poważnym problemem społecznym, który prowadzi do wzrostu przemocy w rodzinie i przestępczości. Efektem tego może być także izolacja społeczna i problemy finansowe. Niestety te uzależnienia zbierają swoje żniwo wśród młodzieży i dzieci, które zafascynowane panującą modą sięgają po używki. Przeciwdziałanie więc temu zjawisku musi opierać się na współpracy wielu instytucji.

Na przestrzeni analizowanego okresu liczba rodzin otrzymująca pomoc z powodu uzależnień od alkoholu zmniejszyła się o 20 rodzin, tj. 57,14%, a liczba osób w tych rodzinach o 57,37%. Uzależnienie alkoholowe jest dużo bardziej powszechnym problemem od uzależnienia od narkotyków wśród rodzin na terenie gminy Rypin, ponieważ w tym samym okresie nie odnotowano żadnych rodzin pobierających pomoc z powodu uzależnień od narkotyków na jej terenie. Problem narkotyków jest jednak na terenie gminy trudny do ustalenia i brak jest danych dotyczących istnienia i skali jego zjawiska na terenie gminy.

Tabela 22. Liczba beneficjentów pomocy GOPS w Rypinie z powodu uzależnień od alkoholu w latach 2015-2019

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Alkoholizm					
Liczba rodzin	35	12	8	17	15
Liczba osób w rodzinach	122	242	36	60	52

Źródło: Dane GOPS w Rypinie

Na przestrzeni lat 2015-2019 zauważalny jest wzrost osób uzależnionych od alkoholu korzystających z gminnych form pomocy. Liczba udzielonych porad psychologicznych lub psychoterapeutycznych wzrosła o 38,33%. Wzrost zanotowała także liczba osób, które podjęły leczenie oraz liczba osób korzystających z różnych form terapii. Spadek o 20,68% zanotowała natomiast liczba dzieci korzystających z programów profilaktycznych oraz objęta działaniami profilaktycznymi w szkołach.

Tabela 23. Uzależnienia alkoholowe na terenie Gminy Rypin

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba udzielonych porad prawnych	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Liczba udzielonych porad psychologicznych/psychoterapeuta	180	146	103	236	249
Liczba osób zgłoszonych na Komisję	6	8	5	11	14
Liczba osób, które zgłosiły się na wezwanie	3	4	3	4	8
Liczba osób, które podjęły leczenie dobrowolnie	0	2	0	2	5
Liczba osób skierowanych na przymusowe leczenie	0	0	0	5	5
Liczba osób korzystających z różnych form terapii	180	148	103	238	254
Liczba dzieci korzystających z programów profilaktycznych w szkołach / Liczba dzieci objęta działaniami profilaktycznymi w szkołach	730	691	675	657	579
Liczba dzieci korzystających z różnych form wypoczynku	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	7 (kolonie z programem terapeutycznym)

Źródło: Dane GOPS w Rypinie

Oprócz najczęściej spotykanych uzależnień, czyli alkoholu i narkotyków, można spotkać się także z innymi, którymi są:

- uzależnienie od dopalaczy, które wykazują działania psychoaktywne, a co za tym idzie, wywołują w organizmie stan odurzenia, euforii oraz bardzo często spotykane halucynacje. Niestety dostęp do tej substancji jest prosty i nawet można je zakupić przez Internet. Do negatywnych skutków stosowania dopalaczy należą: bóle głowy, bóle w klatce piersiowej, zaburzenia rytmu serca, bezsenność, problemy z koncentracją, stany lękowe, które w konsekwencji mogą zakończyć się samobójstwem. Leczenie tego

uzależnienia wiąże się z ukończeniem programu terapeutycznego i abstynencja, co więcej osoba chora powinna uczestniczyć w tzw. grupach wsparcia;

- uzależnienie od komputera i gier komputerowych, podczas którego osoby (zwłaszcza dzieci i młodzież) wykazują ciągłą potrzebę używania komputera, zwłaszcza do grania w wszelkiego rodzaju gry komputerowe. Bardzo poważnym skutkiem tego jest często nieodróżnianie świata rzeczywistego od fikcji. W ich życiu można również dostrzec problemy społeczne, somatyczne czy psychologiczne, czyli m.in. bardzo widoczne zaniedbywanie obowiązków szkolnych i domowych, zanik więzi rodzinnych czy osłabiona siła wrażliwości moralnej;
- uzależnienie od hazardu, jego znakiem rozpoznawalnym jest nadmierne i regularne uprawianie gier hazardowych. Sytuacja ta prowadzi do zaniedbywania życia społecznego i rodzinnego, a także izolacja osoby, która cierpi na tę przypadłość. Gracz czuje konieczność, by zaspokoić swoją potrzebę w trybie natychmiastowym, co prowadzi do aktów przemocy i przestępstw, których przyczyną jest wewnętrzny przymus zdobycia środków do gry.

Na terenie gminy co roku sporządzany jest **Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii**. Aktualnie obowiązującym jest uchwalony Uchwałą Nr XXII/164/20 Rady Gminy Rypin z dnia 30 grudnia 2020 roku.

Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii jest podstawowym dokumentem określającym zakres i formę realizacji działań związanych z przeciwdziałaniem alkoholizmowi i narkomanii na terenie gminy. Program ma na celu tworzenie spójnego systemu działań naprawczych i profilaktyki zmierzającej do zapobiegania powstawaniu nowych problemów alkoholowych i innych uzależnień, oraz zmniejszeniu tych, które aktualnie występują.

Głównym celem Programu jest: ograniczanie spożywania napojów alkoholowych oraz innych używek, ograniczanie zdrowotnych i społecznych skutków wynikających z nadużywania alkoholu, podnoszenie poziomu wiedzy mieszkańców w zakresie szkodliwości spożywania alkoholu, podejmowanie działań zmierzających do zmiany struktury i wzorców spożywania napojów alkoholowych oraz prowadzenie skoordynowanych działań profilaktycznych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych.

Celami szczegółowymi Programu są:

- większa wiedza i świadomość społeczna na temat rosnącego zagrożenia rozwojem alkoholizmu i narkomanii, możliwych skutków i sposobów zapobiegania,
- szerszy dostęp do oferty pomocowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii,

- zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu oraz dla osób doznających przemocy w rodzinie,
- edukacja społeczna ukierunkowana na zagrożenia związane ze spożywaniem alkoholu oraz zażywaniem narkotyków i dopalaczy,
- prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii dla osób dorosłych, dzieci i młodzieży,
- partnerstwo w dążeniu do wypracowania skutecznych metod i rozwiązań w profilaktyce środowiskowej,
- prowadzenie edukacji w zakresie przeciwdziałania przemocy oraz udzielanie pomocy jej ofiarom.

Natomiast zadaniami Gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii są:

1. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków i ich rodzin.
2. Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe i problemy narkomanii pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie.
3. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych.
4. Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych i narkomanii.
5. Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13 i 15 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego.

GOPS w zakresie problemów związanych z uzależnieniami świadczy beneficjentom pomoc finansową i niepieniężną dla osób uzależnionych i współuzależnionych, w miarę możliwości zapewnia pracę socjalną, poradnictwo indywidualne, informuje o możliwości skorzystania z terapii, informuje o poradnictwie specjalistycznym, współorganizuje wypoczynek dla dzieci z rodzin dotkniętych problemem alkoholowym, pomoc materialną w formie odzieży, opału, posiłku oraz prowadzi działania profilaktyczne w szkołach związane z uzależnieniami.

W gminie Rypin funkcjonuje **Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych**. Realizuje ona zadania z art. 4 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2019 r. poz. 2277 z późn. zm.) oraz

zadania z art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. z 2020 r. poz. 2050). Komisja ta realizuje uchwalany co roku Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii w Gminie Rypin.

Zadaniami Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych są:

1. Przyjmowanie wniosków o zastosowanie leczenia lub objęcie terapią.
2. Prowadzenie rozmów motywacyjno – interwencyjnych z osobami nadużywającymi alkoholu.
3. Podejmowanie czynności zmierzających do zobowiązania osoby uzależnionej od alkoholu do leczenia w zakładzie leczenia odwykowego.
4. Kierowanie osób nadużywających alkoholu do biegłych w przedmiocie orzekania o uzależnieniu.
5. Składanie wniosków do sądu o orzeczenie obowiązku leczenia odwykowego.
6. Uczestniczenie w pracach Zespołu Interdyscyplinarnego oraz Grup Roboczych.
7. Podejmowanie działań zmierzających zapobieganiu przemocy w rodzinie.
8. Kierowanie osób uzależnionych i uwikłanych w przemoc domową do specjalistów i instytucji świadczących usługi specjalistyczne.
9. Inicjowanie działań na rzecz rozwiązywania problemów uzależnień, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży.
10. Podejmowanie działań o charakterze edukacyjnym ze szczególnym naciskiem na promocję zdrowego stylu życia, kierowanych do dzieci, młodzieży i dorosłych.
11. Prowadzenie działań edukacyjnych skierowanych do sprzedawców napojów alkoholowych.
12. Kontrola punktów sprzedaży napojów alkoholowych.
13. Organizacja i współorganizacja szkoleń, warsztatów i imprez profilaktycznych.
14. Współpraca z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Zespołem Interdyscyplinarnym, Sądem Rejonowym, Powiatową Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną, Komendą Powiatową Policji oraz innymi instytucjami, a także ze szkołami z terenu gminy, w których realizowane są programy profilaktyczne oraz podejmowane są działania o tematyce profilaktycznej, prelekcje i konkursy.

W budynku Urzędu Gminy w Rypinie działa **Punkt Konsultacji Psychologiczno – Terapeutycznej dla osób uzależnionych, współuzależnionych oraz ofiar przemocy**, do którego kierowane są osoby nadużywające alkoholu. Punkt działa w każdy wtorek miesiąca, w godzinach od 8.30 do 13.30. Do zadań terapeuty należy:

— rozpoznanie zjawiska uzależnienia od alkoholu,

- motywowanie do podjęcia leczenia odwykowego,
- motywowanie do zmiany szkodliwych zachowań,
- udzielanie wsparcia po zakończeniu leczenia odwykowego,
- pomoc terapeutyczna dla osób, które znalazły się w sytuacji trudnej, w ramach krótkoterminowej terapii skoncentrowanej na rozwiązaniach (TSR),
- udział w pracach Zespołu Interdyscyplinarnego.

Ponadto osoby uzależnione bądź nadużywające alkoholu kierowane są do Poradni Terapii Uzależnień od Alkoholu w Rypinie oraz na spotkania Grupy AA w Rypinie.

3.2.7. Bezdomność

Osoba bezdomna to osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowana na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności, a także osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym i zameldowana na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania.

Na terenie gminy Rypin na przestrzeni analizowanych lat pomocą GOPS z powodu bezdomności objętych było kilka osób.

Tabela 24. Beneficjenci pomocy GOPS w Rypinie z powodu bezdomności

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba rodzin	2	2	0	0	3
Liczba osób w rodzinach	2	2	0	0	3

Źródło: Dane GOPS w Rypinie

Zgodnie z informacjami uzyskanymi z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rypinie na terenie gminy w latach 2015-2018 znajdowała się jedna osoba bezdomna, natomiast w roku 2019 liczba bezdomnych zwiększyła się do trzech osób. Wszyscy byli mężczyznami.

Tabela 25. Osoby bezdomne na terenie gminy w latach 2015-2019

Wyszczególnienie		2015	2016	2017	2018	2019
Liczba osób bezdomnych		1	1	1	1	3
w tym:	kobiety	0	0	0	0	0
	mężczyźni	1	1	1	1	3
	niepełnosprawni	0	0	0	0	0

Źródło: Dane GOPS w Rypinie

3.2.8. Przemoc w rodzinie

Przemocą w rodzinie można określić zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie lub skierowane przeciw członkowi rodziny, które narusza prawa i dobra osobiste, powodując

cierpienie i szkody. Najczęstszymi przyczynami przemocy są: konflikty rodzinne, destrukcja podstawowych funkcji rodziny, rozwody oraz upadek dobrych obyczajów w rodzinach. Ponadto zjawiskiem często towarzyszącym przemocy w rodzinie jest alkoholizm i narkomania. Ofiarami są zazwyczaj kobiety, dzieci, osoby starsze, rzadziej mężczyźni.

Wyróżniamy następujące podstawowe formy przemocy:

- fizyczna – zaliczamy do niej zachowania agresywne, o różnym stopniu nasilenia, odnoszące się do ciała, np. wymierzanie policzków, kopanie itp.,
- seksualna – zmuszanie do określonych zachowań i kontaktów seksualnych (gwałt)
- psychiczna – słowne lub niewerbalne groźby użycia przemocy wobec osoby, ten rodzaj przemocy przejawia się m.in. w zastraszaniu, poniżaniu itp.,
- ekonomiczna – celowe niszczenie czyjejś własności, pozbawianie jej środków do życia czy też stwarzanie warunków, w których nie są zaspokajane niezbędne dla przeżycia potrzeby, np.: niszczenie rzeczy, włamanie do zamkniętego osobistego pomieszczenia, kradzież, przeglądanie dokumentów, dysponowanie czyjąś własnością, zaciąganie pożyczek „na wspólne konto”, itp.

Z naukowego punktu widzenia istnieją dwa rodzaje przemocy:

- przemoc gorąca – charakteryzuje się agresją fizyczną i słowną, związana jest z odreagowywaniem emocji na osobach najbliższych oprawcy;
- przemoc chłodna – pozbawiona gwałtownych wybuchów, emocji, przypomina najczęściej realizację z góry zaplanowanego scenariusza, często stosowana w imię „wyższych celów” np. konsekwentnego wychowywania dziecka.

Źródło: <http://www.niebieskalinia.info/>; <https://www.ms.gov.pl/>

W poniższej tabeli zaprezentowano liczbę rodzin pobierających pomoc z powodu przemocy w rodzinie. Na przestrzeni lat 2015-2019 liczba rodzin objętych pomocą z powodu przemocy w rodzinie zmniejszyła się o 30,77%, a liczba osób w tych rodzinach o 37,78%.

Tabela 26. Beneficjenci pomocy GOPS w Rypinie z powodu przemocy w rodzinie

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba rodzin	13	6	20	10	9
Liczba osób w rodzinach	45	21	70	35	28

Źródło: Dane GOPS w Rypinie

Należy zaznaczyć, że przemoc ze strony osób bliskich często związana jest z brakiem poszukiwania pomocy na zewnątrz i usprawiedliwianiem sprawców.

Zjawisko przemocy w rodzinie jest problemem występującym znacznie częściej niż wskazują na to oficjalne statystyki. Niejednokrotnie doświadczenie przemocy, którą stosują bliskie

osoby, oddziałuje na mechanizmy psychologiczne, które to powodują, że osoby dotknięte przemocą usprawiedliwiają sprawców. Wynika z tego, że przyjęte statystyki niestety nie oddają rzeczywistej skali problemu. Przemoc w rodzinie bardzo często nazywa się problemem tzw. czterech ścian, ponadto jest procesem chronicznym i najczęściej bagatelizowanym przez osoby, które dotyka.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rypinie realizując zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie współpracuje z: Policją, Sądem, kuratorami sądowymi, oświatą, ochroną zdrowia oraz Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Pomocą ofiarom przemocy domowej na terenie gminy Rypin (oprócz Policji), zajmuje się Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Zespół jest jednym z elementów budowania lokalnych systemów przeciwdziałania przemocy w rodzinie, którego celem jest stworzenie jednolitego silnego frontu oddziałującego zarówno na osobę doznającą jak i stosującą przemoc oraz spójnego przepływu informacji pomiędzy instytucjami działającymi na rzecz pomocy rodzinie.

ZESPÓŁ INTERDISCYPLINARNY

Zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2020 r. poz. 218 z późn. zm.), zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie są realizowane przez organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego na zasadach określonych w przepisach z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2020 r. poz. 1876 z późn. zm., Dz.U. z 2020 r. poz. 1963; Dz.U. z 2019 r. poz. 1690; Dz.U. z 2019 r. poz. 1818; Dz.U. z 2019 r. poz. 2473) lub ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2019 r. poz. 2277 z późn. zm.), chyba, że przepisy niniejszej ustawy stanowią inaczej.

Osoby z gminy Rypin, które doświadczają przemocy, mogą zgłosić się do Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Gminie Rypin, którego celem jest koordynowanie systemu przeciwdziałania przemocy domowej na obszarze gminy.

W skład zespołu interdyscyplinarnego wchodzi przedstawiciele: jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych oraz również kuratorzy sądowi. Zespół interdyscyplinarny realizuje działania określone w gminnym programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie takie jak m.in.

- diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie,
- podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku,

- inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie,
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym,
- inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

W celu rozwiązywania problemów związanych z wystąpieniem przemocy w rodzinie realizowane są spotkania grup roboczych. W ramach spotkań grup roboczych realizowane są zadania: opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach wystąpienia przemocy w rodzinie; monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz rodzin zagrożonych wystąpieniem przemocy; dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efektów tych działań.

PRACA SOCJALNA

W rodzinach z obszaru gminy Rypin dotkniętych problemem przemocy prowadzona jest szeroko rozumiana praca socjalna obejmująca między innymi kierowanie wniosków do prokuratury, sądu rodzinnego, do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, stały kontakt z policją, kuratorami sądowymi, placówkami oświatowymi. Ofiary przemocy są kierowane do działającego Punktu Konsultacji Psychologiczno – Terapeutycznej jak również w razie konieczności na terapię psychologiczną oraz mediacyjną. W miarę potrzeb otrzymują również pomoc materialną. Sprawcy przemocy kierowani są na zajęcia korekcyjno – edukacyjne prowadzone przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rypinie.

USTAWA ANTYPRZEMOCOWA

Z dniem 30 listopada 2020 roku weszła w życie nowelizacja kodeksu postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2020 r. poz. 956) tzw. „ustawa antyprzemocowa”. Jedną z głównych zmian jest przyznanie funkcjonariuszom policji i Żandarmerii Wojskowej uprawnienia do wydawania wobec sprawcy przemocy nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i zakazu zbliżania się do jego bezpośredniego otoczenia. Funkcjonariusz ma prawo je wykorzystać zarówno w przypadku skierowania go bezpośrednio na interwencję do osoby stosującej przemoc domową, jak i w sytuacji, gdy pozyska informacje o niepokojących zdarzeniach od jej ofiary. Do tej pory prawo takie posiadał jedynie prokurator oraz sąd, co prowadziło do sytuacji że od zgłoszenia popełnienia przestępstwa przemocy w rodzinie do momentu opuszczenia mieszkania przez sprawcę mijało nawet kilka tygodni, w ciągu których sprawca nadal mieszkał razem z ofiarami.

NIEBIESKA KARTA

„Niebieska Karta” jest dokumentem służbowym wypełnianym przez m.in. funkcjonariusza policji, ośrodki pomocy społecznej, gminną komisję rozwiązywania problemów alkoholowych czy też ochronę zdrowia w przypadku stwierdzenia przemocy w rodzinie. Z racji tego że osoby będące ofiarami przemocy domowej są często zastraszane pod naciskiem sprawcy i odmawiają podawania jakichkolwiek informacji przeciw swojemu oprawcy, podejmowanie interwencji w oparciu o procedurę „Niebieskiej Karty” nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą w rodzinie. Bardzo istotnym faktem jest to, że nie ma możliwości wycofania ani zmiany informacji zawartych w Karcie, nawet na wniosek osoby pokrzywdzonej. „Niebieska Karta” służy dokumentowaniu faktów związanych z przemocą w danej rodzinie i ocenie zagrożenia dalszą przemocą. Może ona stanowić również silny dowód w sprawach sądowych. Założenie karty nie jest złożeniem zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa oraz nie stanowi podstawy do wszczęcia postępowania karnego. „Niebieska karta” jest informacją, że w danej rodzinie dochodzi do przemocy oraz pozwala na uruchomienie dalszych procedur w celu ochrony ofiar przemocy domowej w danej rodzinie.

Na terenie gminy Rypin w roku 2020 sporządzono osiem Niebieskich kart, a w 2019 roku dziewięć.

Rodziny dotknięte problemem przemocy objęte są działaniami prowadzonymi w ramach pracy socjalnej. Ofiary przemocy oraz sprawcy kierowani są na terapię do punktu konsultacji psychologiczno – terapeutycznej oraz do placówek poradnictwa specjalistycznego. Ponadto w miarę potrzeb otrzymują pomoc materialną. Zatrudniony został również psychoterapeuta, który rozwiązywał problemy na miejscu. W 2019 roku z tej formy pomocy skorzystało 80 osób.

3.2.9. Przestępczość

Policja jest organem ścigania, który stoi na straży porządku i bezpieczeństwa. Jest to uzbrojona oraz umundurowana formacja służąca obywatelom, podlegająca ministrowi właściwemu ds. wewnętrznych. Jej głównym celem jest ochrona zdrowia i życia mieszkańców państwa. Również władze gminy są zobowiązane zapewniać obywatelom bezpieczeństwo.

Na terenie gminy swoje zadania wykonuje 2 dzielnicowych Komendy Powiatowej Policji w Rypinie. Głównym miejscem działań priorytetowych jest miejscowość Sadłowo, gdzie występuje problem spożywania alkoholu, skutkujący zakłóceniami porządku publicznego.

Według danych Komendy Powiatowej Policji w Rypinie na terenie gminy:

- w 2017 r. odnotowano 9 przestępstw dot. kradzieży rzeczy obcej, 6 kradzieży z włamaniem i 1 rozbój,
- w 2018 r. odnotowano 5 przestępstw dot. kradzieży obcej i 6 kradzieży z włamaniem,
- w 2019 r. odnotowano 3 przestępstwa dot. kradzieży rzeczy obcej, 5 kradzieży z włamaniem, a także 1 przestępstwo narkotykowe oraz zatrzymano 34 nietrzeźwych kierujących,
- w 2020 r. odnotowano 18 przestępstw dot. kradzieży rzeczy, 6 kradzieży z włamaniem, a także 11 przestępstw narkotykowych oraz zatrzymano 36 nietrzeźwych kierujących. Do wytrzeźwienia zatrzymano 51 osób, w tym 18 doprowadzono do miejsca zamieszkania.

Według powyższych danych liczba przestępstw w analizowanym okresie czasu przyjmuje niewielki trend rosnący.

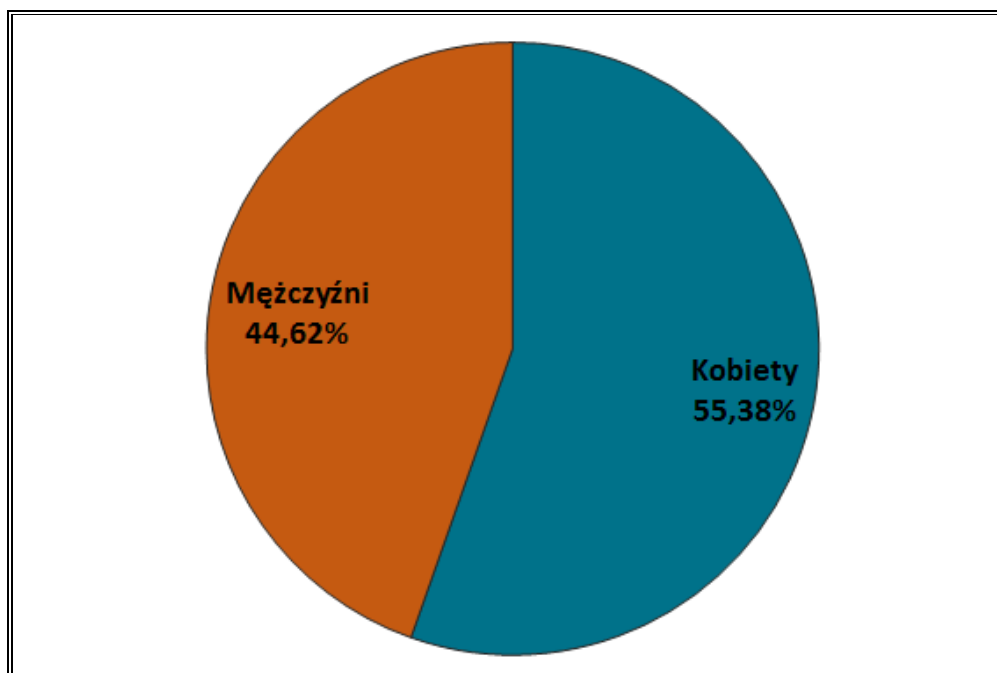
Komenda Powiatowa Policji w Rypinie realizuje takie programy prewencyjne jak m.in. Piesi na drogach, Uważaj! Włamywacz, Bezpieczne Wakacje, Chroń swój telefon oraz udziela konsultacji społecznych i dobrych rad dotyczących bezpiecznej jazdy.

3.3. Wyniki badania ankietowego

W celu opracowania *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Rypin na lata 2021-2025*, na terenie gminy przeprowadzono badanie ankietowe mające na celu rozpoznanie najczęściej występujących według opinii mieszkańców, problemów społecznych oraz kierunków działań prowadzących do ich rozwiązania. Formularz ankietowy składał się z 13 pytań, w tym 12 pytań zamkniętych oraz jednego pytania otwartego. Ankietowani wyrazili swoją opinię również na temat sytuacji społecznej mieszkańców gminy. Pytania dotyczyły dostępu do ochrony zdrowia, ubóstwa, niepełnosprawności, osób starszych, bezpieczeństwa oraz uzależnień.

W badaniu ankietowym wzięło udział 65 respondentów. Większość z nich stanowiły kobiety, których udział w ogólnej liczbie badanych wyniósł 55,38%, zaś udział mężczyzn 44,62%.

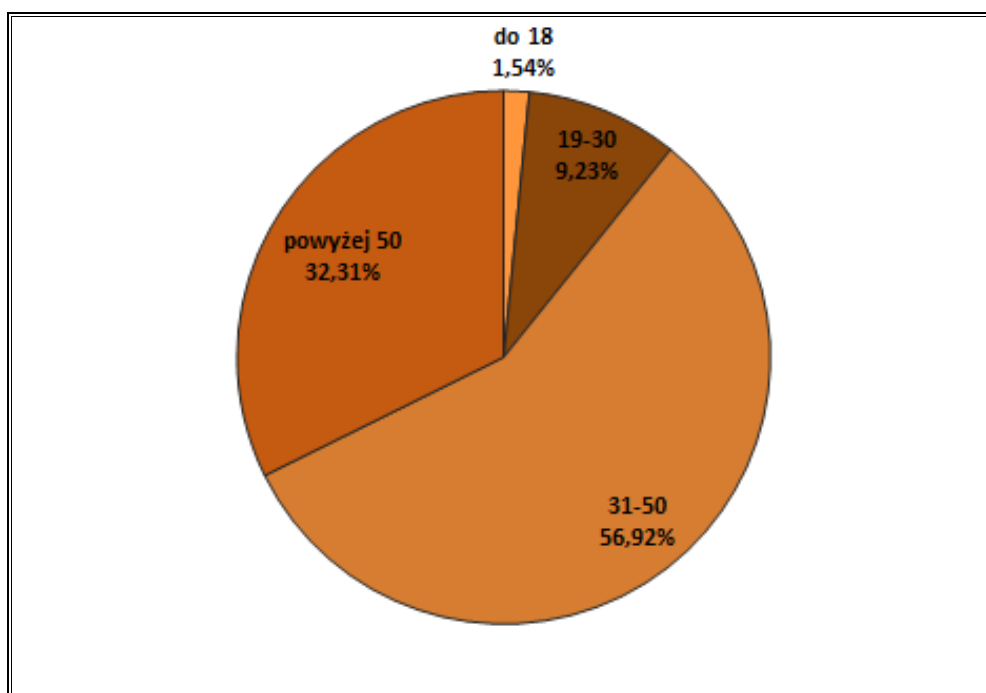
Wykres 7. Ankietowani według płci

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Największy odsetek ankietowanych stanowiły osoby w przedziale wiekowym 31-50 (56,92%), kolejnymi grupami były osoby powyżej 50 lat (32,31%), osoby w wieku 19-30 (9,23%), a następnie osoby do 18 roku życia (1,54%).

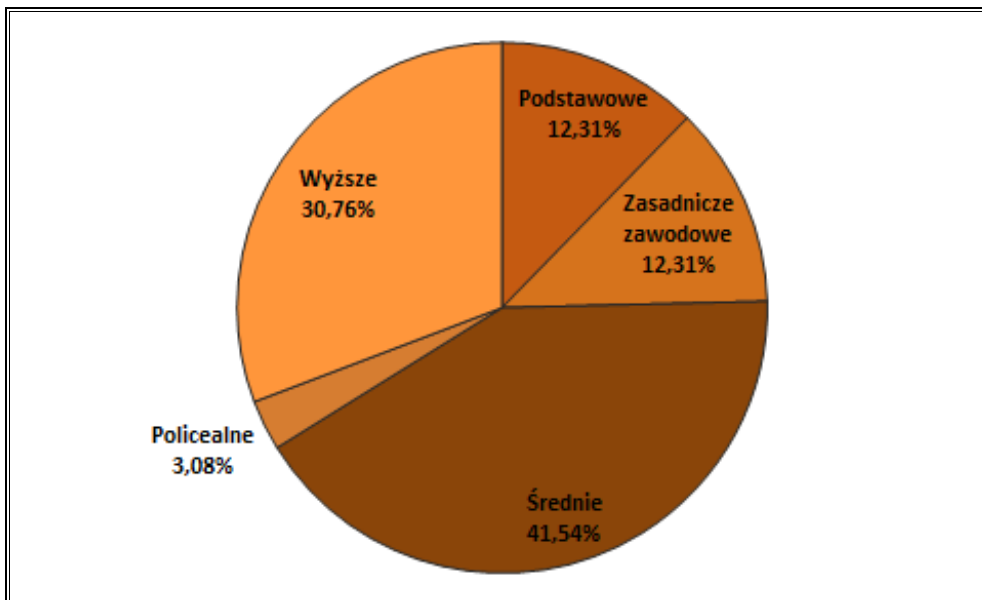
Wykres 8. Ankietowani według wieku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Największą część respondentów stanowiły osoby z wykształceniem średnim (41,54%), następnie osoby z wykształceniem wyższym (30,76%), podstawowym (12,31%), zasadniczym zawodowym (12,31%) oraz policealnym (3,08%).

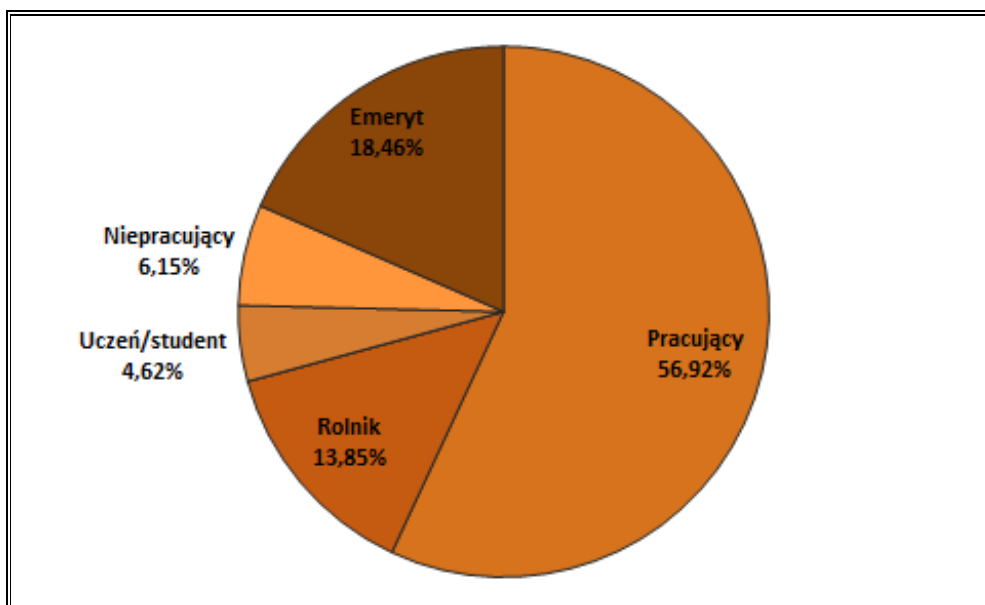
Wykres 9. Ankietowani według poziomu wykształcenia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Największy odsetek ankietowanych stanowiły osoby pracujące (56,92%). Mniej licznymi grupami byli emeryci (18,46%), rolnicy (13,85%), niepracujący (6,15%) i uczniowie/studenci (4,62%).

Wykres 10. Ankietowani według statusu zawodowego

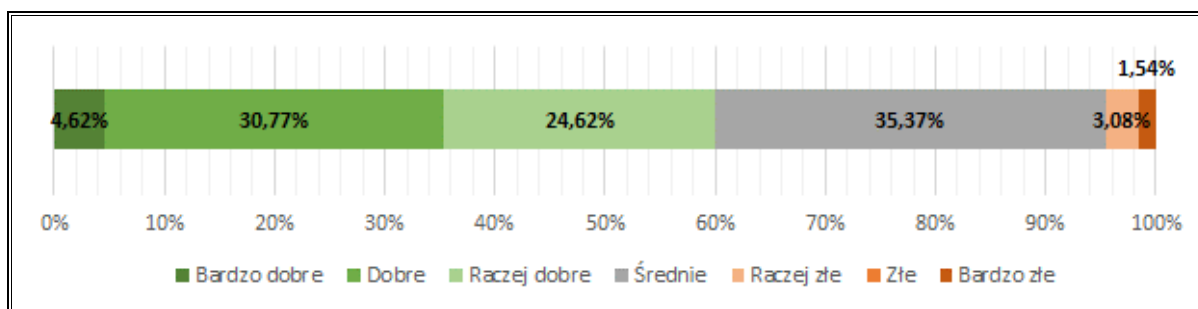

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Ocena aktualnych warunków życia na terenie gminy wśród mieszkańców jest zróżnicowana. 35,37% ankietowanych określiło je jako średnie. Duża część respondentów wypowiedziała się jednak pozytywnie o aktualnych warunkach życia. 24,62% określiło je jako raczej dobrze, 30,77% jako dobre, a 4,62% najbardziej pozytywnie - jako bardzo dobre.

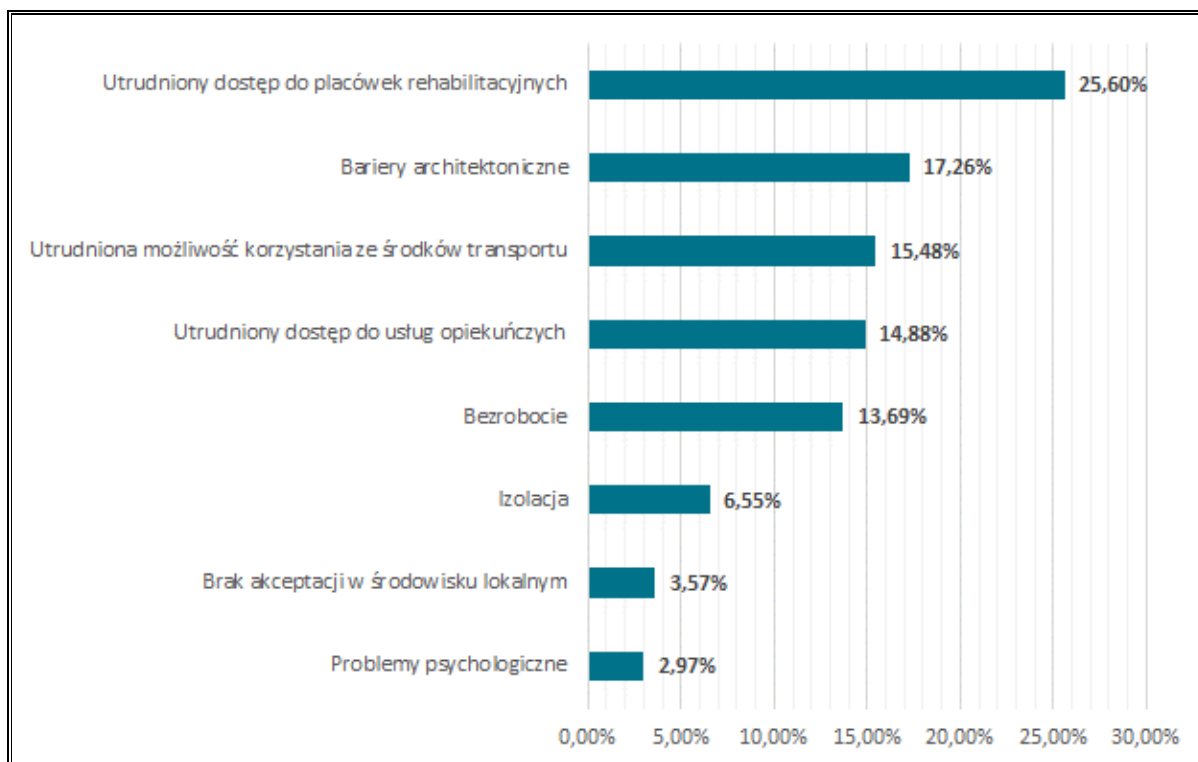
Odsetek negatywnych odpowiedzi był, niewielki, gdyż zaledwie 3,08% respondentów, określiło obecną sytuację, jako raczej złą, a 1,54% jako złą. Żaden z ankietowanych nie zaznaczył odpowiedzi, że warunki życia na obszarze gminy są bardzo złe.

Wykres 11. Ocena aktualnych warunków życia mieszkańców

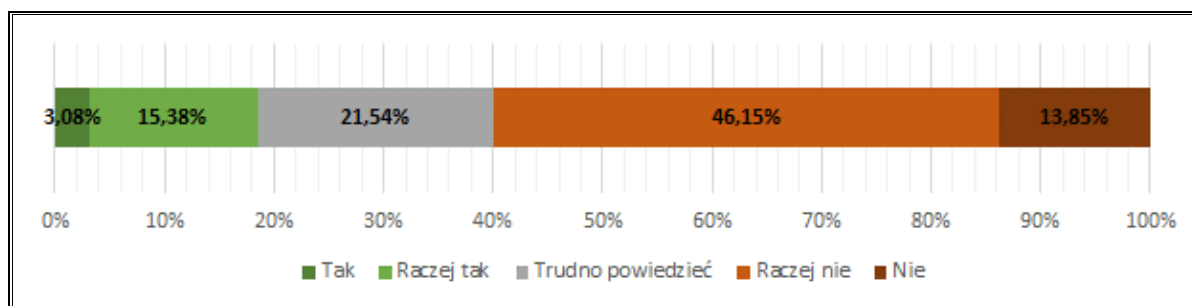
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Zdaniem największej liczby ankietowanych najczęstszym problemem społecznym, na które napotykają w swoim życiu codziennym osoby niepełnosprawne, jest utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych. Respondenci wskazywali również, w znacznej mierze na: bariery architektoniczne, utrudnioną możliwość korzystania ze środków transportu czy utrudnionego dostępu do usług opiekuńczych. Zauważono również problemy z zakresu: bezrobocia, izolacji, braku akceptacji w środowisku lokalnym oraz problemów psychologicznych. Reasumując, niezbędne jest prowadzenie na terenie gminy działań w zakresie niwelacji barier, z jakimi na co dzień spotykają się osoby z niepełnosprawnościami i skierowanie dla nich pomocy w celu poprawy ich sytuacji życiowej.

Wykres 12. Problemy społeczne najczęściej spotykające niepełnosprawnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

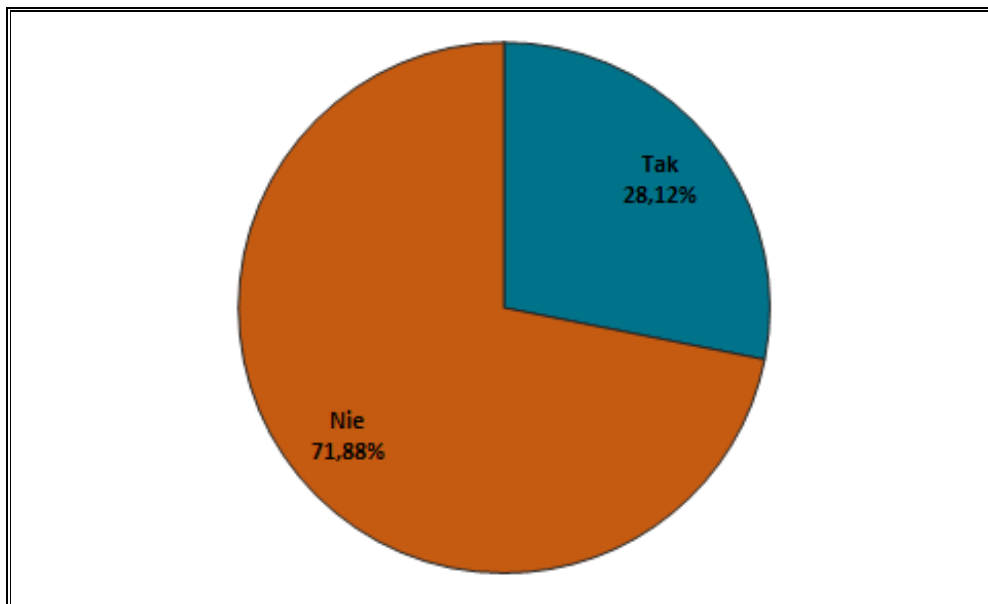
Pomimo wskazania w poprzednim pytaniu barier, na jakie napotykają się osoby niepełnosprawne, to część respondentów (21,54%) nie potrafiła jednoznacznie stwierdzić i ocenić wystarczalność kierowanej oferty pomocy dla osób niepełnosprawnych. Jedynie 15,38% pytanym stwierdziło, że oferta pomocy dla osób niepełnosprawnych jest wystarczająca, a zaledwie 3,08% - raczej wystarczająca. Przeciwnego zdania było 46,15% ankietowanych, dla których oferta pomocy dla osób niepełnosprawnych jest raczej nie wystarczająca oraz 13,85%, którzy odpowiedzieli, że oferta pomocy dla osób niepełnosprawnych jest nie wystarczająca. Podsumowując zdecydowana większość respondentów uważa że osoby niepełnosprawne na obszarze gminy nie otrzymują dostatecznej pomocy.

Wykres 13. Czy oferta pomocy dla osób niepełnosprawnych (np. dostęp do placówek rehabilitacyjnych) jest wystarczająca?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Dostęp do placówek opieki zdrowotnej na terenie gminy, został oceniony negatywnie przez respondentów, gdyż aż 71,88% z nich zaznaczyło odpowiedź, że jest on niewystarczający. Przeciwnego zdania było pozostałe 28,12% pytanych. Osoby wypowiadające się negatywnie, argumentowały to przede wszystkim brakiem odpowiedniej ilości placówek specjalistycznych (m.in. kardiologicznych, onkologicznych czy rehabilitacyjnych) i dogodnym dostępem do nich oraz brakiem apteki na terenie gminy.

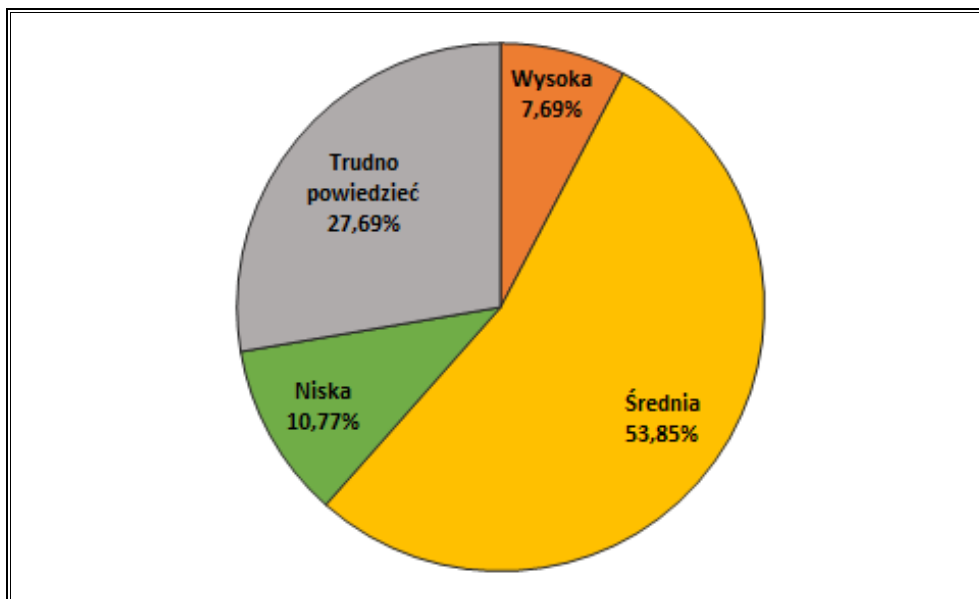
Wykres 14. Czy dostęp do placówek opieki zdrowotnej na terenie gminy jest wystarczający?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Ponad połowa respondentów – 53,85% wskazała, że na terenie gminy występuje średni poziom zagrożenia uzależnieniami, a 7,69% odpowiedziała się za odpowiedzią wysoki. 27,69% ankietowanych nie potrafiło wskazać, jakie właściwie są problemy gminy w zakresie skali problemu uzależnień, natomiast 10,77% odpowiedziało, że na terenie gminy występuje niska skala problemu uzależnień.

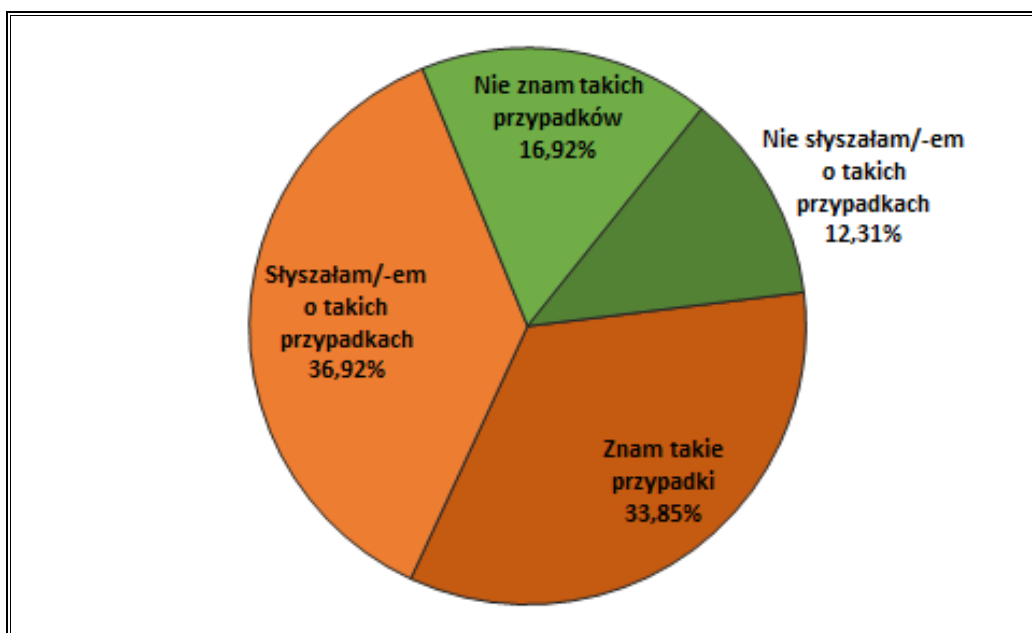
Wykres 15. Skala problemu uzależnień na terenie gminy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Kolejne pytanie w kwestionariuszu dotyczyło problemów przemocy domowej na terenie gminy. Poziom wiedzy na temat takich przypadków był zróżnicowany wśród ankietowanych. Największa część respondentów, tj. 36,92% wskazała, że słyszała o takich przypadkach, a 33,85%, że zna takie przypadki. Łącznie daje to 70,77% respondentów, którzy spotkali się z problemem przemocy domowej. Pozostała część, tj. 16,92% wskazała, że nie zna takich przypadków, natomiast 12,31% zadeklarowało, że nie słyszało o takich przypadkach.

Wykres 16. Zjawisko przemocy domowej na terenie gminy Rypin

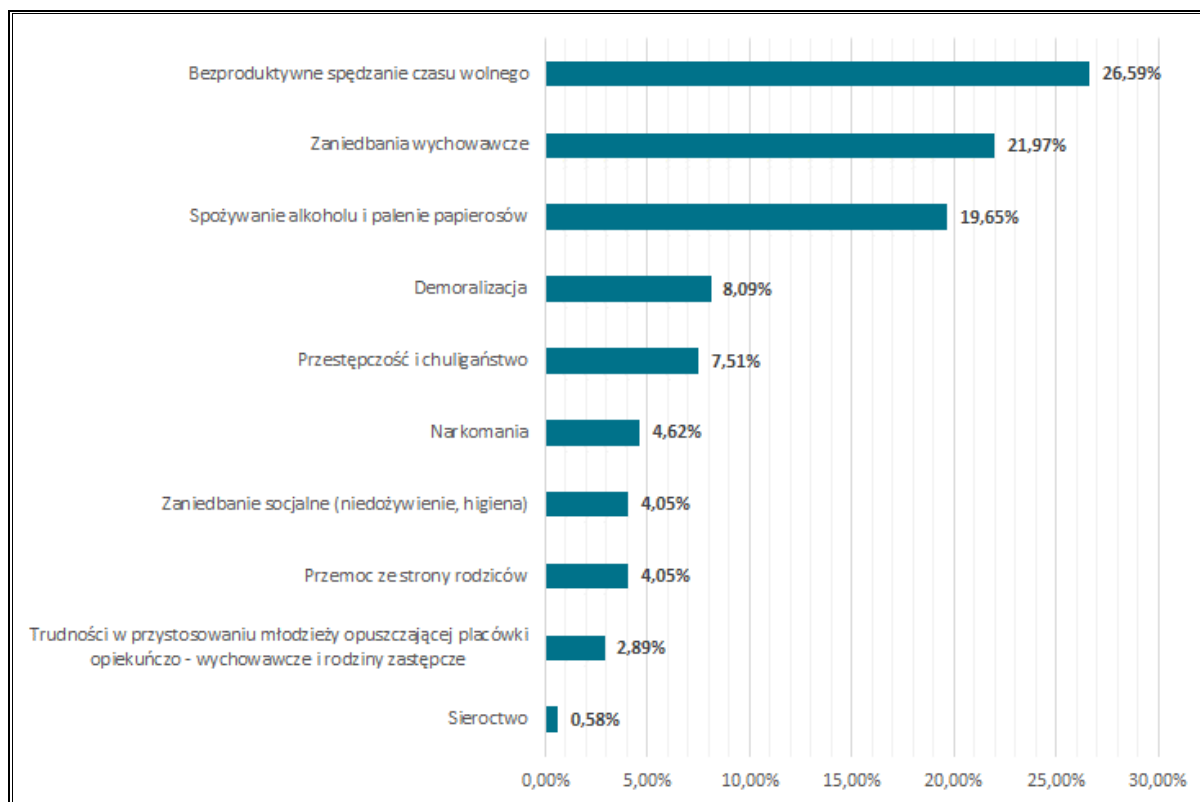

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Wśród dzieci i młodzieży najbardziej dostrzeganym przez ankietowanych problemem jest bezproduktywne spędzania czasu wolnego, zaniedbania wychowawcze oraz spożywanie

alkoholu i palenie papierosów, co na pewno jest konsekwencją kolejno wskazywanych: demoralizacji, przestępczości i chuligaństwa oraz narkomanii. Pozostałymi zjawiskami wskazywanymi przez respondentów są: zaniedbania socjalne (niedożywienie, higiena), przemoc ze strony rodziców, trudności w przystosowaniu młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo – wychowawcze i rodziny zastępcze oraz sieroctwo.

Wykres 17. Najczęściej dostrzegane negatywne zjawiska odnoszące się do dzieci i młodzieży

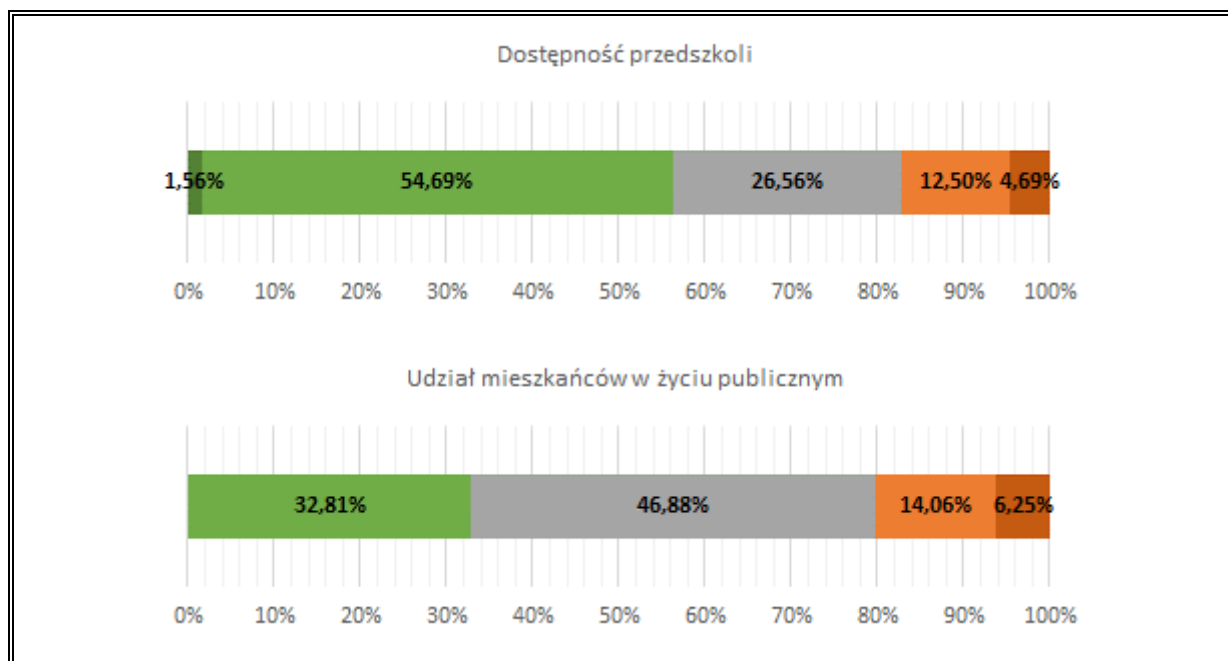
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Na pytania dotyczące poszczególnych kwestii wpływających na jakość życia mieszkańców na terenie gminy, wyłączając osoby niezdecydowane, ankietowani przeważnie stwierdzili, że są zadowoleni z obecnych warunków. Największy poziom niezadowolenia dotyczy przede wszystkim dostępu do opieki zdrowotnej (niewystarczająca ilość lekarzy specjalistów), gdzie w tej sferze negatywnie wypowiedziała się, aż ponad połowa ankietowanych – 61,67%. Natomiast największy poziom zadowolenia dotyczy oferty edukacyjnej szkół, gdzie zadowolenie w tej sferze wyraziło, aż 68,75% respondentów oraz dostępu do Internetu, gdzie pozytywnie wypowiedziało się 68,25% ankietowanych.

Wykres 18. Zadowolenie ankietowanych z obecnych warunków życia na terenie gminy Rypin

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

W ostatnim pytaniu ankietowani zostali poproszeni o wskazanie działań, które ich zdaniem będą przeciwdziałać negatywnym zjawiskom występującym na terenie gminy.

W zakresie wsparcia ubogich, respondenci wskazali przede wszystkim na:

- aktywizację zawodową i społeczną (wsparcie poprzez kursy, szkolenia, pomoc w znalezieniu pracy, pomoc psychologa itp.),
- budowę większej liczby mieszkań socjalnych,
- zbiórki żywności (paczki żywnościowe) i odzieży oraz pomoc materialną (zwiększenie wysokości zasiłków, dodatkowe świadczenia),
- większą pomoc i kontrolę ze strony GOPS (usługi opiekuńcze, wolontariat, kontrole wydatków).

Zdaniem ankietowanych głównymi działaniami, jakie powinny zostać podjęte w zakresie poprawy sytuacji osób z niepełnosprawnością to:

- aktywizacja społeczna (organizacja większej liczby imprez i wydarzeń dla osób niepełnosprawnych, terapie i warsztaty zajęciowe),
- likwidacja barier architektonicznych (głównie w budynkach użyteczności publicznej),
- zwiększenie liczby poradni specjalistycznych (głównie rehabilitacyjnych i psychologicznych),
- aktywizacja zawodowa (stworzenie miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnością, dodatkowe kursy i szkolenia),
- większa pomoc finansowa.

W sferze ochrony zdrowia, ankietowani wskazali, że kluczowym działaniem w zakresie poprawy dostępu do ochrony zdrowia jest utworzenie nowej przychodni na terenie gminy z większą liczbą wchodzących w jej strukturę poradni specjalistycznych (m.in. rehabilitacyjnych), co spowoduje większy dostęp do lekarzy specjalistów i mniejszy czas oczekiwania na wizytę.

Jako działania przeciwdziałające negatywnym zjawiskom, na jakie narażone są osoby starsze, wskazano przede wszystkim:

- zwiększenie opieki (większa pomoc w życiu codziennym ze strony GOPS, wolontariat młodzieży i usługi opiekuńcze),
- aktywizację osób starszych (większa liczba spotkań i wydarzeń integracyjnych oraz stworzenie klubów zainteresowań),
- pomoc materialną (większe zasiłki),
- zwiększenie dostępności do ochrony zdrowia (nowe placówki specjalistyczne).

W celu poprawy bezpieczeństwa na terenie gminy, zdaniem respondentów powinny zostać podjęte działania przede wszystkim w zakresie:

- budowy chodników, przejść dla pieszych w neuralgicznych punktach oraz progów zwalniających na terenach zabudowanych,
- budowy oświetlenia wzdłuż dróg i ulic,
- większej liczby patroli policji,
- działań prewencyjnych policji i straży pożarnej (pogadanki w szkołach, popularyzacja wiedzy o bezpieczeństwie).

Do pozostałych działań które będą przeciwdziałać negatywnym zjawiskom występującym na terenie gminy ankietowali wskazali: poprawę infrastruktury obiektów użyteczności publicznej na terenie gminy, zwłaszcza świetlic wiejskich oraz bardziej rozważne podejmowanie decyzji dotyczących funkcjonowania gminy.

3.4. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest jedną z najczęściej stosowanych i najprostszych technik analitycznych. Skrót SWOT pochodzi od czterech angielskich słów: **Strenghts** (silne strony), **Weaknesses** (słabe strony), **Opportunities** (szanse) oraz **Threats** (zagrożenia).

Powyższe pojęcia należy rozumieć następująco:

- SZANSE – zewnętrzne zjawiska i tendencje, które mają miejsce w otoczeniu, a odpowiednio wykorzystane będą impulsem rozwoju oraz osłabiają występujące niekorzystne zjawiska.
- ZAGROŻENIA – wszystkie zewnętrzne zjawiska uznawane jako bariery dla rozwoju Gminy, utrudnienia, dodatkowe koszty działania. Istnienie zagrożeń musi być przy planowaniu podejmowanych działań.
- MOCNE STRONY – zalety wynikające z uwarunkowań wewnętrznych Gminy, które w pozytywny sposób wyróżniają je spośród innych. Mocne strony mogą być zarówno obiektywnie dane przez naturę, jak i być zasługą lokalnej społeczności.
- SŁABE STRONY – stanowią konsekwencję ograniczeń zasobów i niedostatecznego ukształtowania uwarunkowań wewnętrznych. Mogą one dotyczyć całej Gminy, jak i jej części.

Prawidłowa diagnoza poszczególnych okoliczności pozwoli na osiągnięcie celów, którym służy analiza SWOT. Celem tym jest:

- unikanie zagrożeń,
- wykorzystywanie szans,
- wzmacnianie słabych stron,
- opieranie się na mocnych stronach.

Z uwagi na zagadnienie przygotowywanego dokumentu z zakresu polityki społecznej zagadnienia ujęte w tabeli przedstawiającej analizę SWOT zredukowano do kwestii mających wpływ na politykę społeczną.

Tabela 27. Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
— funkcjonowanie GOPS, który umożliwia mieszkańcom pokonanie trudnych sytuacji życiowych, rozwiązywanie problemów, okazuje wsparcie, zaspokaja podstawowe potrzeby oraz udziela pomocy psychologicznej dla osób i rodzin, które tego potrzebują; — wzrost liczby podmiotów gospodarczych i spadek liczby osób bezrobotnych na terenie gminy; — zapewnienie dostępu do podstawowej ochrony zdrowia; — funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego; — funkcjonowanie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych; — funkcjonowanie Punktu Konsultacji Psychologiczno – Terapeutycznej dla osób uzależnionych, współuzależnionych oraz ofiar przemocy; — spadek liczby beneficjentów pomocy społecznej; — funkcjonowanie wielu programów pomocy, np. „Posiłek w szkole i w domu”; — podejmowanie istotnych ze społecznego punktu widzenia przedsięwzięć inwestycyjnych; — pozyskiwanie przez Gminę środków pozabudżetowych.	— zmniejszająca się liczba ludności na terenie gminy; — rosnąca udział liczby osób w wieku poprodukcyjnym – narastający problem starzenia się społeczeństwa; — ujemny przyrost naturalny w ostatnich latach; — występowanie barier architektonicznych utrudniających osobom niepełnosprawnym dostęp do podstawowych dóbr i usług; — występowanie zjawiska osamotnienia wśród osób starszych; — brak instytucjonalnego wsparcia dla osób niepełnosprawnych takich, jak Środowiskowe Domy Samopomocy czy Dienne Domy Pomocy Społecznej; — brak placówek wsparcia dziennego dla osób starszych; — utrudniony dostęp do placówek specjalistycznych, rehabilitacyjnych; — brak faktycznych danych na temat osób uzależnionych od narkotyków; — trudne warunki mieszkaniowe wielu rodzin, — długi czas oczekiwania na przyznanie lokalu socjalnego; — mała ilość klubów, organizacji i stowarzyszeń pozarządowych na obszarze gminy; — niska aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców.
SZANSE	ZAGROŻENIA
— bliskość Rypina, zapewniającego bardziej rozwinięte usługi społeczne; — utrzymanie się pozytywnych tendencji dotyczących podnoszenia poziomu wykształcenia wśród mieszkańców; — dotacje ze środków zewnętrznych; — nowe możliwości udzielenia pomocy osobom potrzebującym; — wzrost jakości usług w zakresie pomocy społecznej; — efekty realizowanych w skali krajowej, wojewódzkiej i powiatowej programów w zakresie polityki społecznej oraz koordynacja tych działań; — kontynuacja i realizacja nowych projektów socjalnych we współpracy z organizacjami pozarządowymi; — rosnąca aktywność i poziom integracji mieszkańców w wyniku realizowanych projektów; — rozwój instytucji pomocowych oraz zwiększenie świadomości uczniów i mieszkańców na temat ich istnienia.	— starzenie się społeczeństwa; — migracja społeczeństwa do większych miast, zwłaszcza osób młodych; — bierność osób objętych pomocą społeczną i nasilanie się postaw roszczeniowych; — brak współpracy w kontekście pomocy społecznej między gminami; — konkurencja między gminami w zabieganiu o środki pomocowe oraz lokalizację inwestycji; — wykluczenie społeczne osób niepełnosprawnych w przypadku braku objęcia ich działaniami w tej kwestii; — izolowanie się osób starszych; — zjawisko „dziedziczenia bezrobocia” i wyuczonej bezradności; — postępujące rozwarstwienie społeczne w zakresie zamożności mieszkańców gminy Rypin.

Źródło: Opracowanie własne

4. Prognoza zmian w zakresie objętym strategią

Prognoza obejmuje informacje o zasobach, potrzebach, problemach danej społeczności lokalnej, które:

- są wynikiem analizy danych opisujących stan społeczności lokalnej w ostatnich latach,
- biorą pod uwagę tendencje rozwojowe właściwe dla danego kraju, regionu oraz owej społeczności,
- dotyczą okresu, w którym będzie realizowana Strategia, czyli lata 2021-2025.

4.1. Prognoza demograficzna

PROGNOZA PRZYROSTU NATURALNEGO

Na podstawie Prognozy liczby ludności dla gmin i danych zawartych dla gminy Rypin, która została opracowana przez GUS, prognozuje się, że w latach 2021-2025 zwiększeniu ulegnie liczba urodzeń przy jednoczesnym spadku zgonów co spowoduje wzrost przyrostu naturalnego. Szczegóły prezentuje poniższa tabela.

Tabela 28. Prognoza przyrostu naturalnego dla gminy Rypin do roku 2025

Lata	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny
2021	75	76	-1
2022	75	75	0
2023	76	75	1
2024	76	74	2
2025	76	73	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy ludności dla gmin opracowanej przez GUS

PROGNOZA SALDA MIGRACJI

Zgodnie z prognozą do 2025 roku, liczba osób napływających, jak i odpływających będzie maleć. Prognozuje się, że saldo migracji w dalszym ciągu będzie przyjmowało wartości ujemne.

Tabela 29. Prognoza salda migracji dla gminy Rypin do 2025 roku

Lata	Napływy	Odpływy	Saldo migracji
2021	80	95	-15
2022	80	93	-13
2023	79	92	-13
2024	77	90	-13
2025	77	89	-12

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy ludności dla gmin opracowanej przez GUS

PROGNOZA LUDNOŚCI

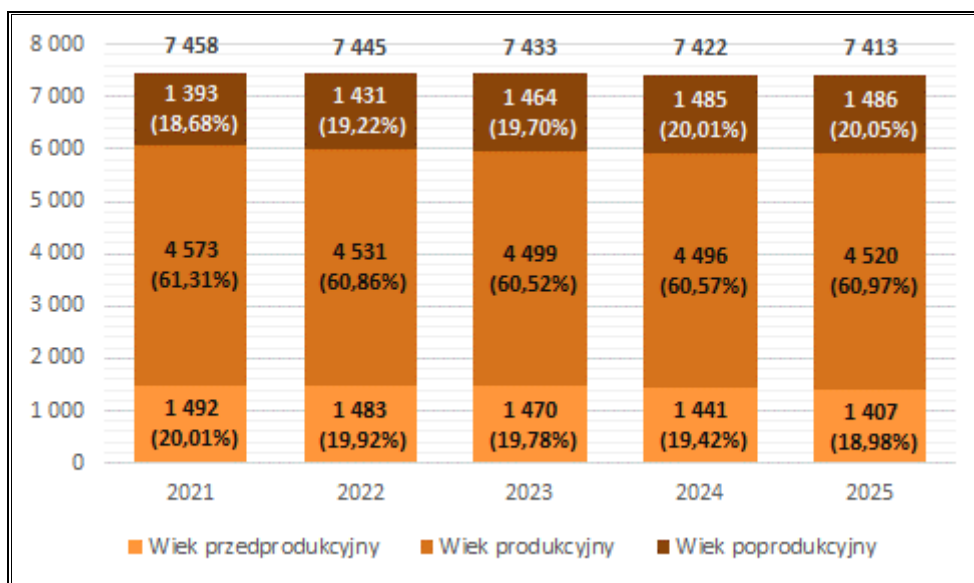
W kolejnej tabeli przedstawiono prognozę liczbę ludności gminy Rypin w latach 2021-2025.

Tabela 30. Prognoza liczby ludności gminy Rypin w podziale na wiek przedprodukcyjny, produkcyjny i poprodukcyjny do 2025 roku

Lata	Liczba ludności			
	Ogółem	w wieku przedprodukcyjnym	w wieku produkcyjnym	w wieku poprodukcyjnym
2021	7 458	1 492	4 573	1 393
2022	7 445	1 483	4 531	1 431
2023	7 433	1 470	4 499	1 464
2024	7 422	1 441	4 496	1 485
2025	7 413	1 407	4 520	1 486

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy ludności dla gmin opracowanej przez GUS

Wykres 19. Prognoza liczby ludności gminy Rypin do 2025 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy ludności dla gmin opracowanej przez GUS

W badanym okresie zaobserwować będzie można spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, a także w wieku produkcyjnym. Rosnąć natomiast będzie liczba osób w wieku poprodukcyjnym. Liczba ludności wg prognoz w 2025 roku w stosunku do roku 2021 zmniejszy się o około 0,60%.

4.2. Prognoza zmian

Przewiduje się, że konsekwencją realizacji działań ujętych w *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Rypin na lata 2021-2025* będzie wzrost zaufania mieszkańców, w tym beneficjentów pomocy społecznej w stosunku do placówek

pomocowych oraz zmniejszenie obszarów, w których występują problemy społeczne, szczegółowo określone w rozdziale 3.2. niniejszej Strategii.

Tabela 31. Prognoza zmian problemów społecznych na terenie gminy w wyniku realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Problem społeczny	Prognoza zmian
Bezrobocie	— spadek liczby osób bezrobotnych poprzez wzrost aktywizacji zawodowej, — poprawa dostępu do usług świadczonych przez PUP, — zwiększenie szans osób bezrobotnych na znalezienie zatrudnienia poprzez odpowiednie dostosowanie ich kwalifikacji do wymagań rynku pracy, — wzrost kompetencji i potencjału osób, które ubiegają się o zatrudnienie.
Ubóstwo	— spadek liczby beneficjentów pomocy społecznej w wyniku ubóstwa, — poprawa warunków życia mieszkańców gminy i spadek liczby rodzin ubogich, — zapewnienie odpowiednich warunków egzystencyjnych osobom i rodzinom potrzebującym, — zwiększenie dostępu do rynku pracy, — rozszerzenie działań w formie pracy socjalnej.
Niepełnosprawność	— zapewnienie udziału osobom niepełnosprawnym w wydarzeniach współorganizowanych przez GOPS, — zwiększenie szans osób niepełnosprawnych poprzez reintegrację zawodową i społeczną, — powstawanie kolejnych organizacji pozarządowych na rzecz osób niepełnosprawnych, — podniesienie jakości życia osób niepełnosprawnych poprzez likwidację barier architektonicznych w miejscach publicznych, — pobudzenie zaangażowania osób niepełnosprawnych w życie społeczne i zawodowe, — zwiększenie zatrudnienia osób z niepełnosprawnością, — zwiększenie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.
Problemy osób starszych	— poprawa jakości i dostępności opieki zdrowotnej dla osób starszych, — wzrost aktywności osób starszych poprzez zapewnienie im dostępu do rekreacji, kultury i wypoczynku, — rozwijanie środowiskowych form opieki dla osób niesamodzielnych, zależnych, — wzrost liczby osób zatrudnionych przez GOPS sprawujących opiekę nad osobami starszymi, — rozwój wolontariatu na rzecz pomocy seniorom.

Źródło: Opracowanie własne

5. Wizja rozwoju społecznego i cele strategiczne

Wizja rozwiązywania problemów społecznych dla Gminy Rypin została opracowana w oparciu o analizę sytuacji społecznej oraz identyfikację obszarów strategicznych:

„GMINA RYPIN DĄŻĄCA DO POPRAWY JAKOŚCI I WARUNKÓW ŻYCIA MIESZKAŃCÓW POPRZECZ KOMPLEKSOWE DZIAŁANIA SPOŁECZNE Z ZAKRESU PRZECIWDZIAŁANIA BEZROBOCIU, UBÓSTWU, ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW OSÓB STARSZYCH I NIEPEŁNOSPRAWNYCH”

Przedstawiona wyżej wizja rozwoju społecznego dotyczy wszystkich mieszkańców gminy Rypin dotkniętych problemami społecznymi. Jest to nawiązanie do kwestii problemowych zawartych w *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Rypin na lata 2021-2025*.

W oparciu o dokonaną analizę SWOT, dotychczasowe doświadczenia pracowników GOPS oraz rzeczywiste potrzeby społeczne, wytypowano **następujące obszary priorytetowe**:

1. Bezrobocie;
2. Zagrożenie ubóstwem lub wykluczeniem społecznym;
3. Niepełnosprawność;
4. Problemy osób starszych.

Dla każdego z ww. obszarów priorytetowych wyznaczono **cele strategiczne**, które ułatwią realizację wizji rozwoju.

Tabela 32. Cele strategiczne SRPS

L.p.	OBSZAR PRIORYTETOWY	CELE STRATEGICZNE
1.	Osoby bezrobotne	Cel strategiczny 1. Przeciwdziałanie i łagodzenie skutków bezrobocia.
2.	Zagrożenie ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	Cel strategiczny 2. Zapewnienie pomocy osobom ubogim i rozwijanie działań na rzecz ograniczenia ubóstwa i wykluczenia społecznego.
3.	Osoby niepełnosprawne	Cel strategiczny 3. Poprawa warunków społecznego funkcjonowania niepełnosprawnych w społeczności lokalnej.
4.	Osoby starsze	Cel strategiczny 4. Poprawa warunków funkcjonowania osób starszych w społeczności lokalnej.

Źródło: Opracowanie własne

6. Kierunki niezbędnych działań

W celu urzeczywistnienia założeń Strategii, niezbędne jest wskazanie zasadniczych działań w ramach skonkretyzowanych celów strategicznych. Owe działania wyrażono w postaci celów operacyjnych.

Tabela 33. Kierunki niezbędnych działań

Cel strategiczny	Kierunki działań
Cel strategiczny 1. Przeciwdziałanie i łagodzenie skutków bezrobocia.	— Rozwój aktywności zawodowej osób bezrobotnych, — Dostosowanie kwalifikacji osób bezrobotnych do rynku pracy poprzez prowadzenie szkoleń.
Cel strategiczny 2. Zapewnienie pomocy osobom ubogim i rozwijanie działań na rzecz ograniczenia ubóstwa i wykluczenia społecznego.	— Udzielanie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych osobom potrzebującym, — Weryfikacja rzeczywistych potrzeb osób ubogich, — Kreowanie oraz realizacja programów dotyczących pomocy osobom ubogim, — Podnoszenie kompetencji osób ubogich w celu aktywizacji zawodowej.
Cel strategiczny 3. Poprawa warunków społecznego funkcjonowania niepełnosprawnych w społeczności lokalnej.	— Zapewnienie wsparcia psychologicznego i społecznego osobom niepełnosprawnym, w tym z zaburzeniami psychicznymi, — Aktywizacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych, — Udzielanie wsparcia finansowego rodzinom z niepełnosprawną osobą.
Cel strategiczny 4. Poprawa warunków funkcjonowania osób starszych w społeczności lokalnej.	— Rozwój środowiskowych form opieki dla osób starszych oraz wolontariatu na rzecz pomocy seniorom, — Zwiększenie aktywności społecznej osób starszych.

Źródło: Opracowanie własne

Zakłada się, że realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie gminy Rypin przyniesie:

- stałą i pełną diagnozę problemów społecznych i ocenę stopnia zaspokojenia zdiagnozowanych potrzeb wraz z ich stałym monitoringiem;
- wzrost aktywności na rzecz rozwiązywania problemów społecznych innych podmiotów, niż jednostki pomocy społecznej oraz poprawę przepływu i wymiany informacji między tymi podmiotami;
- poprawę dostępu do informacji i stałą aktualizację wiedzy o oferowanych usługach społecznych, w tym o charakterze specjalistycznym dla rozmaitych grup adresatów w formie dla nich przyjaznej z wykorzystaniem elektronicznego dostępu do informacji;
- zwiększenie udziału obywateli, wspólnot mieszkańców i organizacji pozarządowych w tworzeniu lokalnych rozwiązań poprawiających jakość życia;

- wzrost atrakcyjności gminy Rypin jako przyjaznego dla rodzin z dziećmi i seniorów miejsca życia;
- wzrost aktywności własnej obywateli i rodzin na rzecz najbliższego otoczenia lokalnego;
- wzrost liczby osób objętych instrumentami aktywizacji zawodowej w podmiotach ekonomii społecznej;
- poprawę dostępu do takich ofert dla osób ze szczególnymi ograniczeniami z racji wieku, niepełnosprawności, długotrwałego bezrobocia i niskich kwalifikacji zawodowych.

7. Sposób realizacji strategii oraz jej ramy finansowe

Sposób realizacji Strategii

Realizowanie założeń Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych należy do obowiązku władzy wykonawczej Gminy, przy czym bezpośrednim realizatorem celów wskazanych w niniejszej Strategii jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rypinie.

Programy i projekty muszą być analogiczne z założeniami Strategii oraz tak zaplanowane, by zawierały się w strukturze celów strategicznych, zaś rezultaty realizacji programu lub projektu wpływały na osiągnięcie wizji.

Skuteczne wdrożenie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Rypin będzie opierało się na poniżej przedstawionych założeniach. Konieczne jest wyznaczenie lidera, który będzie pracował nad komunikacją, motywacją i kształtem realizacji zapisów. W procesie wdrażania dokumentu uwzględnić należy również udział zewnętrznych partnerów społeczno-gospodarczych.

Podstawowe założenia:

1. Liderem i koordynatorem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest Gmina Rypin.
2. Głównym partnerem w jej realizacji jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rypinie.
3. Przyjęty system wdrożeniowy wyposażony musi być w narzędzia, które m.in. mają służyć systematycznej kontroli i korekcie zapisów niniejszej Strategii.

Ramy finansowe Strategii

Jednym z najważniejszych warunków realizacji celów zawartych w każdej strategii jest jej finansowanie. Zakłada się, że ramy finansowe *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Rypin* obejmują lata 2021-2025, gdyż w tym okresie będą realizowane w sposób stały zdefiniowane cele strategiczne i operacyjne.

Przewiduje się, że realizacja proponowanych celów i działań nastąpi przy wykorzystaniu następujących źródeł finansowania:

- środki własne pochodzące z budżetu Gminy finansowane z jej dochodów;
- środki przekazane Gminie z budżetu państwa (dotacje);
- środki funduszu krajowego;
- projekty systemowe i konkursowe w ramach środków rządowych, ministerialnych oraz Unii Europejskiej;
- środki pochodzące z funduszy pomocowych Unii Europejskiej (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny).

8. Monitoring i wskaźniki pomiaru stopnia realizacji strategii

Proces monitoringu wdrażania Strategii będzie służył identyfikacji osiągniętych rezultatów oraz porównaniu ich zgodności z założeniami i celami. Dane zebrane i opracowane w procesie monitoringu posłużą do ewaluacji Strategii. Będzie ona polegała na gromadzeniu i opracowywaniu informacji i danych zebranych od wszystkich podmiotów zaangażowanych w realizację działań strategicznych.

Realizacja niniejszej Strategii będzie monitorowana również w oparciu o założone wskaźniki obserwacji, w tym m.in.:

1. w obszarze społecznym:
 - struktura demograficzna mieszkańców;
 - przyrost naturalny;
 - saldo migracji;
 - liczba beneficjentów pomocy społecznej;
 - powody korzystania z pomocy;
 - formy udzielanej pomocy.
2. w obszarze gospodarczym:
 - liczba funkcjonujących podmiotów gospodarczych;
 - liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych.

Ponadto monitorowana będzie liczba programów i projektów przyjętych do realizacji, a także ilość środków finansowych przeznaczonych na poszczególne działania zaplanowane w strategii.

Dane do pomiaru wskaźników pozyskiwane będą z: danych statystycznych GUS, jednostek organizacyjnych Urzędu Gminy, Komendy Powiatowej Policji, PUP, ze sprawozdań GOPS i GKRPA, sprawozdań z realizacji gminnych programów i projektów oraz od organizacji pozarządowych.

Monitorowanie umożliwi:

- bieżącą ocenę wykonywania programów, osiągania celów i realizacji zadań,
- prognozowanie możliwych zmian warunków realizacji Strategii,
- podjęcie czynności naprawczych i zabezpieczających,
- informowanie lokalnej społeczności o osiągniętych efektach.

Zadaniem Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rypinie będzie sporządzanie raportu monitoringowego, ukazującego stan realizacji Strategii. Będzie on wykonywany na podstawie rocznych danych. Informacja nt. realizacji Strategii oraz osiągniętych efektów przygotowywana będzie przez Gminę Rypin w formie raportów. Raport może zawierać również propozycje nowych rozwiązań bądź modyfikację dotychczasowych działań stosownie do zmieniających się potrzeb. Monitoring będzie dokonywany w trakcie prac nad raportem z wdrażania Strategii, który będzie przekazany Wójtowi i Przewodniczącemu Rady Gminy. Wnioski z monitoringu i rekomendacje na przyszłość będą stanowić jeden z elementów aktualizacji Strategii.

Rezultaty raportu winny eksponować na podejmowanie działań, których celem będzie zniwelowanie bądź usunięcie nieprawidłowości na etapie wdrażania Strategii. Co więcej, raport będzie stanowił podstawę do wszelkich prac aktualizacyjnych i składania sugestii adaptacji zapisów Strategii w stosunku do zachodzących zmian społeczno-gospodarczych na terenie gminy Rypin.

Wyznacznikiem realizacji celów strategicznych będzie przede wszystkim stopień zadowolenia osób mieszkających na terenie gminy z jakości życia. Owa jakość będzie sprawdzana na podstawie weryfikatorów zawartych w tabeli poniżej. Oprócz tego, wskaźnikiem monitorującym zachodzące zmiany, będzie również zmniejszająca się liczba beneficjentów pomocy oraz zmniejszanie się strumienia środków na bezpośrednie wsparcie osób, które potrzebują pomocy najbardziej.

OCENA RYZYKA

Dokument Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych poddany został analizie pod kątem zgodności przyjętych postanowień i sposobu ich realizacji. Kluczową okolicznością jest fakt wyznaczenia przez Strategię celów, wskazania działań dla poszczególnych obszarów wsparcia i interwencji, określenia wskaźników stopnia ich realizacji oraz szeroko zakrojony zakres konsultacji tego dokumentu dla wyeliminowania ryzyka sprzeczności z innymi strategicznymi ustaleniami i opracowaniami.

Ponadto przyjęcie tego dokumentu istotnie ograniczy ryzyko planowania zadań budżetowych w sferze społecznej bez uwzględnienia rzeczywiście zdiagnozowanych problemów i potrzeb.

Analiza taka przeprowadzana będzie także okresowo z wykorzystaniem danych z monitoringu, a ewentualne stwierdzone ryzyko, w szczególności wynikające ze zmiany zewnętrznych okoliczności i zdarzeń mających wpływ na realizację wyznaczonych celów i zadań na podstawie tego monitoringu i ewaluacji będą mogły być identyfikowane i ograniczane poprzez dopuszczalną aktualizację.

EWALUACJA

Ewaluacja oznacza systematyczne zbieranie, analizę i interpretację danych w celu określenia wartości Strategii. W szerokim pojęciu proces ten musi odpowiadać na pytanie, w jakim stopniu strategia rozwiązuje realne problemy społeczności lokalnej, w wąskim zaś aspekcie ewaluacja koncentruje się na realizacji oceny zapisów strategii np. wskaźników realizacji celów i zadań strategii, rozwiązywanie problemów.

Ewaluacji podlegać będzie:

- materiał empiryczny stanowiący podstawę do analiz i ocen;
- ocena trafności, skuteczności, efektywności, użyteczności, trwałość i spójności.

Analiza przeprowadzona zostanie w szczególności pod kątem identyfikacji obszarów ryzyka i barier dla skutecznej i efektywnej realizacji procesów monitorowania i ewaluacji i określenia nowych zagrożeń. Do ewaluacji zostanie wykorzystana metoda samodzielnej oceny stopnia realizacji Strategii i osiągniętych efektów, dokonywana siłami własnymi na podstawie zbioru informacji pochodzących z monitoringu, wsparta dodatkowymi narzędziami oceny.

Planuje się stosowanie szerokiego zakresu metod i technik badań społecznoekonomicznych służących pomiarowi efektów oraz wyjaśnieniu mechanizmów interwencji publicznej z wykorzystaniem:

- ilościowych metod badawczych – pozwoli na gromadzenie i analizę informacji liczbowych, poznania częstości występowania badanego zjawiska oraz określenia poziomu zależności, jakie występują pomiędzy różnymi danymi:
- techniki: ankiety, zestawienie danych (np. koszty, ilość świadczeniobiorców, ilość usług);
- narzędzia: tabele, wykresy, diagramy.

W poniższej tabeli przedstawiono przykładowe wskaźniki realizacji poszczególnych celów, wyznaczonych w ramach Strategii.

Tabela 34. Przykładowe wskaźniki realizacji kierunków niezbędnych działań

Cel strategiczny	Cele operacyjne – kierunki niezbędnych działań	Wskaźniki realizacji działania
Cel strategiczny 1. Przeciwdziałanie i łagodzenie skutków bezrobocia.	— Rozwój aktywności zawodowej osób bezrobotnych, — Dostosowanie kwalifikacji osób bezrobotnych do rynku pracy poprzez prowadzenie szkoleń.	— liczba osób, którym przyznano świadczenie pieniężne z powodu bezrobocia, — liczba osób skierowanych do prac społecznie użytecznych, — liczba osób zatrudnionych w ramach robót publicznych, — liczba zrealizowanych projektów w zakresie ograniczenia zjawiska bezrobocia i wzrostu aktywności społeczno-zawodowej, — liczba mieszkańców, która wzięła udział w projektach.
Cel strategiczny 2. Zapewnienie pomocy osobom ubogim i rozwijanie działań na rzecz ograniczenia ubóstwa i wykluczenia społecznego.	— Udzielanie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych osobom potrzebującym, — Weryfikacja rzeczywistych potrzeb osób ubogich, — Kreowanie oraz realizacja programów dotyczących pomocy osobom ubogim, — Podnoszenie kompetencji osób ubogich w celu aktywizacji zawodowej.	— liczba osób, którym przyznano świadczenie pieniężne z powodu ubóstwa, — liczba osób, którym przyznano świadczenie niepieniężne z powodu ubóstwa, — liczba zrealizowanych projektów na rzecz pomocy osobom ubogim lub wykluczonym społecznie, — liczba uczestników projektów na rzecz ograniczenia ubóstwa lub wykluczonym społecznie.
Cel strategiczny 3. Poprawa warunków społecznego funkcjonowania niepełnosprawnych w społeczności lokalnej.	— Zapewnienie wsparcia psychologicznego i społecznego osobom niepełnosprawnym, w tym z zaburzeniami psychicznymi, — Aktywizacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych, — Udzielanie wsparcia finansowego rodzinom z niepełnosprawną osobą.	— liczba osób niepełnosprawnych, którym udzielono wsparcia psychologicznego i społecznego, — liczba udzielonych porad psychologicznych, — liczba osób niepełnosprawnych uczestniczących w szkoleniach, — liczba rodzin z osobą niepełnosprawną, którym udzielono wsparcia finansowego, — wysokość udzielonego wsparcia finansowego, — liczba osób niepełnosprawnych uczestniczących w spotkaniach integracyjnych.
Cel strategiczny 4. Poprawa warunków funkcjonowania osób starszych w społeczności lokalnej.	— Rozwój środowiskowych form opieki dla osób starszych oraz wolontariatu na rzecz pomocy seniorom, — Zwiększenie aktywności społecznej osób starszych.	— liczba osób zatrudnionych przez OPS sprawujących opiekę nad osobami starszymi, — liczba wolontariuszy zajmujących się osobami starszymi, — liczba projektów zrealizowanych na rzecz osób starszych, — liczba osób starszych objęta bezpośrednią pomocą w ramach projektów, — liczba spotkań integracyjnych.

Źródło: Opracowanie własne

9. Wnioski i podsumowanie

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Rypin jest dostosowana do zidentyfikowanych w procesie badawczym potrzeb społecznych. Planowane sposoby ich zaspokajania są kontynuacją istniejącego systemu wsparcia i tworzą możliwość jego uzupełnienia o nowe rozwiązania.

W związku z powyższym, z jednej strony Strategia proponuje zmianę stosowanych metod tak, by chronić przed zagrożeniami społecznymi, z drugiej zaś wskazuje na konieczność przejścia do prewencji trudnych sytuacji życiowych, tak aby nie dopuścić do ich wystąpienia lub maksymalnie skrócić czas ich trwania.

Cele strategiczne i kierunki działań sformułowane zostały w oparciu o analizę systemu pomocy społecznej, edukacji, ochrony zdrowia, profilaktyki uzależnień i sytuację na lokalnym rynku pracy.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych zakłada rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, szeroką współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze polityki społecznej.

W myśl ustawy o pomocy społecznej, podejmowane działania powinny doprowadzić, w miarę możliwości, do życiowego usamodzielnienia się objętych nią osób i rodzin oraz do ich integracji ze środowiskiem.

W ramach wypracowanej Strategii przyjmuje się podejście nastawione przede wszystkim na: wzmocnienie postaw aktywnych, wdrożenie modelu pomocy zintegrowanej, partnerskich działań instytucji i organizacji pozarządowych w stworzeniu lokalnego systemu rozwiązywania problemów społecznych.

Analiza problemów społecznych będących przedmiotem niniejszej Strategii zwraca również uwagę na tzw. nowe ryzyka socjalne, czyli trudne sytuacje, nie tylko materialne, które pojawiły się w efekcie zmian zwłaszcza demograficznych.

Zapisy zawarte w Strategii realizowane będą zgodnie z wytyczonymi działaniami, ale w skali i harmonogramie zależnych od możliwości finansowych. Strategia będzie podlegać okresowym weryfikacjom i niezbędnym modyfikacjom związanym ze zmieniającą się rzeczywistością społeczno-ekonomiczną, zidentyfikowanymi potrzebami mieszkańców gminy Rypin i przepisami prawa. Wielość i różnorodność potrzeb społecznych, przy istniejących ograniczeniach budżetowych, oznacza potrzebę zwiększenia efektywności pomocy społecznej poprzez racjonalne określanie wydatków, maksymalne wykorzystanie istniejącego potencjału oraz stosowanie rozwiązań o charakterze bardziej systemowym niż akcyjnym.

Realizacja Strategii powinna przyczynić się do dobrej jakości życia mieszkańców gminy Rypin, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci, młodzieży, osób starszych oraz grup osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Należy zaznaczyć, że zadania z zakresu szeroko rozumianej polityki społecznej realizowane są za pomocą wszelkich dostępnych kompetencji i możliwości Gminy, natomiast Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest wyborem priorytetowych obszarów i kierunków działań, które uznane zostały za kluczowe, a więc umożliwiające najskuteczniejsze i najbardziej efektywne osiągnięcie założonych rezultatów.

10. Spis tabel i wykresów, rysunków

Tabela 1. Liczba mieszkańców gminy Rypin z podziałem na płeć w latach 2015-2019.....	15
Tabela 2. Liczba ludności gminy Rypin w latach 2015-2019 wg grup ekonomicznych	16
Tabela 3. Urodzenia żywe i zgony ogółem oraz przyrost naturalny w gminie Rypin w latach 2015-2019	17
Tabela 4. Struktura działalności gospodarczej według sektorów na terenie gminy Rypin w latach 2015-2019	18
Tabela 5. Podział i liczba podmiotów gospodarczych w gminie Rypin w latach 2015-2019.....	19
Tabela 6. Zasoby mieszkaniowe na terenie gminy Rypin w latach 2015-2019.....	21
Tabela 7. Opieka zdrowotna na terenie gminy Rypin	22
Tabela 8. Liczba uczniów na terenie gminy Rypin.....	23
Tabela 9. Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego na terenie gminy Rypin w latach 2015-2018.....	24
Tabela 10. Średnie wyniki procentowe egzaminu gimnazjalnego w [%] w gminie Rypin w latach 2017-2019	24
Tabela 11. Średnie wyniki procentowe egzaminu ósmoklasisty w [%] dla szkół na terenie gminy Rypin, powiatu rypińskiego i województwa kujawsko-pomorskiego w roku 2019 i 2020.....	25
Tabela 12. Pomoc społeczna na terenie gminy Rypin - zadania własne Gminy w latach 2015-2019 ..	39
Tabela 13. Liczba beneficjentów pomocy społecznej oferowanej przez GOPS w Rypinie na przestrzeni lat 2015-2019.....	40
Tabela 14. Liczba bezrobotnych na terenie gminy Rypin w latach 2015-2019	43
Tabela 15. Liczba beneficjentów GOPS w Rypinie korzystających z pomocy z powodu bezrobocia ...	45
Tabela 16. Liczba beneficjentów objętych pomocą GOPS w Rypinie z powodu ubóstwa	46
Tabela 17. Liczba beneficjentów objętych pomocą GOPS w Rypinie z powodu niepełnosprawności ..	48
Tabela 18. Osoby starsze na terenie gminy Rypin w 2019 roku	52
Tabela 19. Wysokość kosztu jednej godziny usług opiekuńczych i specjalistycznych świadczonych w ramach pomocy społecznej na terenie gminy w zależności od dochodu.....	54
Tabela 20. Beneficjenci pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych na terenie gminy Rypin.....	55
Tabela 21. Beneficjenci pomocy społecznej z tytułu potrzeby ochrony macierzyństwa i wielodzietności na terenie gminy Rypin	55
Tabela 22. Liczba beneficjentów pomocy GOPS w Rypinie z powodu uzależnień od alkoholu i narkotyków w latach 2015-2019	66
Tabela 23. Uzależnienia alkoholowe na terenie Gminy Rypin	66
Tabela 24. Beneficjenci pomocy GOPS w Rypinie z powodu bezdomności	70
Tabela 25. Osoby bezdomne na terenie gminy w latach 2015-2019	70
Tabela 26. Beneficjenci pomocy GOPS w Rypinie z powodu przemocy w rodzinie	71
Tabela 27. Analiza SWOT.....	87
Tabela 28. Prognoza przyrostu naturalnego dla gminy Rypin do roku 2025	89
Tabela 29. Prognoza salda migracji dla gminy Rypin do 2025 roku.....	89
Tabela 30. Prognoza liczby ludności gminy Rypin w podziale na wiek przedprodukcyjny, produkcyjny i poprodukcyjny do 2025 roku	90
Tabela 31. Prognoza zmian problemów społecznych na terenie gminy w wyniku realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych	91
Tabela 32. Cele strategiczne SRPS	92
Tabela 33. Kierunki niezbędnych działań.....	93
Tabela 34. Przykładowe wskaźniki realizacji kierunków niezbędnych działań.....	98

Wykres 1. Liczba mieszkańców gminy Rypin z podziałem na płeć w latach 2015-2019.....	15
Wykres 2. Udział poszczególnych grup ekonomicznych gminy Rypin w ogólnej liczbie ludności w [%] w latach 2015-2019.....	16
Wykres 3. Przyrost naturalny w gminie Rypin w latach 2015-2019.....	17
Wykres 4. Liczba podmiotów gospodarczych (wg sekcji PKD) w roku 2019 w gminie Rypin.....	20
Wykres 5. Średnie wyniki procentowe egzaminu ósmoklasisty w [%] na terenie gminy Rypin, powiatu rypińskiego i woj. kujawsko-pomorskiego w latach 2019-2020.....	26
Wykres 6. Liczba bezrobotnych na terenie gminy Rypin w latach 2015-2019.....	45
Wykres 7. Ankietowani według płci.....	76
Wykres 8. Ankietowani według wieku.....	76
Wykres 9. Ankietowani według poziomu wykształcenia.....	77
Wykres 10. Ankietowani według statusu zawodowego.....	77
Wykres 11. Ocena aktualnych warunków życia mieszkańców.....	78
Wykres 12. Problemy społeczne najczęściej spotykające niepełnosprawnych.....	79
Wykres 13. Czy oferta pomocy dla osób niepełnosprawnych (np. dostęp do placówek rehabilitacyjnych) jest wystarczająca?.....	79
Wykres 14. Czy dostęp do placówek opieki zdrowotnej na terenie gminy jest wystarczający?.....	80
Wykres 15. Skala problemu uzależnień na terenie gminy.....	81
Wykres 16. Zjawisko przemocy domowej na terenie gminy Rypin.....	81
Wykres 17. Najczęściej dostrzegane negatywne zjawiska odnoszące się do dzieci i młodzieży.....	82
Wykres 18. Zadowolenie ankietowanych z obecnych warunków życia na terenie gminy Rypin.....	83
Wykres 19. Prognoza liczby ludności gminy Rypin do 2025 roku.....	90
 Rysunek 1. Położenie gminy Rypin na tle województwa kujawsko-pomorskiego i powiatu rypińskiego.....	 14